RAGIP PAŞA
2428

RAG

فلسفه و اجتماعیات کلیاتی

****

حضرت محمد عليه السلام

نیچین چوق أولهندی ؟

محرری :
أبو رضوانه
مصطفى صادق وجدانی

R.Y
2796

طابع و ناشری
کتابخانهٔ سودی
استانبول — باب عالی جاده‌سی
١٩٢٨

فلسفه و اجتماعيات كلياتی

****

حضرت محمد عليه السلام

نيچين چوق أولەندی ؟

محرری :
أبو رضوانه
مصطفى صادق وجدانی

برنجی طبع

طابع و ناشری
كتابخانهٔ سودی
استانبول ــ باب عالی جادهسی
١٩٢٨

T. C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
RAGIP PAŞA KİTAPLIĞI
MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı: 2428

اورخانیه مطبعه‌سی

مقدمه

رسول اکرم صلی الله علیه و سلم حضرتلرینك (۱۰) دن زیاده قادین ایله، بونلرمیاننده آزادلی کوله‌سی و اوغوللغی (زید) ك مطلقه‌سی (زینب)له أوله‌نه‌رك (۹) ، (۱۰) قدر زوجه‌یی تحت نکاحلرنده جمع ایتمش اولملری، دینلره ، پیغامبرلره و خاصةً بزم دینمزه ، بزم پیغامبریمزه دائر یازی یازان ، کتابلر تألیف ایدن بر طاقم غرب مؤلفلرنجه تعریض وهجوم سرمایه‌سی اتخاذ اولونا کلمشدر .

صوك عصرلرك سویهٔ اجتماعیه‌سندن او عصرلرك حالت روحیه‌سنه مخصوص دوربینلرله ماضینك (۱۳ ، ۱٤) عصر اولنه عائد ماوقعی ترصد ایدن کوتاه‌بین مؤلفلر ، حضرت محمدك بردن زیاده و بو آراده اوغوللغنك مطلقه‌سیله‌ده أوله‌نیشنده‌کی عوامل وسوائقی قاورایامامقده ، فکرلرینه، ذهنلرینه استیلا ایدن عمای تعصبك سوقیله او أوله‌نیشلری تعریضه وسیله و سرمایه اتخاذ ایتمکده معذور کوروله‌بیلیرلردی . عظیم تأسفلرله حیرتلر ، تعجبلر ابرازینه مجبوریت ویرن جرأتلردندرکه ؛ او مؤلفلر ایچنده حقیقی - دیننه صادق ، پیغامبرینه عاشق مسلمانلر قدر - کورنلرده اولدیغی حالده اثرلرنده وقایع تاریخیه‌یی تحریف ایله تعریضلرینی سوسله‌مك ایسته‌ینلر آز ده‌کلدر .

بز ، تورکلر : « کونشك ضیاسی بالچیقله صیوانماز » دیرز . أوت ، بو آتالر سوزی بر حقیقت افاده ایدر ؛ فقط سمای ایمان وعرفانی اکثریا بولوتلو اولان دیارده او ضیایی بالچیقلامقسزین بیله کورمك موفقیتی مشار بالبنان خواص ارباب عرفان و وجدانه انحصار ایدر. اکثریت کورتعصبك اسیریدر. بو سببله‌درکه ؛ رسول اکرم حضرتلرینه تعرض و هجوم أکسیلمه‌یور ، او خواصك دین اسلامی ، بوتون ادیانك فوقنده عالی بر دین ، قرآنی ، محقق کلام رب العالمین ، رسول اسلامی‌ده خاتم النبیین والمرسلین اولارق کوسترن یازیلریله بیله او هجوم و تعریض آزالمایور .

دوغدیغندن ارتحالنه قدر (٦۳) سنه تشکیل ایدن عمرینك بوتون صفحاتی أڭ خرده وقایعنه ، حتی زوجه‌لریله ملاطفاتنه‌قدر ضبط وثبت ایدلمش

اولمقده جهانك يكانه شخصيت محترمه‌سى حضرت محمددر . بو سببله حضرت محمدك أوله‌ييشلرنده‌كى اسباب و سوائق انسانيه و سياسيه‌ده مستور قالمامش ايسه‌ده بو آوله‌ييشلر بزم كتابلريمزه - بويله تعريضلر، هجوملرله قارشيلاناجاغنى دوشونه‌مه‌مكدن اولسه كركدركه - تفصيل و ايضاحدن آزاده و پك ساده حكايه‌لر شكلنده كچمش ، بونكله برابر زينب ايله تأهل مسأله‌سنه مقصددن متباعد سطرلرده قاريشمش اولماسى عليهدار مؤلفلرى « مال بولمش مغربى » سه‌وينجنه اوغراتمشدر .

مؤلفين اسلافك بو اهمالى تعمير ، رسول اكرمك حيات خصوصيه‌سنى - كور تعصبك كوتاه‌بين كوزلكى ايله - تدقيقه كيريشنلرى‌ده نورحقيقتله تنوير ايچين رسول مجتبانك أوله‌ييشلرينى وبو أوله‌ييشلرك اسباب حقيقيه‌سنى برچرچوه ايچنده كوستره‌جك بر كتاب مخصوصه احتياج چوقدن تحقق ايتمش ، حتى بو احتياج (اينيسقيتودوفرانس) ايله دوقتور (ر . دوزى) نك (اسلاميت تاريخ) ى كبى اثرلرك توركجه‌يه ترجمه و نشر ايدلمه‌يه باشلانديغندن برى بر قات داها آرتمش ايدى .

هنوز ئويله بر اثر مخصوص انتشارينه مطلع اولامامق - بريسى ٢٢ ، ديكرى ١٢ سنه‌قدر اول - ايكى دوقتورله آرامزده كچن محاوره‌يه او وظيفه‌يى كورديرمك جرأتى توليد أيله‌مش ، ايشته بو توليد بو رساله‌يى تشكيل ، فضلاى هنديه‌دن (مولانا محمدعلى) نك محترم عمر رضا بك طرفندن توركجه‌مزه ترجمه اولونان (پيغمبريمز) نامنده‌كى تأليف شريفى‌ده او تشكيلى تشويق و قسماً تسهيل ايتمشدر .

بو كتابى يازمقله - قدرتمك يتيشه بيلديكى قدر - حقيقته ترجمان اولمق ايسته‌دم . - تماماً ديه‌مم - قسماً اولسون موفق اولابيلدم مى ؟ . . . بوراسنى مطالعه‌سنه رغبت بويوراجاق فضلامز ، اساتذه‌مز تعيين ايدرلر . خطيآت و نواقصنى‌ده تصحيح واكماله بذل همت بويورورلرسه تلميذانه حرمتلرله أللرندن ئوپه‌رك عرض تشكرات ايده‌رم .

ابو رضوانه

مصطفى صادق وجدانى

برنجى محاوره

(١٨٨٨) ده (قسطمونى) ده كنج ، ذكى بر دوقتورله طانيشمش ، (١٨٩١) ده ايكنجى دفعه اولارق (استانبول) ده كوروشمش ايدم .

ئوزى ، يوزندن اوقونامازسه‌ده يوزى كبى سوزى‌ده سه‌ويملى ، مجالسه‌سى ، مصاحبه‌سى طاتلى ، « بن ، سينكى بال ايله آولارم » دين اوستادك مكتب ادبندن نصيب آلمش درايتلى بر طبيب ، كوكل آولامقده مهارتلى بر صياد اديب ايدى . ادبياتدن ذوقى زياده ، غزته‌جيلك‌ده ايتمش ، تحرير وترجمه اولارق بر قاچ رساله‌ده نشر أيله‌مش ايسه‌ده ذوق ادبيه‌سى نقش خامه‌سندن يوكسه‌كجه ايدى .

(١٩٠٤) ده‌ده روم ايليده برله‌شدك . ژورناللجى شربنه اوغراديغنى، كنيه‌سنه اوفاق بر (م) قونديغندن مأموريتى استانبولدن روم ايلى‌يه تحويل ايدلديكنى سويله‌مشدى . بو ابتلاده همحال ايدك .

دوقتور ، بنم اوزون بر تداوى‌يه محتاج اولان احوال صحيه‌مله علاقه‌دار اولدى ، اهتمام ايله تداوى ، بو سببله صحبتمز توالى ايتدى ، آرامزده متقابل بر صميميت ، اعتماده مستند بر خلت تأسس أيله‌مشدى .

دوقتور ، ايلك كوروشديكم سنه‌لرده‌كى ادبياتدن ، ادبياتجيلقدن ، تأليف وترجمه‌دن بحث ايتمه‌يور ، (م) لەندكدن صوكرا كتاب حياتك

او قسمنه « تمت » چکرك چمنزار ادبیاتك کالی ، بلبللی واحه‌سندن فلسفیاتك أوجی ، بوجاغی کورونمز ساحه‌سنه کچدیکی ، کوزلری اسباب اولایی ، کنه اشیایی سه‌چه بیلمك امیدیله کندیسنك هیچ بروقت کوره‌مه‌یه‌جکی ، شیمدی‌یه قدرده کیمسه‌نك ، حق « کوردم » دیین و « کورمش » ظن اولونانلرك بیله کوره‌مه‌دیکی هدفلره دیکه‌رك مابعدالطبیعیاته پك زیاده طالدیغی صحبتلریمز آراسنده‌کی طرز بیاننده آکلاشیلیر کبی اولویورسه‌ده ـ معلومات فروش کورونمه‌مك احتیاطیله اولسه کرك که ـ اوقودقلرندن ـ آکلایابیلدیکی قدر بیله ـ بحثه کیریشمه‌یوردی .

بر آرالق یاواش، یاواش آچیلیر کبی اولمایه باشلادی ، أیجه آثار فلسفیه مطالعه ایتدیکنی آکلادیرکن (آبه‌بارب)ك تاریخ فلسفه‌سیله، (غابری‌یه‌ل‌سه‌آی)له، (بول ژانه)نك مهم بر تألیفیله، (مونته‌سکیو) نك‌ده روح القوانینی ایله کوز آشنالغی پیدا ایتدکدن صوکرا فلسفهٔ دینیه‌ده قرار قیلدیغی آکلاندی وَ « شیمدی، عیسایی، عیسوتی ، موسایی، موسوتی دین نقطهٔ نظرندن صیقی بر ألکدن کچیرییورم . بو بیننجه سزك ایچ یوزیکزی علم الیقین ده‌کل؛ حق الیقین کورمه‌یه حصر مساعی ایده‌جکم ، ایشته اصل اووقت سزکله کوروشه‌جکم » دیدی .

دوقتور، خرستیان دوغدیغی، بالطبیعه خرستیانلق مراسمنه مربوط قالدیغی حالده سنه‌ده آنجاق بر ، ایکی دفعه ـ اوده عائله‌سنه رفاقةً ـ کلیسایه کیدر بر خرستیان مرتدی حالنده ایدی . مکتب حیاتی ، دورهٔ شباتی، مکتبدن چیقدقدن صوکراکی سنین عمری هپ مسلمانلر آراسنده کچدیکی جهتله مسلمانلغك برخیلی آداب وعاداتیله استئناس ایتمش ایدی.

عیسویتك ، موسویتك ألکدن کچیرله‌سی مدتی اوزامش، آلتی آیدن زیاده زمان کچمش ایدی . دوقتور اوبحثی تازه‌له‌مه‌یوردی . بن‌ده صورمامایی التزام ایتمش کبی داورانییوردم . بر جمعه کونی فقیرخانه‌یه کلشدی . بر خسته‌مزی معاینه ایده‌رك رچته‌سنی یازدقدن صوکرا :

ــ میرم ! بن شیمدی کندی کندیلرینه وجوده کلیویرمش اولمادقلرینی تمامیله آکلادیغم بوکائناتك، اومیانده مینی مینی کره‌مزله بز انسانلرك صانعی ، خالقی اولارق یالکز بر (الله) ك وجودینه قانعم . ایشته اوقدر . موسی‌ده ، عیسی‌ده بونی ترنم ، بونی تعلیم ایله کچوب کیتمشلر .

دییوب کیتدی . بوسوزیله مطالعات وتتبعاتنك نتیجه‌سی اولارق آرتق دین ایله علاقه‌سی قالمادیغنی آکلاتمق ایسته‌دی . او ، ذاتاً خرستیانلغه حضرت عیسی طرفندن تبلیغ و تلقین ایدلمش ده‌کل ؛ ازنیقده وسائر طرفلرده انعقاد ایدن مجالس رهبانیه‌جه عقائد اساسیه‌سی، اصول واحکامی وضع وشوقدرکه جناب مسیحه نسبت ایدلمش بر دین نظریله باقاردی .

أیجه برزمان صوکرا ینه فقیرخانه‌یه کلشدی. تنها بولونوشمزی فرصت عد ایله ، آچلمق ایسته‌دی‌ده دیدی‌که :

ــ آلتی آی وارکه ، یالکز مسلمانلقله مشغولم . سزه دائر کتابلر صیراسنده (وولتر) ك فاجعه‌سنی ، (لوتر) ك یازیلرینی ، (درابه‌ر) ك نزاع علم ودینی ، (اینیستیتو دو فرانس) ایله دوقتور (ر . دوزی) نك اسلام تاریخنی اوقودم . بونلر چوق علیهکزده ،

هله وولتر و لوترك كيلر داها زياده علمه كزده . شيمدى (موير) ى ، (قارلايل) ى اوقويورم . برده (ژون دهوهن پورت) ك داها منصفانه يازيلرى وارمش . موجودى قالمامش . بولابيليرسهم اونى ده اوقودقدن صوكرا سزكله مسلمانلق حقنده قونوشمايه كله جكم . سن ده توركجه يازلمشلرينى حاضر ايت .

سوزلرينك بو صوك جمله سندن اوتاندم ، « توركجه مزده آراديغك كيلرى يوقدر » ديه مه دم ده :

— سن ، فرانسزجه و انكليزجه لرينى بيتير . صيرا توركجه لرينه كلنجه الله كريم .

ديه صاودم . دوقتوره علم حاللرى ، مواهب لدنيه ، حلبى ترجمه لرينى ، مزكى النفوسلرى ، قره داوودلرى ، محمديه واحمديه لرى وبونلر قبيلندن آنجاق معتقد بر مسلمانك آكلاياجاغى كتابلرى توصيه ايده مزدم . توركجه اسلام تاريخلرى مسلمانلق ذوقنه ، شيوه سنه ، عقيده سنه كوره وقايعى مصور ، قسماً ناقص ، بعضاً برى برينى ناقض ، برازده مبالغه لى وروايات ضعيفه يه مستند يازيلرى ده حاوى اولديغندن بونلر دوقتورى تطمين ايده مزلردى . حجة الاسلام أبو حامد محمد الغزالى كبى اعاظمك مهم ومحاكمه لى يازيلرى ، شيخ الاكبرك فتوحاتى توركجه يه ترجمه ايدلمه مش ، (فصوص) ك ترجمه لرى بنم بيله آكلايابيلمكدن عاجز قالديغم يازيلر . الحاصل هپ ئويله وهپ بويله شيلر . الله ويره ده دوقتور سوزينى تكرار ايتمه يه ديه بكله مكده مضطر قالدم .

*
* *

دوقتورك بنى زيارتى أيجه سيره كله شمشدى . اوغوللرينك مكتب

تعطيلنى برابر كچيرمك ايچون استانبولدن كلن عائله سنك يانندن چوق آيرلمق ايسته مه ديكنى تخمين ايديوردم . عائله سنى استانبوله كوندردكدن صوكرا بر پرشنبه كونى موقع مأموريتمه كله رك آياق اوزرنده اولديغى حالده :

— سزى ، يارين ويا يارين كيجه صورت خصوصيه ده زيارت ايتمك ايسته رم . مسافرسز قالاجاغكزه سوز ويريرميسكز ؟

ديدى . كيجه ايچون سوز ويردم ، « بكله مكده يم » ديدم . فرداسى آقشام اوزرى كلدى . يمكدن صوكرايه قدر دن ، نه دن قونوشدق . قهوه نك صوك يودومنى آلارق فنجانى آلندن بيراقدقدن صوكرا « نوبت كلام بنم » ديه سوزه باشلادى :

— خرستيان دوغديغم ، مكتبدن چيقنجه يه قدر خرستيانلق عقيده سنه — فقط بر آز گه وشكجه — مربوط قالديغم معلوم عاليكزدر . فلسفه يه مراق صاردير نجه ، فرانسزجه فلسفه كتابلرى ده بنده او مراقى آرتيرنجه ابتدا عيسايى ، عيسوتى ، صوكرا موسايى ، موسوى دين كوزلكى ايله تدقيقه قويولدم . زردشتيلك ، بوديلك كبى ساحهٔ وسيعهٔ دنياده ظهور ايتمش اولان باقى ، غير باقى بر چوق مذاهب ومسالكدن هيچ بريسى بنى جذب ايتمه دى . مسلمان ديارنده دوغديغم ، بويوديكم جهتله دنياده صوك دين اولديغى ادعا اولونان مسلمانلغى ده تدقيق ايتمه يى كنديم ايچين بر بورج ، بر مجبوريت تلقى ايتمه يه باشلادم . توركجه دين كتابلرى بنم آراديغم حقايقى كوسترمه يورلر ، رمضانلرده جامعلرده ديكله ديكم موعظه لر بنم كبى بر مترددى ارشاد ايده جك زمينلرده دكل ؛ دينينه صادق ، ضعيف يوره كلى مسلمانلرى جنتله

سەويندیرەجك، جهنمدن قورقودوب یەریندیرەجك شیلردن عبارت. عربجەیە آشنا اولمادیغمدن آرادقلریمی فرانسزجەدە، بر آز آكلایابیلدیكم انكلیزجەدە بولابیلیرمی‌یم؟ دییوردم. (وولتر) ی دینە عداوتك چوق مهم بر مثلی، ظاهرده جدی ومتفكر كورونمەیە یلتەنمش اولان (لوتر) ی مجددلك ادعا ایدر، پیغامبرلك طاسلار بر مدعی بولدم. بونلر، بری برینەدە كفر صاوورمقدە چوق ایلری كیتمشلر. مسلك، مشرب اعتباریلە یكدیكرینك دشمن بی امانی كسلمشلر. یالكز بر نقطەدە برلەشییورلر: حضرت محمدە هجومدە. بونلر، اخلافە بر نور، بر نور هدایت كوسترەمەمشلر، قرون وسطانك محمد و مسلمانلق عداوتی متعصب پاپاسلردن زیادە تعقیب و تجدیدە زمین حاضر ایتمەیە چالیشمشلر. درابەر، فلان كیلردە اونلرە پیرولك ایتمەیی شعار و سرمایۀ اشتهار اتخاذ أیلەمشلر. (مویر)، (قازلایل)، (ژون دەوەن پورت) كیلرك افكارینی، آثارینی داها بی‌طرفانە، داها حقایق جویانە، داها مدققانە بولدیغمدن ایكیشر دفعە اوقودم. بونلری اوقودقجە پیشكاه تتبعمدە حضرت محمد بویومەیە، یوكسلمەیە باشلادی. عیسادن، موسادن، زردشتدن‌دە یوكسەكلرە چیقدی. او ذكاء، او دهاء، او نزاهت، او حسن بیان، او تعلیم معالی، او فراغ نفس بوتون اولاد آدمك، حتی عیسالرك، موسالرك، ابراهیملرك، نوحلرك، آدملرك فوق سرینە قونمش بر منبردن خطابتە لیاقت كاملە علائمی، بوتون بنی بشری: «بكا و دیدكلریمە، الله لساندن سویلەدكلریمە ایمان ایدیكز» دیبە دعوتدە صلاحیت تامە و واسعە براهینی اولمق لازم كلیر. بو دعوتدەكی ثبات، متانت، هر دورلو تجاوزاتە قارشی

اصلا صارصلمایان بر عزم ایلە مقاومت، بشریت فوقندە و بلكە الٓهی بر تحملك مآثر كمالیدر. آرتق قناعت حاصل ایتدم كە؛ بر مجمعەدە طوپلانان بو علویتلری تسلیم و تبجیل، عادةاللهدە انسانلری بویلە عالی و سماوی سیمالر وساطتیلە كندیسنە پرستش ایتدیرمك جاری ایسە او وسائطك اعظم و ابلغی، نبوتە احق و الیقی حضرت محمد اولابیلەجكنی تصدیق ایتمەمك قابل دكل. تدقیقاتم بو نقطەیە واصل اولونجە بوتون صفحات حیاتی مضبوط اولدیغی مسلمانلر طرفندن ادعا و ژون دەوەن پورت طرفندن‌دە تصدیق اولونان [١] او بویوك محمدك حیات خصوصیە و حركات ذاتیەسندە نزاهتە، عفتە، استقامت و امانتە مخالف نقطەلر، شان نبوتە آز ویا چوق شین و نقیصە ویرەجك شیلر اولوب اولمادیغنی‌دە آرایم دیدم، آرادم، مع التأسف پك چابوق بولدم. بولدیغمە ممنون اولمادم، چوق متأثر اولدم. اونلر بر خنجر شدتیلە كوزلریمە صاپلاندی.

[دیدی، طوردی. آرامزدەكی صحبت تمادی ایتدیكندن بری بن، دوقتورك یوزندن ئوزنی سیر ایدر كیبی اولمایا باشلادیغمدن حضرت محمد حقندەكی احترامكارلغندە پك اوقدر جدیت اولمادیغنی آكلادم ایسەدە بو آكلایشمدن اصلا سررشتە ویرمەیەرك:]

---

[١] ژون دەوەن پورت، اخیراً لسانمزە ترجمە اولونان (حضرت محمد و قرآن كریم) آدلی كتابندە دییوركە:

« مشهور پیغامبرلرلە فاتحلر آراسندە تاریخ حیاتی حضرت محمدك تاریخی كبی أك اینجە تفرعاتنە قدر أك موثوق شكلدە قید و ضبط اولونان بر كیمسە كوستریلەمز. فی الواقع حضرت محمدك تاریخی آسیالی محررلرك مبالغەلرندن تجرید ایتدیككز تقدیردە كریدە قالان تفصیلات محض حقیقتدر. »

[عمر رضا بك ترجمەسی. ص: ١٤]

— طورمايیكز ، اونلرى‌ده سويله‌ييكز . بلكه تأثيريكزى ازاله چاره‌لرى بولونور .

ديدم . اوده شووجه ايله سوزينه دوام ايتدى :

— سويله‌يه‌جكم؛ فقط اونلرى سويله‌مه‌يه باشلامادن اول سزدن بعض استيضاحاتده بولوناجاغم . اول امرده شونى عرض ايده‌يم‌كه ؛ بن ژون‌ده‌وه‌ن پورتك كتابنى كورونجه‌يه‌قدر تعدد زوجاتك مسلمانلق مخصوصات وابداعاتندن اولديغنى ظن ايدييوردم . بشريت عالمنه اڭ صوڭ واڭ مكمل اولارق الله طرفندن امر وتبليغ اولونديغى ادعا قيلنمقده اولان بردينك ، يعنى مسلمانلغك ناصل اولوب‌ده بو زوجه تعددينه جواز ومساغ ويرديكنه عقل ايرديره‌مه‌يوردم. ژون ده‌وه‌ن پورتك كتابنده تصادف ايتديكم تعدد زوجات مباحثى بنى حيرتلره القا ايتدى. مكر بوعادت مسلمانلق مخصوصات وابداعاتندن ده‌كلمش. مسلمانلغك ظهورندن چوق، هم پك‌چوق اول شرقده ظهور وتعمم، غربده انتشار ايتمش ايمش .

— او كتاب نه ديبور ، لطفاً ايضاحات ويرره‌ميسكز ؟

— تعدد زوجاتك أسكى يونانيلرجه‌ده مقبول اولديغى ، أسكى روماليلر بوعادته اتباع ايتمه‌مشلر ايسه‌ده منعده أيله‌مه‌دكلرينى ، غربده (مارق آن تونى) نك ايلك دفعه اولارق ايكى زوجه آلديغنى ، اوندن صوكرا بو عادتك شيوع بولديغنى ، بر آرالق منع اولونمش ايسه‌ده ايمپراطور (واله‌نتيه‌ن) ك تبعه‌سنه آرزو ايتدكلرى حالده متعدد زوجه آلابيله‌جكلرينى اعلان ايتديكنى، بويوك (قسطنطين) ك اوغلونك وحفيدينك ، فرانسه قرالى (قلوته‌ر) له اوغوللرينك ،

(په‌پين) ايله (شارلمانى) نك ، (لوتر) ايله اوغلونك ، آلمان ايمپراطورى يدنجى (ارنولفوس) ك ، (فره‌دريق بارباروسا) نك ، ينه فرانسز قيراللرندن (فيليپ تئوداس) ك ، فرانق قيراللرندن (سيجبرت) و (جيلبريك) ك ، (غونتران) و (قاريبرت) ك ويدنجى (داغوبرت) ك و بونلر قبيلندن اسملرى تاريخه كچن داها برطاقم مشاهير غربك ايكيشر، اوچر، دوردر زوجه‌لى بولوندقلرينى يازييور .

— متعدد قوجه‌لى قاريلردن‌ده بحث ايدييورمى ؟

— ها ، اوده وار . أسكى انكليزلرده قوجه تعددندن استفاده ايتمشلر ، يعنى اون، اون ايكى زوج تك بر قادين ايله عمر سورمشلر، چوق چيركين بركاسه‌ليسلك ايتمشلر .

— بو چوق چيركين اولان ياشايشك مسلمانلرجه‌ده وقوعندن بحث ايدييورمى ؟

— هايير . ايشته او ، يوق .

— بومعلوماته‌دسترس اولدقدن صوكرا تعدد زوجات خصوصنده مسلمانلغه قارشى نه مطالعه وفكرده بولونويورسكز ؟

— ايشته بو بابده مقرر برفكر ومطالعه پيدا ايده‌بيلمك ايچين سزكله قونوشارق تعدد زوجاتك مسلمانلقده‌كى شكل قبول وجريانى آكلامق ايسته‌يورم . بكا يا توركجه بويولده يازلمش كتابلر ويريكز ، ياخود مضبوطكز اولديغى قدرينى حكايه‌ايديكزده مسأله‌يى آكلايايم؛ فقط اولجه سزدن شونى رجا ايده‌رم كه ؛ تعدد زوجات خصوصنده فكر وقناعت شخصيه‌كز نه‌در ؟ بونى كيزله‌مه‌يه‌رك سويله‌ييكز .

— سزه اعاره ویا توصیه ایده‌بیله‌جکم کتابلردن ایسته‌دیککز شکلده اقتباس معلوماتده زیاده‌جه یورولورسکز. بن، سزه مضبوطاتم قدر معلومات ویره‌رك بر فکر مخصوص پیدا ایده‌بیلمه‌کزی تسهیل ایده‌یم‌ده مفصلاتی اوندن صوکره اوقویکز .

— چوق تشکر ایدرم . ابتدا قناعت شخصیه‌کزی ئوکره‌نمك ایسته‌دیکمی عرض ایتمشدم .

— أوت ، سویله‌یه‌جکم ؛ فقط اونی سویله‌مه‌یه بر حکایه ایله باشلایاجاغم . بنم خوجامی طانیرمیسکز ؟

— احمد ماهر افندی دکلمی ؟

— أوەت ، اودر .

— قسطمونیده کوروشمش ایدم. فضلادن اولدیغی آکلاشیلیور، متعصبیندن بولوندیغی‌ده حال وقالندن استدلال ایدیله‌بیلییوردی ؛ فقط سوزمك بوصوك جمله‌سنده مصر دکلم. استدلالده خطا ایتمش اولابیلیرم.

— بن ، بو محترم خوجامه کندیمك و اخوان واحبامك ترجمان حسیاتی اولارق بر کون دیمش‌دم‌که : « سز ، عشرت مجلسلرنده ، باخصوص بر اوطه‌سنده عشرت ایدیله‌جکی مأمول اولان دوکون أولرنده بولونمایورسکز . بوکا مسلك وصفت علمیه مقتضاسیدر دیرم وبویله یاپلمق لزوم ووجوبنی‌ده تصویب وتسلیم ایده‌رم؛ فقط مبتلایان عشرته قارشی بویوك بر بغض ، بویوك بر نفرت بسله‌دیککز حس اولونویور . الله‌ایله قوللری آراسنده حسابی کوروله‌جك، بلکه جناب حقك ارباب جرم وقصوره شایان وارزان اولان عفوومغفرتیله مشمول بویورولاجاق برحرکت متجاسرلرینه قارشی بو بغض ونفرتك سببی نه؟»

خوجام ، نیم بر تبسمله بکا شو جوابی ویردی ایدی : « بنم عشرتدن نفرتم یالکز حرمت دینیه‌سندن دکل ؛ فطرت وطبیعتمك مقتضاسیدر. بن، شرب شراب حرام اولمایان بر دینده‌ده یارادلمش اولسه‌یدم بو فطرت وطبیعت بینه بنی عشرتدن نفرته سوق ایدردی . عشرت مبتلالرینه قارشی تحسساتمی نفرتله تعبیر وتفسیر ایدیشکز یاکلشدر . بن اونلرك فعللرندن نفرت ایدرسه‌م‌ده ذاتلرینه قارشی حس شفقت بسلرم ، صلاحلرینه ، هیچ اولمازسه غدالرینی شاشیرمامالرینه دعا ایدرم . »

— حقنده‌کی فکرمی تصحیح ایتدیکز. محترم بر آدام ایمش .

— خوجامك عشرته اولان فطرت وطبیعت عصیان وخصومتی بنم فطرت وطبیعتمده‌ده تعدد زوجاته قارشی پرغلیاندر . صباوتمدن بری بنده حکمران اولان، دورهٔ شبابمك أك حرارتلی وشهوی دوره‌لرنده بیله سکون وتناقص کوسترمه‌ین اوغلیان فطرت وطبیعتله تعدد زوجاتك بی‌پایانلق دوره‌لرنده یعنی قبل الاسلام اولان دوره‌لرده‌ده دنیایه کلمش اولسه‌یدم تعدد زوجاتدن بینه نفرت ایدردم؛ چونکه بن عائله سعادتی آنجاق وحیدالزوجه‌لکده کوره‌بیلییورم. مثلا، ایکی زوجه‌لی بر آدامك زوجه‌لرندن بریسیله أوینك براوطه‌سنده ذوق وکیفنی اجرا ایدرکن دیکر زوجه‌نك کندی اوطه‌سنده ناصل طوره‌بیله‌جکنی، بوکا ناصل تحمل ایده‌بیله‌جکنی حوصله‌مه آلدیرامایورم .

— بوقناعتده تماميله برله‌شمش اولویورز . اوحالده عندالمناقشه بری بریمزی اقناعده مشکلاته تصادف ایتمه‌یه‌جکز .

— اوراسی نتیجه تعیین ایدر. بن ، شیمدیدن برشی سویله‌یه‌یم. کلامم اصل بحثمزه : متعدد زوجاتك مسلمانلقدن چوق اول ظهور

ایتدیکنی سویله‌مشدیکز . أوت، چوق اول ظهور وغربه‌ده سرایت وانتشار ایتمش پك شهوت پرستانه بر عادت‌در . فقط بو عادت، بعض غرب مؤلفلرینك دیدیکی کبی شرقده متعمم دکلدر . شرقك همان هرجهتنه انتشار ایتمش ایسه ده اختیاری اولدیغندن قوتنه، کیسه‌سنه کووه‌ننلر طرفندن اختیار ایدلمشدر . اوقودیغکز کتابلرده بو عادتك مبدأ ظهورینه دائرده روایاته تصادف ایتدیکزمی ؟

— هایر .

— بن‌ده تصادف ایتمه‌دم. شوقدرکه؛ تاریخلرده (نوح) پیغامبردن واونك ظهور ایده‌جك طوفانه قارشی یاپدیغی سفینه‌یه آلدیغی کیمسه‌لردن بحث اولونورکن « زوجه‌لری » دینلمش اولماسنه نظراً بو زوجه‌لر اوغوللری سام، حام ویا یافثك زوجه‌لری دکل‌ده نوحك زوجه‌لری ایسه‌لر [١] بو مبدأك داها اولەبیله ارجاعی لازم کلیر. حضرت (ابراهیم) زماننده ایسه بارز بر صورتده کورونیور . چونکه نبی مشارالیهك زوجه‌سی (ساره) کندیسنك اولادی اولماماسنی نظر دقته آلارق « هاجر دعاءك » تعبیریله کندیسنه اهدا ایدلمش اولماسندن دولایی (هاجر) تسمیه اولونان قبط قومنه منسوب جاریه‌سنی زوج محترمی حضرت ابراهیمه هبه وتزویج ایتمش ، هاجر جناب (اسماعیل) ی تولید ایدنجه قیصقانارق زوجی نزدنده اعمال نفوذ ایله زواللی هاجری اوغلو ایله برابر ارض کنعاندن تهجیر ایتدیرمشدر .

[١] « حضرت نوح نیجه ییللر قومنی توحیده دعوت أیله‌دی . یالکز اوغوللری (سام) و (حام) و (یافث) ایله زوجه‌لری ودیکر پك آز کیمسه‌لر ایمان ایدوب سائرلری قولاق آصمادی ..... »
[احمد جودت پاشا ، قصص انبیا ج : ١ ، ص : ٥]

حضرت ابراهیمك بو صورتله تجویز وقبول ایتدیکی تعدد زوجاته شخصیت دینیه‌لرك اکثرنده تصادف ایدیلییور . حضرت (یعقوب) ایله حضرت (موسی) بونلردندر . (داود) ، (سلیمان) پیغامبرلرك زوجه‌لری، مستفرشه جاریه‌لری حقنده بزم تفسیرلره وسائر کتابلره‌ده کیرن روایاتی نه‌قدر مبالغه‌یه حمل ایده‌جك اولورسه‌ق اولالم ، حتی اوروایتلردن یوزده طوقسانی طاره‌یه چیقارالم ، ینه متباقی زوجه‌لر اونی تجاوز ایدر . جاریه‌لر ایسه یوزلرجه‌در .

بو عادت ، مسلمانلغك ظهورندن اول جزیرة العربده‌ده جاری بولونیوردی . ازدواج مقتضای جبلت وازدواجده تعدد و تنوعه میل‌ده مقتضای طبیعت عد اولونیوردی . شرایع سالفه تعدده‌ده، طلاقه‌ده مساغ کوسترمش ایسه‌ده جزیرة العربجه بو مساغ سوء استعمال ایدلمش؛ چونکه کرك تعدد زوجاته کرك طلاقه حدوغایه تعیین ایدن اولمادیغندن تعدد زوجه و طلاق او دیارده چوق ایلری‌یه کیتمش ، جنس لطیف نسوان بر آلت ذوق وشهوت تلقی ایدیله‌رك ایستەنلدیکی وقت آلینیر ، دیله‌نلدیکی وقت آتیلیر ، صاتیلیر بر متاع ذوق وتجارت حالنه کلمشدی . «زنا» فعل شنیعی ایسه معیوب عد اولونمق شویله طورسون مباح دینه بیله‌جك بر حال آلمش ایدی که؛ بر چوجوغك بش، اون کیشی طرفندن نسبی ادعا اولوندیغی اولوردی. چونکه قبل الاسلام عربلرده (٧) دورلو نکاح واردی . (مذاهب و طرق اسلامیه تاریخی) بو یدی دورلو نکاحی شو وجه ایله خبر ویریور :

١ — زمانمزه قدر بالغ وجاری اولان اصول نکاح .

٢ — « نکاح متعه » دینیلن، اسلامیتك ظهورندن صوکرا اوچ

دفعه مساعده اولونمش ایسه ده اخیراً صورت قطعیه ده منع و تحریم قیلنان نکاح موقت . [١]

٣ — نکاح استبضاع : بو نکاح، نجبا و رؤسادن برینك صلبندن بر « دول » قازانمق فکریله قوجه نك قاریسنه بعد التطهیر نجبا و رؤسادن اولان او کیشی ایله مجامعه ایتمه سنه مساعده أیله مه سندن عبارت بر اصول نکاح ! شوقدر که ؛ قاریسنی بویله دول قازانمایه اجازه و مساعده ایدن حریف ، دول تحقق ایدنجه یه قدر قاریسنه تقربدن ممنوع ، دول تحقق ایتدکدن صوکراده تقربده مختار ایدی .

٤ — نکاح مبادله : ایکی آدام بری برینك قاریلریله جماع ایتمك ایچون بینلرنده اویوشمقدن عبارت بر نکاح اصولی .

٥ — نکاح خدن : برقادینی دوست اتخاذ ایدوب کیزلیجه مجامعه دن عبارت و « مترەس » اتخاذ ایتمه یه بکزر بر نکاح .

٦ — قادینك (٩)ى تجاوز ایتمه مك شرطیله آدام قبول ایتمه سی اصولی .

قادین بو دوقوز کیشی ایله برلەشه رك کبه قالوب دوغوردقدن صوکرا اونلرك حضورنده دوغوردیغی چوجوغك هانکیسندن اولدیغنی سویلرسه سوزنده مصدقه عد اولونور ، چوجوغك نسبی اوندن ثابت صاییلیردی .

٧ — أوینك قاپیسنه ذکور علامتنی حاوی بر بایراق آصان قارینك (٥٠٠) کیشی یه قدر آدام قبول ایتمه سی اصولی ایدی ! قادین

---

[١] بو نکاح متعه اصولی اهل تشیع مذهبنده بو کون ده جاریدر. اونلر « بو اصولی رسول الله منع ایتمه دی، منع ایدن عمردر » دیرلر.

کبه لك تحقق ایده رك چوجوق دوغورنجه جمله سنك حضورنده چوجوغك نسبنك تعیینی کیفیتی او قاری یه عائد ایدی . [*]

---

[*] بعض اسملر واردر که ؛ بکا ماضینك یا چوق چیرکین و یا پك حزین بر وقعه سنی ، بر سرکذشتنی خاطرلاتیرلر . او اسملردن بریسی « سمیه » در . بو اسم مملکتمزده فتح سین و کسر میم ایله « سمیه » تلفظ اولونور . حال بوکه بویله بر کلمه یوقدر . بونك صیغهٔ مذکری دیمك اولابیلن «سمی» « آداش » دیمکدر . لسان عربك دیلیمزه یادکار بیراقدیغی ضم سین و فتح میم ایله « سمیه » در .

سمیه آدی بکا چوق چیرکین بر ماضی یی تخطر ایتدیرر . او چیرکین ماضی یی قارهء محترمه خبر ویره بیلمك ایچین اون دورت عصر قدر کری یه ارجاع نظر ایده جکز :

عربك ؛ دورهٔ اولای اسلامه عائد اولارق تعداد ایتدیکی «داهی» لردن بریسی (زیاد) در .

مورخ عرب (ابن اثیر) ك افاده سنه کوره بو داهی ، ایلك اول (زیاد بن عبید) دییه طانمش، آشاغیده اوقوناجاق تفصیلاندن آکلاشیلاجاغی اوزره صوکرادن (زیاد بن أبی سفیان) دینلر اولمش ایسه ده شهرت اخیره و دائمه سی « باباسنك اوغلو معناسنه (زیاد ابن أبیه) در . بونك آناسی (حارث بن کلدة الثقفی) نك جاریه سی اولان (سمیه) ایدی. بو سببله بدایت حالنده (زیاد بن سمیه)ده دینیلیردی . کنیه سی (أبو المغیرة) اولوب هجرت نبویه سنه سی دوغمشدر .

زیاد ، اسلامك جن فکرلیلرندن، فصحا و خطباسندن اولارق یتشمش، عمر الفاروقك خلافتی زماننده ایران فتوحاتندن (جلولا) نك فتحی مژده سیله مدینه یه کلدیکی وقت احوال ایرانی و غلبات اهل ایمانی چوق بلیغ بر نطق ایله افاده و تصویر أیله دیکندن حضرت خلیفه نك و سائر سامعلرینك استحسانلرینی قازانمش ایدی . او اثناده ـ صوکرا خطهٔ مصریه فاتحی اولان ـ عمرو بن العاص :

— اکر بو کنج ، قبیلهٔ قریشدن اولایدی عصاسیله بوتون قوم عربی أو کونه قاتار ایدی .

بو يدى درلو نكاحك صوكنجيلرى نسوانك « جاريه » دينيلن ناچار و بيوايه قسمى طرفندن ارتكاب ايديليرايمش . حره اولان باخصوص نجبا و رؤسا صفنه منسوب بولونان نسوانك محافظۀعصمت و عفتده صوك درجه اعتناكار ايديكى تاريخلردن آكلاشيلير . فتح مكه كونى رسول اكرم حضرتلرينك حرم شريفده قادينلره تبليغات دينيه‌ده بولونوركن « زناده ايتمه‌يكز » بويورمالرينه قارشى « حره اولان زنا ايدرمى؟ » دين مشهور أبو سفيانك زوجه‌سى (هند بنت عتبه) ايدى . أبوسفيان، معاويه‌نك باباسى ، قريشك صوك رئيسى در.

دينجه امام على‌نك يانى باشنده اوطورمقده اولان مشهور أبو سفيان اموى « قريشه اجنبى ده كلدر، نه ولد صلبمدر » معناسنى اشراب ايدر برطور ايله:

— والله ، بن ، بونى آناسنك رحمنه كيم قويمش اولديغنى بيليرم .

ديديكى كبى حضرت على‌يه‌ده كيزليجه :

— او بن ايم .

ديمشدى . على المرتضا :

— اويله ايسه نيچين نسبكه الحاق ايتمه‌يورسين ؟

سؤالنى ايراد ايدنجه حضرت عمردن دولايى :

— اصلعك - باشنك قيللرى دوكولمش اولان كيمسه‌يه عربجه «اصلع» ديرلر - قامچيسندن قورقويورم . دريمى پارچه ، پارچه ايدر .

جوابنى ويرمشدر .

فرط ذكاسندن و حسن اداره‌سندن دولايى حضرت علينك وفاتنه قدر (فارس) واليلكنده استخدام ايدلمش ، حضرت على‌يه قارشى بويوك بر حرمت و اطاعت كوسترمش اولان زياد ، حضرت (حسن) طرفندن خلافت معاويه‌يه ترك ايديلنجه بيعتدن امتناع ايده‌رك معاويه‌نك اطاعتنه كيرمه‌مشدى . بو حركت معاويه‌جه انديشه‌يى موجب اولديغندن زياد كبى دهاتدن صايلان مشهور (مغيرة بن شعبه) معاويه‌نك اذن و سوقيله زيادى اقناع ، معاويه‌يه اماله ايله دمشقه كتيردى ، بيعت ايتديردى . معاويه‌ده

جزيرة العربك يدى دورلو نكاح اصولى جارى بويله برزمانده ظهور ايدن شريعت اسلاميه نسوانه لايق اولديغى موقعى ويرمك ، اونلرى ذوق و تجارت متاعى اولمقدن قورتارمق اوزره تعدد زوجه‌يه مساعده‌ده دوردى ، طلاقه جوازده اوچى غايه قيلمغله برابر كرك تعدده ، كرك طلاقه واجبيت و مندوبيت شكللرى ويرمه‌دى . عندالحاجه مأذون فيه ، بالخاصه تعددى بر طاقم قيود و شرائطه تابع قيلدى .

(٤٤) تاريخده اونى كندى نسبنه الحاق ايله قارنداش ايدندى . (ابن عبيد) ديه مشهور اولان سميه‌نك اوغلو زياد بو صورتله (ابن أبو سفيان) اولويوردى . صوكرادن (ابن أبيه) دينلدى .

بو ، الحاق و التحاقك مستند اولديغى سببى عرض ايده‌يم :

أبو سفيانك آغيزندن قاچيرديغى سوزى يوقاريده يازمشدق . أبوالفداء، أبو سفيانك قبل الاسلام طائفه عزيمتلرندن برينده (أبو مريم) اسمنده بر شرابجى‌نك منزلنه ايندكنى ، (سميه) ايله بو أوده زنا ايتديكنى ، زيادك بو زنا محصولى اولديغنى قيد ايتمشدر . أبو سفيان ، آغيزندن قاچيرديغى سوزله بو زنايى اعتراف ايتمش ، معاويه‌ده كيف ومنفعتى حسابنه بو محصول زنايى نسبنه الحاق ايله قارنداش ايدنمش اولويوركه ؛ او وقت بو الحاق و التحاقه « اول قارورة كسرت فى الاسلام = اسلامده ايلك قيريلان شيشه » دينلمشدر . معاويه‌نك بو حركتى منسوب اولديغى بنى اميه رجالنك چوق كوجنه كيتمش ، او رجالدن (عبدالرحمن بن حكم)معاويه‌يى شو مآلده بر هجويه ايله تشهير أيله‌مشدر :

« معاويه بن أبو سفيانه سويله‌كه ؛ يابديغك شى أله ، آووجه صيغماز . باباكه عفيف دينيلمكدن ممنون اولمايورسك‌ده زانى دينيليرسه‌مى خوشنود اولويورسين ؟ بن شهادت ايدرم‌كه ؛ سنك زياده قرابتك فيلك أشك صيپاسنه قرابتى كيبيدر . » [الحقائق . ج : ٢ ، ص : ٧٦]

زياد ، أبو سفيانك نسبنه التحاقدن ممنون ؛ فقط بو التحاقك كورديكى

— او قیود و شروط نه کبی شیلر ؟

— الله، قرآنده «فانکحوا ماطاب لکم من النساء مثنی وثلاث ورباع » آیت کریمه‌سیله دورده قدر أوله‌نه‌بیلمه‌یه اذن ویررکن «وان خفتم ان لا تعدلوا فواحدةً » قول کریمیله بردن زیاده زوجه‌لری اولانلرك نفقه ونوبت عدالتیله مکلف بولوندقلرینی اشعاراً أولویتك

سوء تلقیدن محزون ایدی. یدینه بروثیقهٔ اصالت کچیرمش اولمق امیدیله حضرت عایشه‌یه خطاباً یازدیغی بر مکتوبه (زیاد ابن أبی سفیان) امضاسنی قویمشدی. جناب عایشه ابن أبی سفیانلغی استهزا ایله تلقی ایده‌رك جوابنامه‌سنی (زیاد بن أبیه) « دیه یازدیرمق صورتیله او الحاق و التحاق تزییف ایتمش ، بوده زیادك (زیاد ابن أبیه) لقبنی آلماسنی انتاج و تأیید ایله‌مشدر .

معاویه زیادی اوندن صوکرا أك مهم والیلکلرده قوللانمش ، تواریخك قید ایتدیکنه کوره زیاد صاغ ألنده ظهور ایدن طاعون چیبانی ایله وفات ایتمشدر . بو چیبانك (عبدالله بن عمر) ك بددعاسندن صوکرا چیقدیغی‌ده تاریخلرده مندرجدر .

بنم (سمیه) آدندن خوشلانمایشم ، سمیه اسمنده‌کی بر قادینك زیاد کبی بر داهی‌یی محصول زنا اولارق دوغورماسندن ، بو محصول زنانك کربلاده حضرت حسینی و اولاد و أقاربنی شهید واسیر ایدن یزید عسکرینك قوماندانی عبیداللهك باباسی اولماسندن دکل ، سمیه‌نك مسلك و صنعت رذیلانه‌سندندر . یعنی زیادك آناسی و عبیداللهك نه‌نه‌سی اولان بو رذیل قاری قبل الاسلام عرب جاهلیه‌ده جاری یدی دورلو نکاحك یدنجیسی صنعت اتخاذ ایتمش (٥٠٠) مشتریلی بر زانیه اولوشندندر . باقکز (مذاهب و طرق اسلامیه تاریخی) (١٧) نجی صحیفه‌سنده نه دییور :

« امام حسین حضرتلرینك شهادتلرینی انتاج ایدن کربلا محاربه‌سنی اداره‌یه مأمور عبیداللهك پدری زیادك والده‌سی بولونان (سمیه) بوبایراقلی زانیه‌لردن بریسی ایدی . »

ناصل ، بو اسمدن نفرت ایتمه‌یه حقم یوقمی ؟

بره اقتصار ایدلمکده اولاجغنه ارشاد بویوردی . ایمدی مسلمانلقده أرککلر متعدد زوجه اتخاذینه مأمور اولمادقلری کبی قادینلرده قوجه‌لرینك کندیلری اوزرینه باشقه قادینلرله‌ده أوله‌نمه‌لرینی قبول ایله سکوته مجبور دکللردر . أرککلر متزوج اولدقلری قادینلر ایله حسن معاشرته مأمور ، احتیاج حصولنده عدل ومساواته رعایت واعتنا ایتمك شرطیله دورده قدر أوله‌نه‌بیلمه‌یه مأذوندر. امر ایله اذن آراسنده‌کی فرقی ، فرق عظیمی تقدیر ایدرسکز. بین المنکوحات عدل ومساوات اجراسندن عبارت وأرککلر عهده‌سنه واجب اولان شروطه (حزم) وزننده (قسم) تعبیر ایدلمشدر . اونلرده شونلردر :

١ — زوج، زوجه‌لری صحبت وموانست ایچین برابرجه‌یتوتنده مساوی طوتمق .

٢ — بینلرنده مساوات اوزره برر ویا ایکیشر کون ویا کیجه تعیین ایده‌رك هر بریله علی وجه المناوبه موانست ایتمك ، هیچ برینك نوبتنی دیکرینه کچیرمه‌مك .

٣ — زوجه‌لردن بری کندی نوبتنی اورتاغنه ترك ایده‌بیلدیکی کبی بعد الترك نوبتنی ینه ایسته‌یه‌بیلمك .

٤ — زوج ، زوجه‌لردن برینك نوبتنده نوبت صاحبه‌سنك اذنی اولمادقجه دیکر زوجه‌سنه کیده‌مه‌مك، زوجه‌نك خسته‌لنی ملابسه‌سیله کیتمش ، مرضی مشتد اولمش ایسه أبی اولونجه‌یه قدر قالمق .

٥ — زوجه‌لردن بریسنك نوبتنده زوج خسته‌لانوب اوراده قالیرسه بعد الافاقه دیکرلرینك نوبتنده‌ده اوقدر قالمق .

٦ — زوج ، زوجه‌لرینك سکناسی خارجنده خسته‌لانیرسه هر

زوجه‌سنی کندی نوبتنده یاننه چاغیرمق .

٧ — زوجه‌نك بكريی – قیز اوغلان قیز دیدیکمز – ، ثیبی، أسکیسی ، یکیسی ، تازه‌سی ، یاشلیسی ، مسلمه‌سی ، کتابیه‌سی ، حیضلیسی ، نفاسی ، زنده‌سی ، خسته‌لکلیسی مساوی طوتمق .

٨ — بوخصوصاته رعایتده زوجك هیچ بر معذرتی شایان قبول اولمامق کبی شیلردر .

— عزیزم ! بو شرطلر عادتا مسلمانلره بردن زیاده أوله‌نمه‌یکز دیمك .

— اویله‌یا ، حدسز ، غایه‌سز أوله‌نمك عادتی جاری اولان بر قومه جف‌القلم بردن زیاده أوله‌نمه‌لری امر اولونسه بو امره اطاعت دکل ؛ مطاوعت بیله ایتمه‌ینلر ظهور ایده‌جکی طبیعی اولمق احتماله مبنی شریعت اسلامیه بو شکل تبلیغی ترجیح ایتمش ، تعدد زوجه‌یی هر کسك یاپاماياجاغی شروطه تابع قیلارق « عائله سعادتی وحدت زوجه‌ده‌در » دیمشدر . تعدد زوجات شرائطنك آغیرلغی علمای اسلامك اعاظمندن (زمخشری) « نوابغ الکلم » اسمنده‌کی کتابنده شویله تصویر ایدییور :

« طائفه‌لر ایچنده یوزلرمی ، یوقسه متعدد زوجه‌یه زوج اولمش بولونانلرمی بدبختدر ، بیله‌مم ! »

— عشق اولسون بو آدامه . حیاتده اولسه‌یدی، کیدر، أللرندن ئوپردم .

— بو خصوصده بن ده سنکله برابرم . آنادولوده ، روم ایلیده بو تعدد زوجه‌دن استلذاذ ایدنلر پك اوقدر چوق ده‌کل ایسه‌ده عراقده

دورت قاریلی قوجه‌لره چوق تصادف ایتدم . بونلرك دورت زوجه آز کلیورمش کیبی برده «قاپاتمه» نامیله مترسه‌لری بولونانلری ده واردی . من کل الوجوه واجب‌الرفع اولان بو « تعدد زوجه عادتی بوندن صوکرا یاساقدر » دیه صورت قطعیه‌ده منع ایده‌جك بر صاحب ظهوری بیلمم که جناب حق نه‌وقت خلق واظهار ایده‌جکدر . [١]

مسلمانلقده طلاق ایچین ده امر یوقدر . عندالحاجه مساغ واردر . طلاق ، شرع اسلامده حلال بحت یعنی مباح محض بیله ده‌کلدر . رسول اکرم بر حدیثنده : « جناب حقجه أك سه‌ویمسز حلال، طلاقدر» دیمشدر. قبل‌الاسلام طلاقده حد، غایه اولمادیغندن بونك ده جزیرة‌العربده سوء استعماله اوغرادیغنی سویله‌مشدم . شرع اسلام بو سوء استعماله قارشی‌ده جواز طلاقده اوچی غایه قیلمش، اوچ طلاقدن صوکرا زوجینك حق اعاده‌سی نفسلرك ابا ایده‌جکی بر حاله منوط و مشروط أیله‌مشدر .

— اوحال نه‌در ؟

— حُلّه . یعنی زوجندن اوچ طلاق ایله آیریلان بر زوجه کندیسنی بوشایان قوجه‌سیله تکرار أوله‌نمه‌یه موافقت ایدرسه اولا بر باشقه‌سیله أوله‌نه‌جك، اونکله قاریلق، قوجه‌لق ایده‌رك بوندن بوشاندقدن صوکرا اولکی قوجه‌سنك تحت نکاحنه کیره‌بیله‌جك .

[١] جناب حقه شکرلر ایده‌رم‌که ؛ هرحالده مرضیٔ الٰهیسنه موافق اولان تعدد زوجات منع قطعیسنی بز تورکلره نصیب ایتمش ، حکومت جمهوریه‌مز قانون مدنی ایله ادوار جاهلیه‌دن قالمه بو اعتیاد شهوت پرستانه‌یی رفع و منع ایده‌رك جهان مدنیته قارشی نه‌قدر علوی و انسانی غایه‌لر استهداف ایتدیکنك بر انموذج عالیسنی داها کوسترمشدر .

— أوت ، بونی أشیدیردم؛ فقط قاریلق ، قوجه‌لق مشروطیتنی بیلمه‌یوردم .

— حله‌نك اصل شرطی اودر . نکته‌لی ، لطیفه‌لی سوزلرك اکثرینی نصرالدین خوجا ایله بکتاشیلره عطف ایتمك بزده عادت حکمنه کیرمشدر . نکته‌کو بکتاشینك بریسی بر آقشام اذانی صیرالرنده بر سوقاقدن کچییورمش ، قاپینك بریسنك ئوکنده بر غلبه‌لق کورمش‌ده « نیچین طوپلاندیکز ؟ » دییه صورمش ، جماعتدن بریسی : « بزم محله‌نك اشراف وخاندانندن (...) بك زوجه‌سنی طلاق ثلاثه ایله بوشامشدی . حدنی کچدی . تکرار آلاجقده خانمی حله یاپییورز » جوابنی ویرنجه قوجه بکتاشی دیمش که ؛ « زواللی قادینك نه قباحتی وار ؟ اصل اونی بوشایان حریفی حله یاپکز که ؛ آجیسی بورننده قالسین‌ده برداها قاریسنی بوشایاماسین ! »

— خوش .

— تعدد زوجاتك مسلمانلقده‌کی چوق ضعیف موقعنی ایضاح ایده‌بیلدم ظن ایده‌رم .

— أوت ، آکلادم ؛ مسلمانلق تعدد زوجاته مساغ ویررکن اورته‌یه اویله شرطلر وضع ایده‌رك ایشکنزه‌کلیرسه دورده قدر أوله‌نکز دییور . بو امر یالکز امت اسلامیه‌نك افرادینه شامل ، پیغامبر بو امرك شمول وامثالندن مستثنامیدر ؟

— هایر ، استثنا یوقدر .

— اوحالده حضرت محمد ، اللهك بو امرینه ناصل مخالفت ایتدی‌ده اون‌بش ، یکرمی دفعه أوله‌ندی ، اون ، اون‌بش زوجه‌یی تحت نکاحنده

ناصل جمع ایده‌بیلدی ؟

— سز ، حضرت محمدی آناسندن پیغامبر اولارق دوغدی ، دنیایه کلیرکن قرآنی ده مصحف حالنده برابر کتیردی می ظن ایدییورسکز .

— یا ، ناصل پیغامبر اولدی وقرآنی ناصل آلدی وتبلیغ ایتدی ، نیچین اوقدر چوق أوله‌ندی ، او بویوك محمد ناصل اولدی‌ده کندیسنه اوغول اتخاذ ایتدیکی کوله‌سنه کنج ، کوزل زوجه‌سنی بوشاندیروب اونی تزوج ایده‌رك ١٣٠٠ سنه‌دن بری یار واغیارینه کندی علیهنده سوزلر سویله‌تدی ؟ ایشته اصل بونلری آکلامق ایسترم . علیهدارلری هپ بو چوق أوله‌نمك ایله زینبی تزوج ایتمه‌یی سرمایهٔ تعریض اتخاذ ایده‌کلمشلردر . بنم تحریاتمده بولدم دیدیکم شیلرده بونلردر .

— سزه بو بابده‌ده ایضاحات ویره‌بیلمك ایچین چوق کری‌یه کیتمه‌مز ، یعنی یکرمنجی عصرك ایلك سنه‌لرنده بولوندیغمزی اونودارق اون دورت عصر قدر کری‌یه کیتمه‌مز لازمدر .

— پکی ، کیده‌لم .

— میلادك آلتنجی عصرنده جزیرة العربده ، بلکه دنیانك اکثر جهاتنده انسانلر حیوانلر کبی آلینوب صاتیلییوردی . مکه‌لیلر ، جنس نسوانه ، حتی بونلرك اشراف ورؤسا زاده‌لرینه بیله لایق و انسان اولمق اعتباریله مستحق اولدقلری موقعی ویرمه‌مشلردی . دمین‌ده سویله‌دیکم وجه ایله تعدد زوجاتده ، طلاقده حد ، غایه یوقدی ، کیف مایشاء حرکت اولونوردی . تسری ـ اوطه‌لق ـ بوس بوتون مبتذل بر جریانه تابعدی . وحیدالزوجه‌لك مسکینلکدی ، ثووی والده‌لر اشیای بیتیه کبی میراث اولارق اولاده انتقال ایدییوردی .

اركان عائله‌سی، افراد قبیله‌سی کثیر وقوتلی اولمایانلرك ثروتلری آلدن آله
کچر ، بوکون غنی اولانلر یارین فقره دوشرلر ، بوکون حر اولانلر
یارین أسارته معروض اولارق أرکك، قادین حیوان کبی صاتیلیرلردی.
«عددلری برکتلی ، اونلری اعاشه‌یه قدرتمز یوق» دییه اکثریا قیز
چوجوقلری ، بعضاً أرکك چوجوقلری‌ده بابالری طرفندن دیری ،
دیری کومولەرك اماته و امحا ایدیلیرلردی . بزم ، یکرمنجی عصر
سویهٔ انسانیه‌سندن کمال نفرت وکراهیتله کوره‌جکمز داها بویله نیجه
عادات جاهلانه ایچنده بویان اولان ، اللهه قارشی‌ده طریق صوابدن
صاپارق کندی أللریله یاپدقلری ، بر آد داقدقلری حجر ، شجر
مقوله‌سندن مرکب یوزلرجه آلهه‌لره، ییلدیزلره وسائره‌لره تاپان مکه‌لیلرك
وجوارده‌کی قبیله‌لر خلقنك یالکز ایکی مزیتلری واردی : لسان ،
لسانده تکمل وبوتکملده کمال ، برده قهرمانلق؛ فقط قهرمانلقلری
هم مردانه ، هم بی‌رحمانه وجانیانه ایدی. بیلمم که تاریخك اوزمانلره
عائد صحائفنی خلاصه ایده‌بیلدم‌می ؟

— پك اعلا ایتدیکز .

— میلادك آلتنجی عصرنده مکه اشرافندن (عبدالله ابن عبدالمطلب)ك
بر اوغلو دوغدی . دوغدیغی کیجه‌نك مشهور (ساوه) کولنك یره
باتدیغی ، (اصطخر آباد) ده بیك ییللق مجوسی اوجاغی آتشنك
سوندیکی، ایوان کسرانك صارصیلارق اون‌دورت شهنشیننك ییقلدیغی
کیجه‌یه تصادف ایتدیکی کتابلرده یازیلیدر. عبدالله، اوغلو دوغمازدن
اول وفات ایتمشدی . زوجه‌سی (آمنه) ده اوغلو آلتی یاشنده ایکن
ارتحال أیله‌دی . بو ، آنادن، بابادن یتیم قالان ابن عبدالله دده‌سنك

یعنی اصل اسمی (شیبه) اولان (عبدالمطلب) ك یانده باباسندن
جاریه اولارق موروث وبالآخره (امّ أیمن) کنیه‌سیله مشهور اولان
حبشلی (برکه بنت ثعلبه) طرفندن هم دادی ، هم آنا تربیه‌سنی
کوردی . عبدالمطلب‌ده کندی اوغوللرندن ، دیکر تورونلرندن
چوق زیاده سه‌ودیکی بو اوغول بالی سکز یاشنده ایکن وفات ایدیویردی.
ثروتی کثیر العدد اولان اوغوللرینه ، قیزلرینه داغیلدی. ابن عبدالله
دده‌دن‌ده یتیم قالنجه عمجه‌سی (أبو طالب) ی کندیسنه آغوش
صیانت آچمش برحامیٔ کریم بولدی. اون‌ایکی یاشنده ایکن أبوطالبك
ریاست ایتدیکی کاروان ایله سوریه طرفلرینه کیتمشلردی . تفصیلی
تاریخلرده محرر اولدیغی اوزره براخطار خیرخواهانه‌یه امتثالاً مالللرینی
(بُصری) شهرنده صاتاراق کری دوندیلر، برآرالق دیکر عمجه‌سی
(زبیر بن عبدالمطلب) ایله یمنه قدر کیدوب کلدی .

ابن عبدالله، سن شبابه پك نورانی یوزله، صدق، حلم ، مروت
کبی برچوق اوصاف ممیزه ایله واصل اولمشدی. حسباً ، نسباً اشراف
ورؤسا زاده‌لردن (خدیجه بنت خویلد) کنج ایکن دول قالمش غایت
زنکین برخاتون ایدی. اوته کنه، بریکنه اورتاقلق ایله سرمایه ویره‌رك
تجارتی اعتیاد ایتمش ایدی . بعضیلر طرفندن واقع اولان اخطاری
حسن تلقی ایله ابن عبداللهه‌ده سرمایه ویردی . کوله‌سی (میسره)‌یی
ترفیق ایده‌رك برای تجارت شامه کوندردی . ابن عبدالله بو دفعه‌ده
شامه کیده‌مه‌دی ، بصراده آلیش ویریشی یاپوب مکه‌یه دوندی ؛
چونکه کندیسنه «ایلری‌یه کیتمه، ینه دون» دیین برکاهنه تصادف
ایتمش ، بو خیرخواهانه نصیحته امتثالاً مکه‌یه دونمشدی . بوصیرالرده

خدیجه‌نك كوردیكی بو رؤیا كهنه‌دن عمی زاده‌سی طرفندن خدیجه‌نك لهنده كوزل بر صورتده تعبیر ایدلمه‌سنك ومیسره‌نك‌ده ابن عبدالله‌ه عائد مشـاهداتی حقنده ویردیكی معلوماتك پیدا ایتدیكی شـوق ایله خدیجه دست ازدواجنی خلقاً وخُلقاً مستثنی بر كوزللكی حائز اولان تجارت اورتاغی محمدالامینه اوزاتدی ، أوله‌ندیلر .

— محمدالامین كیم ؟

— حضرت محمد .

— ابن عبدالله نه اولدی ؟

— اوده حضرت محمددی .

— یا .....!

— حضرت محمد بو تأهلنده تام یكرمی بش یاشنده ایدی . بو یكرمی بش سنه‌لك حیات ایچنده اعتراض ایدیله‌جك بر نقطه وارمی ؟

— هایر .

— یكرمی بش یاشنده ایكن قرق یاشنده‌كی خدیجه ایله أوله‌نن حضرت محمد ، او چوق أوله‌نن متعدد زوجه‌لی خلق آراسنده چوق مسعود بر عائله تشكیل و وحیدالزوجه‌لك سعادتنی تمثیل ایتدی . بو حیات مسعودانه تام یكرمی بش سـنه سوردی . حضرت محمدك (٧) دن عبارت اولان اولاد محترمه‌سـنك آلتیسی بو ازدواجك ثمره‌سیدر . حضرت محمد ، قرق یاشنده ایكن نبوت ، قرق اوچ یاشـنه كلنجه رسالت ایله مبشر اولدی . ایلك ایمان ایدن زوجهٔ محترمه‌سی خدیجة‌الكبری ایدی. ایكنجی ، صغر سنندن بری آرالرنده خلت و اخوت اساسلرینه مستند مودت موجود اولان أبوبكر الصدیق در.

حضرت محمدك نبوتی ، اونی تعقیب ایدن رسالتی او بت پرست خلقك عداوت و هجوملیه ، محمده و محمدك رسـالتنه ایمان ایدنلره قارشی تحمل‌فرسا اذالریله ، جفالریله ، هرشكلده غلیان و فوران ایدن تجاوزلریله قارشیلاندی ، بوكا تام اون سنه خدیجة‌الكبری‌ده تحمل ایده‌رك ازدواجلرینك یكرمی بشنجی سـنه‌سی وفات ایتدی . بوندن اوچ كون اول‌ده حامیٔ كریمی عم محترمی أبوطالب وفات ایتمشدی . حضرت محمدك حزننه پایان یوقدی . بو سبیله او سنه‌یه (سنة‌الحزن) دینلمشدر .

خدیجه وفاتنده (٦٥) ، حضرت محمدده او سـنه (٥٠) یاشنده ایدی . تام یكرمی بش سـنه برابر یاشامشلردی . دوقتور ! بو یكرمی بش سنه‌لك حیات ایچین‌ده بر دییه‌جك وارمی ؟

— هایر ؛ فقط غالبا حضرت محمدك متعدد أوله‌نشلرینی انكار ایده‌جكسكز . چونكه اللی یاشـنه كیردی . آرتق متعدد أوله‌نمه‌یه امكان ، میدان ، توان قالمادی دیمكدر . فنّاده همان بویله‌در .

— طور ، عزیزم دوقتور طور ! حضرتی اصل بوندن صوكرا أوله‌ندیره‌جكسز . سنك روح‌القوانیننی اوقودم دیدیكك مونته‌سكیونك «بلاد حاره قادینلرینك یكرمی یاشندن صوكرا اختیارلقلری باشلار» دیمش اولدیغنی او اثری اوقویان بر دوستمدن ، مرحوم دوقتور فؤاددن أشیتمش ایدم . اوحالده حضرت محمدك یكرمی بش یاشنده ایكن أوله‌ندیكی قرق یاشلی خدیجه‌ده اختیارلغك أیجه ایلریله‌مش اولدیغنی قبول ویا تخمین ایتمك، بناءً علیه حضرت محمده عادت قومیه‌یه تبعاً بر ویا ایكی زوجه داها آلمق حقنی ویرمك لازم‌كلیر . حضرت

محمددن بويله بر ميل حس ايدلديكنه دائر اوقوديغك آثارده برشى وارمى ؟

— كورمه‌دم .

— بن سزه خبر ويره‌يم كه ؛ جناب خديجه‌نك « بن اختيارلادم. سنك حاجت جنسيه‌كى تطمين قابليتم كچدى . صبر و تحمل ايله نفسكه اذا ايدوب طورمه » معنالرى‌ده آلنه‌بيله‌جك جاريه هديه‌لرينى بيله حضرت محمد درحال آزاد ، اونلرك عادةً حلال اولان حق استفراشنى كنديسنه حرام ايتمك صورتيله‌ده زوجهٔ مكرمه‌سنه اولان محبت صميميه‌سنى ابرازده دوام ايتدى ، دائما نفس و شهوتنه حاكم بر جبلت علويه صاحبى اولديغنى كوستردى .

— پكى ، سزك خوجالرك « پيغامبرده‌كى قوهٔ شهوانيه نوردر » ديمشلرى نه‌اولاجق ؟

— انسان شهوتنده بويله بر نورلق تصور ايده‌بيلمك ايچين او انسانى، انسانلغك فوقنده برطبقهٔ خلقته چيقارمق لازم. حضرت محمد بويله برادعاده بولونمادى. امتنه قارشى دائما « بن‌ده بشرم، سزنم يالكز الله لساندن سويله‌دكلريمه ايمان ايديكز » ديدى .

— بويوك آدام . پكى ، دوام بويوريكز .

— چوق سه‌وديكى زوجهٔ محترمه‌سنك وفاتى سببيله چوق كدرناك اولان حضرت محمده تسكين حزنه مدار اولور اميديله يار وفادارى أبوبكر الصديق كوچوك قيزى (عايشه) يى بالتقديم « ازدواجكزله شرفياب بويوريكز » ديدى . صديق اكبرك بوتقدمه‌سى مظهر حسن قبول اولدى؛ فقط عايشه يدى ياشنده قدر ايدى. بلاد حاره‌ده قيزلرك

سكز ، دوقوز ياشلرنده كلينلك چاغنه ايردكلرى معلوم ؛ فقط عايشه حضرت محمدك نشانليسى اولارق باباسنك خانه‌سنده قالدى . نكاح صوكرا ، زفاف ايسه داها صوكرا يعنى : مدينه‌يه هجرتدن سكز آى صوكرادر . عايشه ايله نشانلانماسى ديكر برنكاحلانمه تعقيب ايتدى : حضرت محمدك (سوده بنت زمعه) ايله أوله‌نمه‌سى .

سوده وزوجى (سكران بن عمرو العامرى) قديم الاسلام اولانلردن، حبشستانه هجرت اضطرارنده قالانلردن ايدى. برروايته كوره حبشستانده، ديكر بر قوله كوره مكه‌يه امكان عودت بولديغى صيراده سكرانك وقوع وفاتى سببيله دول قالان سوده، چوق بحرانلى برمضايقه‌يه معروض اولمشدى. هرصورتله بيكس وبيوايه ، من كل الوجوه محتاج حمايه ايدى. اووقت مسلمانلر اقل قليل، هركس كندى درديله، كندى عائله‌سنك اعاشه‌سى غائله‌سيله انديشناك ايدى . بوسببله كنديسنه دست معاونت ويا ازدواج اوزاداجاق كيمسه اولماديغنى كوروب آكلايان سوده، زوجه‌سى وفات ايدن حضرت محمده التجا ايده‌رك دست ازدواجنى تقديم ايتدى، قبول وبعد النكاح زفاف اولوندى . دوقتور ! عايشه ايله او نشانلانما ونكاحلانمايه ، سوده ايله‌ده بوأوله‌نمه‌يه نه ديرسين ؟

— برنجيسى اخلا پرورانه، ايكنجيسى پيغامبرانه وعالى جنابانه‌در.

— سوده ايله بوأوله‌نيشى حضرت محمدك وحيد الزوجه لكده بولديغى و نمونه اولارق همشهريلرينه كوستر ديكى سعادتك ادامه‌سى ديمكدر كه ؛ اوچ سنه قدر سورمش ، مدينه‌يه هجرتدن ، مسجدله حجراتدن عبارت خانهٔ محمدى انشا آتى بيتدكدن يعنى سكز آى صوكرا عايشه زفافخانهٔ محمدى‌يه داخل اولمش، حضرت محمدك تعدد ازدواجى

ایشته بو تاریخده یعنی اللی اوچ یاشنی بیتیروب اللی دورده باصدیغی سنه باشلامشدر. بالآخره یعنی زوجه‌لر چوغالمایه باشلادقدن صوکرا محترم زوجه (سوده) کندی نوبتنی (عایشه) یه باغیشلامش، «حضرت پیغامبرك نکاحی آلتنده قالمق بکا کافیدر» دیمشدر.

— پکی، صوکرا؟

— بو تاریخدن یعنی هجرتك ایلك سنه‌سندن اعتباراً ایکی زوجه‌لی اولان حضرت محمدك دوردنجی ازدواجی اوچنجی سنهٔ هجرتده شو سببله وقوع بولمشدر: عمرالفاروقك کریمه‌سی (حفصه) نك زوجی (خنیس بن خذافة السهمی) بدر محاربه‌سنده شهید دوشمش، حفصه دول قالمشدی. مسلمانلرك حال ومقدارلری بویله دول قالانلره درحال دست ازدواج اوزاداجاق راده‌یه هنوز بالغ اولمق شویله طورسون (بدر) ضایعاتی سببیله داها آزالدیغندن عمرالفاروق کریمه‌سنی ابتدا أبوبکرالصدیقه تکلیف ایتمش، او اعتذار ایدنجه زوجه‌سی وفات ایتمش اولان داماد محمدی عثمان بن عفانه تکلیف أیله‌مش، موافقتنی ده آلمش ایکن متعاقباً نکولی وقوع بولماسی عمرالفاروقی دلگیر ومتأثر ایتدیکندن هر دردلرینك چاره سازی اولان حضرت محمده عرض حال وشکایتدن کندیسنی آلامامش ایدی. حضرت محمدده: «حفصه‌یی عثماندن أییسی آلاجاق وعثمان حفصه‌دن أییسی تزوج ایده‌جکدر» دییه هجرتك اوچونجی سنه‌سی حفصه‌یی کندیسی تزوج بویورمق صورتیله جناب عمرك عقدهٔ دروننی ازاله ایتمش، حضرت عثمانه‌ده کندی کریمه‌سی (ام کلثوم) ی تزوج بویورارق ایکنجی دفعه داماد أیله‌مشدر. أبوبکرالصدیقك اعتذاری، عثمان بن عفانك نکولی حفصه‌نك «براز

خیرچین طبیعتلی اولدیغندن ایدی» دینیلر واردر. دوقتور! بو ازدواجه‌ده نه‌دیرسین؟

— اخلا پروانه.

— حضرت محمدك (بشنجی) ازدواجی بینه اوسنه ایچنده وقوع بولمشدر: حضرتك خاله زاده‌سی (عبدالله بن جحش) احد غزوه‌سنده شهید اولمش، داها مسلمان اولمازدن اول دخی فقرا پرورلگی ایله مشهور و (ام المساکین) لقبیله معروف اولان زوجه‌سی (زینب بنت حزیمة الهلالیه) دول قالمشدی. زوج شهیدینك خاله‌زادهٔ محمدی اولماسی مناسبتك و کندیسیله همحال وفقط بدری برحیات اولان حفصه‌نك ده ازدواج محمدی شرفیله وایه‌دار بویورولماسنك ویردیکی آرزو وجسارتله دست ازدواجنی حضرت محمده تقدیم أیله‌مش، حسن قبول کورمشدر. نه چاره که؛ بو خاتون مبارکك عمری وفا و تمادی ایتمه‌مش، برقاچ آی صوکرا ارتحالی وقوع بولمشدر. بو ازدواجه‌ده نه دیرسین؟

— عالی جنابانه واقربا پرورانه‌در؛ فقط زینب حقنده ایسته‌دیکم جواب بو قدرله بیتمه‌یه‌جکدی.

— دوقتورم! بو، برنجی زینبدر. سنك آرادیغك یدنجی زوجه وایکنجی زینب یعنی (زینب بنت جحش) در. بن ازدواج محمدی‌یی صیراسیله سویله‌یورم.

— پکی دوام بویوریکز.

— حضرت محمدك (آلتنجی) زوجه‌سی (ام سَلَمَه) در. اسمی (هند) در. (أبی امیة المخزومیه) نك قیزیدر. (عبدالله بن عبدالاسد) ك زوجه‌سی ایدی. ایلك اوغوللری (سلمه) نك اسمیله کنیه‌له نمشلردر.

عبدالله (بره بنت عبدالمطلب) ك اوغلو اولمق ملابسه‌سیله حضرت
محمدك خاله زاده‌سیدر . بو زوج وزوجه‌ده قدمای مسلمیندن اولوب
حبشه‌یه وبعدالعوده ایلك اول مدینه‌یه هجرت ایدنلردندر. احد وقعه‌سنده
أبو سلمه عبدالله ، صول قول قوماندانی ایدی. بو حربده یارالاندی.
یاره‌سی اوكولدقدن صوكرا تكرار آچیلارق هجرتك اوچونجی سنه‌سی
جمادی الاخراسنده وفاتی وقوع بولدیغندن زوجه‌سی ام سلمه هند
(٤٤) یاشنده دول قالمشدی . (لوامع النور) اسمنده‌كی بر كتاب
« غایتله حسن وجمال صاحبه‌سی ایدی » دییور وحضرت أبوبكر ایله
عمرالفاروق تزوجه طالب اولمشلر ایسه‌ده رغبت أیله‌مه‌مش اولدیغنی
علاوه ایدییور . بلاد حاره‌ده قادینلرك یكرمی یاشلرندن صوكرا
اختیارلغه دوغرو كیتدكلری مسلم ومجرب بر كیفیت دینلر اولماسنه كوره
٤٤ یاشلی ام سلمه‌یه بو یاشده ایكن «غایتله حسن وجمال صاحبه‌سی ایدی»
دیمه‌یه بنم عقلم ایرمز . مع مافیه مشار الیها أبو بكر وعمر حضراتنك
طلبلرینه رغبت كوسترمه‌مش و مرحوم خاله زاده‌سنك زوجه‌سی
اولان مشار الیهانك باشنده بر قاچ یتیم ایله دول قالماسنه نظر شفقت
عطف ایله « أبوبكرله‌ده، عمرله‌ده أوله‌نمك ایسته‌مه‌دك. بنمله‌ده أوله‌نمز-
میسین؟» معنای تلطیفكارانه‌سی مستبان اولان تكلیف محمدی‌یه قارشی‌ده
« بن یاشلی » قیصقانج ، بونكله برابر ام الایتام بر قادینم . خدمتلرنده
قصور ایده‌رم دیه قورقارم » شكلنده اعتذار ایتمش ایسه‌ده درحال بو
قول وحركتندن نكول ایله «مرحبا بك یارسول الله» جوابنی بالایصال
هجرتك دوردنجی سنه‌سنده امهات المؤمنینك (٦) نجیسی اولمشدر .
حصافت وفصاحت اربابندن بر خاتون خجسته سیرت ایمش. دوقتور!

بو ازدواجه‌ده نه دیرسین ؟
— بیكس پرورانه .
— حضرت محمدك (٧) نجی زوجه‌سی (زینب بنت جحش) در.
دوقتور ! ایشته سنك آرادیغك بودر ؛ فقط بو ازدواجه دائر اولان
تفصیلاتی دیكر بر اجتماعمزه براقمق ایسته‌یورم . سببی‌ده بونك بر
كیجه‌مزی اشغال ایده‌جك قدر مطول اولوشیدر . بن‌ده تدقیقاتمی
بر قات داها ایلریله‌تمش ، مسأله‌یی قناعت بخش ایده‌جك درجه‌ده
تدقیق ومحاكمه‌یه امكان بولمش اولورم . بوكا موافقت بویورورمیسكز؟
— های ، های .
— حضرت محمدك (سكزنجی) زوجه‌سی (جُوَیْرِیَّه) در.
(جویریه) لفظی (جاریه) نك مصغری‌در، « قیزجغز » دیمكدر.
مشار الیها (حَرِث بن أبی ضرار الخزاعیة المصطلقیه) نك قیزیدر . بنی
مصطلقدن (مسافع بن صفوان) ك زوجه‌سی هنوز یكرمی یاشنده
بر نوعروس ، باباسی‌ده قومنك رئیسی وسیدی ایدی . بنی مصطلق
(خزاعه) عشیرتی بطوننده‌ن بر قبیله اولوب بو قبیله‌یه مخصوص بر صو
اسمی اولان (مریسیع) موقعنده هجرتك بشنجی سنه‌سنده جریان
ایدن غزوه‌ده قبیله خلقی بویوك بر انهزامه اوغرامش ، (٥٠٠٠)
قویون ایله (١٠٠٠) ده‌وه‌لری اغتنام و (٧٠٠) دن زیاده نفوسی
اسیر ایدلمش ایدی . جویریه‌ده بو اسرا میاننده اولوب زوجی مسافع
عندالمحاربه مقتول اولان اون نفر میاننده ایدی . جویریه‌نك باباسیله
ایكی قارنداشی وداها پك آز كیمسه‌لر قاچوب قورتولا بیلمشلردی .
غنائم واسرا تقسیمنده جویریه شاعرالنبی (حسان) ك حصه‌سنه

اصابت ایتمش ، حسان جویریه‌یی - کنج و کوزل، باخصوص برقبیله رئیسنك قیزی اولمق ملابسه‌سیله - دیکر اسرادن چوق زیاده و آغیر بر بدله کسمش ایدی. جویریه، حال اسارتنده اوبدلی تأدیه‌دن عاجزدی. خلقك حضرت محمده قارشی اولان فرط اطاعت و مربوطیتنی نظردقته آلدی. مریسیع صوینك کچدیکی دره‌یی معسکر اتخاذ بویورمش اولان حضرت محمدك نزدینه کیده‌رك مراجعت والتجا ایتدی‌ده: « یامحمد! بن، بنی مصطلق رئیسنك قیزی‌یم. قومم، منهزم واسیر، قوجه‌م مقتول اولدی. بابام وقارداشلرم نه‌اولدیلر بیلمه‌یورم. شاعریکز بندن چوق آغیر بر فدیهٔ خلاص ایسته‌یور . بو اسارت حالیله بن اونی تأدیه‌یه مقتدر ده‌کلم. سکا التجا ایدییورم ؛ بکا یاردیم ایت » دیدی. بوالتجا ورجا اوزرینه حضرت محمد، حسانه « بدلی تنزیل ویااسیری آزادایت» دیه بیلیردی . بویله سویله‌مه‌یی موافق بولمادی. کوزل جویریه‌یه قارشی شان رسالتنه شایان برلطف مخصوص ارزان بویورمق ایسته‌دی. حسانك کسدیکی بدلی تأدیه ایده‌رك جویریه‌یی حسانك اسارتندن قورتاردی. جویریه شیمدی ملك محمدی‌یه کچمشدی. حضرت محمد، بو کوزل ملتجی‌یی کندی ملکنده جاریه حالنده بیراقمایی‌ده مناسب بولمادی . درحال آزاد ایتدی. التجا ورجاسنك تأمین ایتدیکی حریت مسرتلریله معیت محمدیه‌ده اولارق مدینه‌یه کلن جویریه ، حضرت محمدك الطاف والتفاتی حظوظنه مستغرق؛ فقط استقبالی کشف وتعیینده متحیر ایدی. بوصیراده باباسی حرث ایله ایکی قارداشنك مدینه‌یه کلدکارینی، حضرت محمده مراجعت ایتدکارینی أشیتدی . حرث قیزینك فدیه‌سنی کتیرمش، آنی ویروب قورتارمایه کلمشدی. قیزینك التجا ورجاسی اوزرینه بدلك

طرف محمدیدن ویریله‌رك مبایعه وعقیب مبایعه‌ده آزاد ایدلدیکنی ئوکره‌نجه بو پیغامبرانه مروتك قارشیسنده أکلدی و « محمد حقیقةً مبعوث باالحق‌در» دیدی. ایکی اوغلوایله برابرهمان مسلمان اولارق « یارسوالله! قیزیمی ازدواجکزله‌ده شرفیاب بویوریکز » رجاسنی عرض ایتدی . حضرت محمد طرفندن‌ده قبول بویورولدی . رئیس قبیله‌نك اسیرقیزی جویریه ایشته بوصورتله امهات المؤمنینه التحاق أیله‌دی. دیکراسرانك کیمیسی بدلی ئوده‌یه بیلمش، اکثری حال اسارتده قالمش ایدی. جویریه‌نك امهات المؤمنینه التحاقی خبری شایع اولونجه غزات مسلمین « زوجهٔ رسول اللهك قومی اسیر اولاماز» دیدیلر. اسیرلری کاملاً آزادوتخلیه أیله‌دیلر. بو سببله‌در که؛ حضرت محمد « اقرباسنه بوندن برکتلی خاتون کورمه‌دم» بویورمشدر. جویریه‌نك حضرت محمدله بوازدواجی بشنجی سنهٔ هجریه شهرشعبانی ایچنده ایدی. دوقتور! بو ازدواجه‌ده نه‌دیرسین؟

— بوده پیغامبرانه و چوق عالی جنابانه‌در .

— حضرت محمدك (طوقوزنجی) زوجه‌سی (ام حبیبه)در. اسمی (رمله)در. مکه‌نك صوك رئیس الرؤساسی أبو سفیان اموینك قیزیدر. قدیم الاسلام اولانلردن بولوندیغی جهتله زوجی عبدالله ایله برابردیار حبشه هجرت ایتمشدی . زوجی اوراده تنصر أیله‌دیکندن ام حبیبه اسلامیتنده ثابت قالارق قوجه‌سندن آیرلمش ، او حریف‌ده متعاقباً وفات أیله‌مشدر. ام حبیبه، دیار غربتده بیکس قالمشدی. کرچه اوراده‌کی مهاجر مسلمانلر، باخصوص مهاجریندن جعفر بن أبی طالبك ارشادیله مسلمانلغه میلان ایتمش ، مهاجرین اسلامیه‌یه قارشی واسع بر جناح رأفت وحمایت کشاد أیله‌مش اولان حبش نجاشیسی (اصحمه بن بحره)

اوغريب الديار خاتونی آج و محتاج بيراقامازدی؛ فقط يالكز قارين طويورمق بر غريب الديار ايچين تأمين استراحت ايده مزدی. ام حبيبه يه مكه يولی قاپالی ايدی ؛ چونكه باباسی محمد و محمديلك دوشمانلرينك أڭ ايلری كلنلرندن ايدی . حتی والده سی هند، عم رسول (حمزه) يی (أحد) جنكنده شهيد ايتديرمكله غيضی تسكين ايده مه مش ، شهيد محترمك قارنی يارديرارق جكرينی چيقارتدرمش ، حرصندن ايصيرمشدر. ام حبيبه، بويله بابا و آنادن نه بكله يه بيليردی؟ بوتون مسلمانلرك، أڭ صوكرا حضرت محمدك مدينه يه هجرت ايتديكی، غزواتك باشلاديغی أشيتمش انظار اميدينی مدينه يه دوغرو عطف ايله اللهدن نياز مرحمت أيله مكده بولونمشدی.

جناب حقك لطف و مرحمتنه صيغينارق اويوديغی بر كيجه « يا ام المؤمنين » نداسيله اوياندی. هر حالده خيره دلالت ايدر بر رؤيا اولديغی آ كلامقله برابر درين بر دوشونجه يه طالمش، بو صورتله صباحلامش ايدی .

حضرت محمد، مكه ليلرله (حديبيه) معاهده سنی عقد ايتدكدن صوكرا ملوك اطرافه اسلامه دعوتی متضمن مكتوبلرله مبعوثلر ابعاث ايتمك زمانی كلديكنی دريپش ايده رك فرس پادشاهنه ، قيصر روم هرقله ، مصر حكمداری مقوقسه، غسانيه ملوكندن حارثه، يمامه ملكی هوزه يه، يمن ملكی منذره برر مكتوب كوندرديكی كبی حبشستان نجاشيسی — حكمدار — اصحمه بن بحره يه ده بر مكتوب يازديرارق (عمرو ابن امية الضمری) ايله كوندرمشدی. نجاشی يه اولان مكتوب ديكرلرندن فرقلی ايدی ؛ چونكه نجاشی مهاجرين اسلاميه يی مملكتنه قبول ،

قريشك اعاده حقنده كی مراجعتلرينی رد ، مهاجريندن جعفر ابن أبی طالبك ارشاديله مسلمانلغه ميلان ايتمشدی . ذاتاً ديار حبش خلقی مجوسی و يا بت پرست دگل ؛ نصرانی ايديلر .

حضرت محمدك مكتوبی، نجاشی يی دينه دعوتله برابر حبشستانده كی اسلام مهاجرلرينك آمناً و سالماً اعاده سی رجاسنی ده محتوی ايدی. حضرت محمد، حبشستانه كيده جك اولان عمروه شو تعليمات شفاهيه يی ده ويردی:

— شو مكتوبی مستصحباً حبشستانه كيت . ابتدا جعفر بن أبی طالبی بول. مكتوبی اوكا وير. شيمدی سكا سويله يه جكلرمی ده سويله. اونكله برابر نجاشينك سراينه كيت . مكتوبمی جعفر تسليم ايتسين . سن ده دی كه: رسول الله ، اسلام مهاجرلرندن بوراده بولونان ام حبيبه ايله ازدواج ايتمك آرزوسنده در . بنی عقده وكيل، سزی عقده مأمور ايتدی . ام حبيبه يه تبليغ ايتدير ، موافقت ايدرسه عقدی اجرا بويور .

عمرو، حضرت محمدك او مكتوب و بو تعليماتنی مستصحباً حبشستانه كيتدی ، جعفری بولدی ، حكايهٔ حال ايتدی . فرداسی علی الصباح نجاشی نك سراينه كيتديلر. نجاشی، نامهٔ محمدی يی يوزينه، كوزينه سورمش، مواجههٔ جعفرده كلمهٔ شهادت كتيرمشدر و در حال سرای جاريه لرندن بريسنی ام حبيبه يه كوندرمشدر .

ام حبيبه ، كورديكی رؤيانك تأثيريله دوشونمكده ايكن ايشته بو مژده جی كلمش، تبشير كيفيت ايدنجه اوقدر سه وينمشدر كه؛ مژده جی نك سرای منسوبی، مهاجرين هديه لرندن مستغنی اولديغنی دوشونه مه يه رك اوزرنده كی حلياتنی كاملاً جاريه يه اهدا ايتمشدر .

جاریه، ردی مناسب کورمه‌یه‌رك هدیه‌لری وام حبیبه‌نك جواب موافقتنی مستصحباً نزد نجاشی‌یه کلمش، فرداسی کونی پای تخت نجاشیده موجود مسلمانلر مواجهه‌سنده نجاشی طرفندن حضرت محمدله ام حبیبه‌نك نکاحی قیلمشدر. حضرت محمد طرفندن وکیل مبعوث عمرو، ام حبیبه طرفندن وکیل‌ده خالد بن سعید ایدی.

نجاشی، ام حبیبه‌نك مهرینی ویردیکی کبی جاریه‌یه ویردیکی هدایایی بر طاقم هدیه‌لر داها علاوه‌سیله ام حبیبه‌یه کوندرمش، حضرت محمدده برچوق هدایای مخصوصه احضار ایله حبشه‌ده بولونان مهاجرین اسلامیه‌یی ام حبیبه، جعفر بن أبی طالب ومبعوث عمرو ایله برابر معززاً ومکرماً مدینه‌یه اعزام وایصال أیله‌مشدر. قافله‌نك ورودنده حضرت محمد فتح خیبردن هنوز عودت بویورمشلردی. حضرت علی‌نك برادری اولان جعفره قارشی: «شو ایکی شیئك هانکیسی ایله فرحلانایم: فتح خیبرله‌می، قدوم جعفرله‌می؟» التفاتی اشبو مواصلتده رایکان بویورولمش، ام حبیبه‌ده زفافخانهٔ محمدی‌یه قبول ایله‌بکام، بو مناسبتله أبو سفیان کبی معند بر خصم ایله صهریتده پیدا ایدلمشدر. دوقتور! حضرت محمدك بو تأهلنده نه دیرسین؟

— افندم! بو تأهللر، هپ بری برندن یوکسه‌ك عالی جنابلقلرله وقوع بولویور. تقدیردن باشقه نه‌دینه بیلیر.

— حضرت محمدك (اونجی) زوجه‌سی (صفیه) در. صفیه یهود بنی نضیر اشرافندن (حُیَیّ بن احطب) ك قیزیدر. انبیاء بنی اسرائیلدن (هارون) پیغامبرك نسلندن اولمقله معروفدر، ابتدا (سلام بن مِشکَم) ایله أوله‌نمشدی. اوندن آیرلدقدن صوکرا (کنانه بن الربیع ابن

أبی الحُقَیقَه) یه وارمشدر. بو قادینله ازدواج محمدی‌یی سویله‌مزدن اول تاریخك مهم بر صحیفه‌سنی اوقویالم:

(بنی نضیر) یهود ملتندن بر بویوك قبیله اولوب مدینه‌یه ایکی میل مسافه‌سی اولان بر ناحیه‌ده ساکن ایدیلر. محکم حصارلری، مکمل سلاحلری واردی. بو قبیله خلقی اهل اسلام علیهنده بولونمامق اوزره حضرت محمدله معاهده عقد أیله‌مشلر؛ حضرت محمدك (بدر) مظفریتنی أشیدنجه «کتب سماویه‌ده موعود اولان نبی آخرالزمان بودر» دیمه‌یه باشلامشلردی.

بر آرالق مشرکین مکه ومنافقین مدینه ایله مخابره‌یه کیریشمشلر، نیم بر مغلوبیت ایله نتیجه‌له‌نن (اُحُد) وقعه‌سنی و بو محاربه‌ده‌کی تلفات مهمه‌دن مسلمانلره ضعف طاری اولدیغنی أشیدنجه فکر و طورلرینی ده‌کیشدیرمشلر و بر کون حضرت محمد اون بش قدر اصحابیله اونلرك ناحیه‌سنه کیدنجه اعدام ایتمه‌یه بیله قرار ویرمشلردی. ایچلرندن (سلام بن مِشکَم) «بو افکاردن وازکچیکز. والله سزك بو سوء قصدیکز طرف الٰهیدن اوکا خبر ویریلیر. بو قصدیکز ایسه اونکله بینمزده اولان عهدی نقض دیمکدر» دیه نصیحت ایتدیسه‌ده قولاق آصمامشلردی. حضرت محمد، بو سوء قصددن آکاه اولونجه (محمد بن مسلمه) ایله «اون کون ایچنده بو دیاردن چیقوب کیتسینلر» دیه خبر کوندردی. بنی نضیر، بو خبر اوزرینه ترك وطنه حاضرلانیرکن رئیس المنافقین (عبدالله ابن أبی سلول) - که احوال منافقانه‌سی کتب تواریخ وسیرده مندرجدر - «یریکزده طوریکز. بز سزه یاردیم ایده‌رز. بنی قریضه یهودیلریله بنی غطفانده یاردیم ایدرلر»

دییه کیزلیجه خبر کونده‌رنجه شیماردیلر ، « بز وطنمزدن چیقمایز. آلکدن کلنی کری قویمه » دییه حضرت محمده خبر کوندردیلر. بناءً علیه حضرت محمد ، اصحابنی طوپلادی . همان عزیمتله بنی نضیری محاصره ایتدی . معاونت وعد ایدنلر امدادلرینه کله‌مه‌دیلر. بناءً علیه حضرت محمددن آمان دیله‌دیلر ، آلتی یوز قدر دوه‌یه یوکله‌ده بیلدکلری قدر مال آلوب کیمی (خیبر)ه ، کیمی حوالیٔ شامیه‌یه کیتدیلر .

بو قبیل یهودی مهاجرلری مدینه‌نك شام جهتنده مدینه‌یه دورت قوناق محلده کائن، متعدد قلعه‌لری حاوی (خیبر) شهر کبیرنده اجتماع ایده‌رك محمد و محمدیلك علیهنده قریشدن داها ایلری‌یه کیتمك ایسته‌ین مهم بر یهود کتله‌سی پیدا ایتمه‌سی هروجه ایله دائمی تهلکه ایدی .

حضرت محمد (حدیبیه) معاهده‌سنی عقد ایله قریش جهتندن ملحوظ اولان تهلکه‌دن موقتاً آزاده قالنجه خیبر اوزرینه کیتدی ، بالمحاربه مظفر اولدی .

(صفیه) ایشته بو محاربه‌ده اسارته دوشنلر میاننده ایدی. ایکنجی ویکی قوجه‌سی کنانه بو محاربه‌ده مقتول اولدیغندن یکی کلین اولدیغی حالده دول قالمشدی . چوق کوزل ایدی . اسیرلرك تقسیمنده کیمه اصابت ایتسه دیکرلرینك کوکلی قالاجقدی . اصحاب محمد ، دینك والله یولی‌نك فدائیلری، سردن کچدیلری ایدیسه‌لرده هوسات وحسیات بشریه‌دن منفك عداولونامایاجاقلرندن کوزل صفیه بونلردن هانکیسنه ویرلسه دیکرلری اوکا خوش نظرله باقمایاجاقلردی. بناءً علیه حضرت محمد هیچ کیمسه‌نك خاطری قالمامق اوزره صفیه‌یی کندیسی ایچین سه‌چوب آییردی .

شیمدی ، بو تقسیم وتفریق ایچون هیمزده « حضرت محمد غنائم حربیه‌نك أك کوزه‌لنی سه‌چوب کندیسی آلدی.» خاطره‌سی پیدا اولور. بو ، بشریت مقتضاسیدر . حقیقت حالده ایسه اویله خاطره‌لره قیمت ویرمه‌مك اقتضا ایدر. زیرا جهانك هر طرفنده کچن محاربات اغتناماتنك أك أیی و قیمتلیلری رئیس قومك حصه‌سنه تفریق اولنه کلمشدر . مع مافیه حضرت محمد ایچون بویله‌ده دییه‌مه‌یز ؛ چونکه رسول اکرم کندیسنه قارشی اطاعت ومربوطیتك هر معناسنی حائز اولان اصحابی آراسنده بری برینه قارشی کیمسه‌نك خاطری قالمامق ایچین کوزل صفیه‌یی کندیسنه آییرمقله برابر بو تفریقده ایکی غایه‌یی نظر دقته آلدیغی آکلاشیلیر :

١ — هارون پیغامبر نسلندن اولان بو خاتونی حال اسارتده بیراقمامق، اونی جدا عظمندن داها یوکسه‌ك بر پیغامبر زوجه‌لکنه ، امهات المؤمنین مرتبه‌سنه اعلا أیله‌مك .

٢ — محمد و محمدیلك علیهنده چوق عنود اولان یهودیلره قارشی « باقکز! بن سزك رئیسلریکزدن بریسنك قیزیله أوله‌ندم. آرامزده صهریت پیدا اولدی . آرتق کینکزدن واز کچك ، طریق هدایته کلك . دیمك .

جودت پاشا قصص انبیاسنده دیورکه :

« رسول اکرم، هیچ کیمسه‌نك خاطری قالمامق اوزره صفیه‌یی کندیسی ایچون سچوب آییردی. یالکز جاریه اولدیغی حالده‌می قالاجق یوقسه امهات المؤمنین اولان زوجات طاهرات صیراسنه‌می قونولاجق؟ بوراسی اصحاب کرامك معلومی اولمادیغندن حجاب ویرده آرقه‌سنه

آلنه‌جقمی دیيو منتظر اولدیلر ؛ چونکه حضرت پیغامبرك زوجه‌لرینی اصحاب کرام هپ کندی آنالری مقامنده طوتارلر ی . قاریلرك یابانجی ارککلره کورونمه‌لری مقدما حرام قلنمش ایسه‌ده بو کیفیت حره اولان خاتونلره مخصوص ایدی . جاریه‌لره کوره تستر واجب اولمایوب آنلر آچیق کزرلردی . متعاقباً رسول اکرم صفیه‌یی حجاب ورده آرقه‌سنه آلنجه امهات المؤمنین صیراسنه‌کچه‌جکی آکلاشیلدی ، چوق کچمه‌یوب رسول اکرم آنی تزوج بویوردی . »

صفیه، حصهٔ محمدی‌یه آیرلمش ایکن بیله جاریه‌می قالاجاق ، زوجه‌می اولاجاق دیيه انتظار وتفحصده قالمق‌ده دلالت ایدرکه ؛ اصحاب همان هپ صفیه‌یه کوز دیکمشلردی .

(مرآت الشؤن) ك امهات سیردن اقتباساً یازدیغنه کوره حضرت محمد، صفیه‌یی کندی حصه‌سنه آییرارق همان تزوج ایدیویرمش ده‌کلدر. صفیه، هنوز اون یدیسنه باصمش بریکی کلین ایدی . حضرت محمد اونی کندی حصه‌سنه آییرنجه اوزون مدت جاریه اولارق بیراقمادی و دیدی که:

« ایسترسه‌ك حره اولارق قومکك نزدینه کیده‌بیلیرسین، ایسترسه‌ك مسلمان اولارق بکا زوجه اولورسین . شو ایکی شقدن بریسنی ترجیحده مخیرسین . »

صفیه، بو مروت نبویه قارشیسنده آکلدی ، مسلمانلغی وزوجه‌لکی اختیار ایله امهات المؤمنینه التحاق ایله‌دی. بو ازدواج، یدنجی سنهٔ هجریه‌ده‌در. حضرت محمد آلتمش یاشنده ایدی. دوقتور ! بو ازدواجده نه دیرسین؟

— بوده مدبرانه وعالی جنابانه‌در .

— حضرت محمدك (اون برنجی) زوجه‌سی (میمونه) در .

میمونه (حارث الهلالیه) نك قیزیدر . عم نبوی عباسك زوجه‌سی (ام الفضل) ك یعنی (لبانة الکبری) نك قیزقارنداشی وبوسببله عباسك بالدیزی ایدی . ابتدا (مسعود بن عمرو بن عمیر الثقفی) ایله أوله‌نمش، اوندن صوکره (أبو رهم بن عبدالعزی) نك تحت ازدواجنه کیره‌رك اوندن دول قالمشدی . حضرت محمدك مدینه‌یه هجرتندن صوکرا دول قالان اشراف ورؤسا زوجه‌لرینی تحت ازدواجنه آلمایا باشلاماسی وزوجه‌لرینك ام المؤمنین اتخاذ اولونماسی قادینلرده بویوك بر احتراص وآرزو اویاندرمشدی . کندیلرنده ملاحت و لیاقت کورن دوللر ، حتی بکرلر پیغامبر زوجه‌سی اولمق ایسته‌یورلردی. ایچلرنده «بنی یالکز شرف استنکاحیله مشرف بویورسون . بن بوقدرینه‌ده راضی ، نوبتمی عایشه‌یه ترك ایتمه‌یه حاضرم» دیینلری بیله واردی .

میمونه‌ده بو آرزویه دوشمشدی؛ فقط یابانجی بر قبیله‌یه منسوبدی. حصول امله کیم یاردیم ایده‌جکدی . امدادینه آبلاسی ام الفضل یتشدی . زوجی عباسه «قارنداشمی محمده تزویج ایده‌جکسین» دیدی. عباس «پکی» جوابنی ویردی. محترم یکنی طرفندن تکلیفنك رد ایدلمه‌یه‌جکی امیدیله بو سوزی ویرمشدی . حضرت محمد، حدیبیه معاهده‌سنك فرداسی سنه یعنی هجرتك یدنجی سنه‌سنده (عمره) ایچین مکه‌یه کلمش ، مکیلیلر داغلره چیقارق اوچ کون ایچین مکه‌یی تخلیه ایتمشلردی. حضرت محمد وبرابر کلن اصحاب وجائب عمره‌یی ایفا ایتدیلر . ایشته بو صیراده مکه‌لیلرله برابر داغه چیقمش اولان عمجه‌سی عباس، حضرت محمده : « سزه بالدیزم میمونه‌یی تزویج ایتدم . قبول بویوریکز » تکلیفنی عرض ایتدی . عباس، نزد محمدیده چوق محترمدی . تحت

ازدواج محمدیه‌ده سکز قدر قادین اجتماع ایتدکدن صوکرا عمجه‌سنك تکلیفنی رده ویا سرد اعتذاره محل وامکان یوقدی . بناءً علیه «پکی» دیدی . میمونه‌ده مرادینه ایردی .

میمونه‌نك آنا برقارنداسی (سلمی) حضرت حمزه‌نك ، (اسما)ده حضرت جعفرك زوجه‌لری ایدیلر . بو وجه‌ایله دورت‌قیز قارداش آل عال العال‌ه اشمله هم فراش اولمشلردر . دوقتور! بو ازدواجه‌ده نه دیرسین؟

— مادام که ؛ مملکتك تعدد زوجات عادتنه اتباعه باشلانلدی . بونك‌ده اقربا پرورانه اولدیغنی تسلیم ایتمك طبیعی‌در .

— رسول اکرم ونبی محترم حضرت محمد طرفندن ازدواج وکندیلری ، طرف الٓهیدن (امهات المؤمنین) لك کبی بروصف جمیل ایله‌وایه‌دار ابتهاج بویورولان خاتونلر تفصیلاتیله وازدواجلری صیراسیله سزه سویله‌دیکم (١١) مخدرهٔ محترمه‌دن عبارتدر . (مرآت العبر) اسمنده‌کی تاریخ (١٥) وابن اثیر تاریخ مشهورنده (١٣) دیمشلردر . مرآت العبر (١١) دن فضله زوجاتك اسامیسنی تصریح وحتی اشارت بیله ایتمه‌مش اولماسنه باقیلیرسه بونك بر سهو ترتیب اولماسی ظن اولونور ؛ چونکه دیاربکرلی سعید پاشا کبی فاضل و مدقق بر مورخدن بویله بر ذهول بکله‌نلمز . جمهور اهل سیر ، زوجات محمدیه‌نك (١١) دن عبارت اولدیغنده و طوقوزینك تحت نکاح نبویده اجتماعنده متفق ایسه‌ده ابن اثیرك ایکی فضله‌سیله (١٣) در دیمه‌سی‌ده بلا تدقیق رد ایدیله‌مز ؛ چونکه رسول اکرم حضرتلریله مناسبتدار (ریحانه) و (ماریه) اسملرنده ایکی خاتون داها واردر . بعض اهل سیر بونلره (سراری) یعنی اوطه‌لق جاریه‌لر نظریله باقشلرسه‌ده مدقق

مورخلر آراسنده بنی قریضه غزوه‌سندن بحث ایدرکن « اسیرلر ایچنده‌کی (ریحانه) یی رسول اکرم تزوج بویوردی » و « مقوقس ماریه‌یی کونده‌رنجه پیغامبریمز اونی قبول ایله سائر زوجات سویه‌سنه یوکسه‌لتدی » دینلرده واردر . شو حالده ابن اثیر ، زوجات طاهراتی (١٣) کوسترمکده مخطی ده‌کلدر . شوقدرکه ؛ بو ایکی خاتون امهات مؤمنین صیراسنده مشهور ده‌کلدر . بنی قریضه‌دن (زید بن عمرو) ك قیزی اولان ریحانه) رسول اکرمك حال حیاتنده یعنی «حجة الوداع» اثناسنده وفات ایده‌رك مکه‌ده بقیع مزارلغنه دفن ایدلمش اولدیغندن اوکا دائر بحثی تطویله محل یوقدر . بن سزه ارتحالی هجرتك (١٦) نجی سنه‌سنده واقع اولان ومقوقس طرفندن حضرت پیغامبره اهدا قیلنان جاریه‌یه یعنی (ماریه) یه عائد تفصیلاتی سویله‌یه‌یم :

رسول اکرمك ، ملوك اطرافه مکتوبلرله مبعوثلر ایبعاث ایتدیکنی ده‌مین حکایه ایتمشدم . بو ملوکدن بریسی‌ده خطهٔ مصریه‌ده روما حکومتی نامنه اجرای حکومت و او وقت شیمدیکی (قاهره) موجود اولمادیغندن (اسکندریه) ده اقامت ایده‌ن (قبط) قومنه منسوب (مهندس) وزننده (مُقَوْقِس جُرَیْج بن مق) در . اسکندریه‌یه کیدن مبعوث نبی (حاطب ابن أَبو بلتعه) نامهٔ رسول اکرمی مقوقسه تسلیم أیله‌دیکنده مقوقس حرمت مخصوصه ایله قبول و اخذ ، غایت احترامکارانه بر جوابنامه یازارق (ماریه) و (سیرین) نامرلنده ایکی قارنداش جاریه‌یی [١] ، بیك مثقال آلتون ، یکرمی

[١] جاریه‌لرك (٤) اولدیغنی یازانلرده وارسه‌ده ماریه و سیریندن باشقه‌سنك اسملرینی تصریح ایدن آثاره تصادف ایتمه‌دم .

طوپ قوماش، (بنها) نامنده‌کی محلك مشهور (بال) ندن برمقدار، تاریخلرده (بلبل) وزننده (دلدل) آدیله مذکور بیاض براستر، (یعفور) ویا (عفیر) آدلی بر مرکب و بر کوله‌دن عبارت هدایای مخصوصه‌سیله معاً و مبعوث حاطبه تودیعاً رسول اکرمه ارسال ایتمشدر.

حضرت محمد، هدایایی حسن قبول و جاریه‌لردن سیرینی شاعر النبی (حسان) ه احسان ، اوده تزوج ایتمش ، ماریه رسول اکرمه قالمشدر . نجل نجیل محمدی (ابراهیم) بوماریه‌دن تولد أیله‌مشدر.

ماریه‌نك مدینه‌یه ورودی هجرتك یدنجی سنه‌سنده‌در . رسول اکرم او وقت (٦٠) یاشنده ایدی . تحت نکاحنده (عایشة الصدیقه) کبی بکر اولارق ازدواج ایدلمش صوك درجه‌ده کوزه‌ل ، هنوز اون دورت، اون‌بش یاشنده برزوجه‌ایله دول اولارق تزوج اولونمش یدی ، سکز قدر دیکر زوجه‌لر، اونلرك آراسنده اوکوزل صفیه‌لر، زینبلرده موجود ایدی . بوقدر زوجه‌لری موجود ومع‌مافیه آلتمش یاشنده برپیغامبرده نه قدر کوزل اولورسه اولسون ماریه‌یه قارشی بر میل شهوی تصور ایدیله‌من. اوحالده ماریه‌نك رسول اکرم طرفندن اوطه‌لق اتخاذ ایدلمش اولماسی روایتی ضعیفدر . ماریه‌نك (ابراهیم) ه والده اولوشنی تزوج صورتیله قبول ایتمك داها دوغرودر . بونك برسندی‌ده حرّه و اصیله زوجه‌لردن تولد ایدن چوجوقلرك سوت آنایه ویرلمه‌سنده‌کی عادت بلدیه و قومیه‌یه ابراهیمك تولدنده‌ده اتباع ایدلمش اولماسیدر .

ابراهیم، خارج مدینه‌ده (عوالی) دینیلن قریه‌لردن برنده‌ساکن ده‌میرجی (أبوسیف) ك زوجه‌سی (ام سیفه) برای ارضاع تودیع

بویورلمشدر . ده‌میرجینك دکانی أوینه متصل اولدیغندن کوروك اوجاغندن أوه دومان کلیردی . رسول اکرم، مینی‌مینی اوغلونی کورمك ایچین قریه وخانهٔ مذکوره کیده‌جکی وقت أبو سیفه چابوق خبر ویررلر، اوده دکانده‌کی آتشی سوندوره‌رك أوینی دوماندن تخلیه ایدردی. اون سکز آیلق ایکن وفاتی وقوع بولارق رسول اکرمی آغلادان و تصادفاً اوکون کونش طوتولماسنی بووفات سببیله واقع اولمش ظن ایدن اصحابنه قارشی‌ده رسول اکرمه :

« کونش ، آی آیات الله‌دن برر آیتدرلر . اونلر کیمسه‌نك نه حیاتی ، نه‌ده مماتی ایچین طوتولمازلر ! »

دیدیرن ایشته بو ابراهیم‌در . رسول اکرمك ماریه‌یی استفراش دکل: ازدواج بویورمالرنده‌کی مقصدی، خدیجه‌دن تولد ایدن اوغوللرینك یاشامایوب وفات ایتمش، اوندن صوکراکی زوجه‌لرینك هیچ بریسی‌ده اولاددوغورمامش اولماسندن دولایی بلکه برأرکك اولاددوغورماسی امیدینه مبتنی اولدیغنی یازانلرك بومطالعه‌لرینی رد ایتمه‌مکله برابر ماریه ایله بوازدواجده بن دیکر غایه‌لر تعقیب ایدلمش اولماسی مطالعه‌سنده‌یم.

— او غایه‌لر نه کبی شیلر اولابیلیر ؟

— سویله‌یه‌جکم : مقوقسك مکتوب و مبعوث رسول اکرمه قارشی کوستردیکی معاملهٔ احترامکاری‌یه مقابله وَ جد النبی ابراهیم علیه السلامك زوجهٔ ثانیه‌سی وحضرت اسماعیلك والده‌سی (هاجر)ك منسوب اولدیغی (قبط) قومنه قارشی عین صورتله بر جمیله‌در . بو مقابلهٔ جمیلهٔ پیامبرانه‌نك مصره وقبط قومیله مقوقسه انعکاس وحسن تأثیری (عمروابن العاص) ك خطهٔ مصریه‌یه استیلاسی صیراسنده ،

هجرتك (٢٠) نجی سنه‌سی و قایعی آراسنده مشاهده ایده بیلیرز . سزه مدققانه یازلمش بر تاریخك او وقایعه عائد صحیفه‌لرینی یعنی (زبیرابن‌العوّام) ك اون ایکی بیك عسکرله مدینه‌دن مصر خطه‌سنه كله‌رك خطهٔ مصریه‌ده (بونه) قلعه‌سنی محاصره ایتمش اولان مجاهد مشهور (عمروابن‌العاص) ه ملاقی اولدیغندن صوكرایه عائد صحیفه‌لری اوقویایم :

« مقوقس ، عمروك او وجه ایله ایلریله دیکنی لدی الاستماع اسکندریه‌دن چیقوب بونه قلعه‌سنه كلش و مدافعه‌یه قیام أیله‌مش ایسه‌ده اهل اسلامك بطش و شدتنی كوروب خوف ایده‌رك قلعه‌نك محافظه‌سنی روم جنراله ترك ایدوب كندیسی بعض رؤسای قبط ایله برلكده قایقلرله قارشی طرفده‌كی آطه‌یه كذار ایتمشدی . »

« عمروابن‌العاص ، مانجینیق قوروب قلعه‌یی تضییق أیله‌مكده ایدی . حضرت زبیر ، آكا خطاباً « بن فدائیلك ایده‌جكم . اومارم‌كه الله تعالی او یوزدن بو قلعه‌یی فتح أیله‌یه » دیدی و قلعه دیوارینه مردیوه‌ن دایایوب یوقاری‌یه چیقدی ، تكبیر كتیردی ، عسكر دخی آنكله برابر تكبیر كتیردیلر . اهل بدردن (محمدبن مسلمة الانصاری) دخی بعض مجاهدین ایله برابر مردیوه‌نه سكیردوب یوقاری چیقمغه باشلادیلر . حضرت زبیر دال قیلیچ قلعه ایچنه آتلدی . روملر ، هپ عساكر اسلامیه هجوم و اقتحام ایتدی ظنیله خوف و تلاشه دوشه‌رك قاپی‌یه سكیردوب عمرو ابن‌العاصدن رأی و آمان دیله‌دیلر . او دخی آمان ویرمكله قاپی‌یی آچدیلر . حضرت زبیر دخی آنلرله برابر قاپیدن چیقوب عمروك یانه كلدی . بونك اوزرینه مقوقس ، عمرو ابن‌العاص ایله مكالمه ایچین ایلچیلر كوندردی . عمرو ابن‌العاص دخی قوم قبط حقنده اولان وصیت نبویه‌یی سویله‌دی . شویله‌كه : رسول اكرم حضرتلرندن « مصری فتح ایتدیككزده اهالیسنه ایلك ایدیكز . زیرا آنلرك رحم و صهریتلری واردر » دیيو بر حدیث روایت اولونمشدر . قوم قبطك صهریتلری حضرت اسماعیل علیه الصلاة والسلامك والده‌سی (هاجر) دن و رسول اكرم

صلی الله علیه وسلم حضرتلرینك اوغلو ابراهیمك والده‌سی اولان ماریهٔ قبطیه‌دن دولاییدر . »

[عمرو ابن‌العاص ایله مقوقس آراسنده عقد ایدیلن مصالحه‌یه عائد تفصیلاتی ده اوقودم ایسه‌ده او تفصیلاتی عیناً بورایه نقله لزوم كورمه‌یه‌رك (اسكندریه) نك فتحی مبحثنه كچیيورم .]

« مقوقس ، بروجه بالا عمرو ابن‌العاص ایله عقد مصالحه أیله‌دیكنی قسطنطنیه - استانبول - قیصرینه یازدقده قیصر - ایمپراطور - بو معاهده‌یی و مقوقسك حركتنی رد و تقبیح سیاقنده مقوقسه یازدیغی امرنامه‌سنده :

« مصره كلن عربلر اون ایکی بیك نفردن عبارتدر . مصرده حدوحسابه كلمز قبط قومی وار . قبط اكر محاربه‌دن نكول ایله عربه جزیه ویرمه‌یی ایسترلر و آنلری بزم اوزریمزه ترجیح ایدرلرسه دیار مصرده یوز بیكدن زیاده روم موجود اولوب اسلحه و اسباب سائره مكملدر . عربلرك ضعف حاللری ایسه معلوم و مشاهدكز اولدی . الكده بوقدار قوت وار ایكن معیتكده‌كی روملر ایله عربك ألنده ذلیل و حقیر اولمغه ناصل راضی اولدك ؟ ایمدی سن ، معیتكده‌كی روملرله برابر یا فوت ، یا مظفر اولونجه‌یه قادار جنك ایدیكز . » دیيه امر ایتمش و بو مآلده جماعت رومه خطاباً ده بر امرنامه یازمشدر . »

« قیصرك مكتوبی اسكندریه‌یه كلدكده مقوقس روملرك ایلری كلنلرینی جمع و احضار ایله قیصرك امرینی بیان ایتدكدن صوكرا : « بن بیلیرم‌كه ؛ عربلر آز و ضعیف اولمقله برابر بزدن قوتلی وشدتلیدرلر . آنلرك برنفری بزم یوز نفریمزه معادل اولور . آنلر وطن و اولاد وعیاللرینه عودت أیله‌مه‌مك اوزره چیقمش اولدقلری حالده جنك و جهاد و مقتوللرینك اجر عظیمه نائل و جنته داخل اولاجقلرینه اعتقاد ایدییورلر . مدار تعیش اولاجق قدر بیه‌جك ، كیه‌جك ایله اكتفا أیله‌یه‌رك سائر لذائذ دنیویه‌یه رغبتلری یوق . بز ایسه بر قومزكه ؛ ئولومی كریه كورورز و حیاتی و لذائذ دنیویه‌یی سه‌وه‌رز . بز آنلرله ناصل محاربه ایده‌بیلیرز ؟ أی جماعت روم ! معلومكز اولسون‌كه ؛ بن عربلرله یاپدیغم معاهده‌دن چیقامام و محقق بیلیرم‌كه ؛ قریباً

سزده بنم قول و رأیمه رجوع و کشکه بزده اطاعت ایده ایدك دیو تمنی ایده‌جکسکز . »

دیمش ، بعده عمرو ابن‌العاصه دخی ایمپراطورك مصالحه‌یی قبول ایتمه‌دیکنی و محاربه ایتمك اوزره کندیسنه و جماعت رومه أمر ایله‌دیکنی تبلیغ ایله برابر « بن سنکله عقد أیله‌دیکم معاهده‌نك خارجنه چیقمام؛ فقط بنم حکمم نفسمه وبکا تابع اولانلره کچر . سنکله قوم قبط آره‌سنده‌کی معاهده تمامدر و آنلر طرفندن نقض اولونمامشدر . بن‌ده آنلرله‌برابر عهده‌وفا ایده‌جکم ورومه‌لردن بری‌یم . ایشته آنلر ، ایشته سن . » دیدی . » [قصص انبیا ، ص: ٥٦٤=٥٦٦]

دوقتور ! ایشته سزه اوقودیغم شو صحیفه‌لرده ماریه‌نك رسول اکرم طرفندن تزوج ایدلمش اولماسنك قبط قوم وریسنده تأثیرات حسنه‌سی مشاهد دکلمی ؟

— پك عیان مشاهددر .

— ماریه جنابلرینك امهات‌المؤمنین صیراسنده مشهور اولماسنه کانجه، کندیلرینه اومبجل صفت‌بخش ایدلمش‌اولان زوجات‌طاهراتك هپسی اصیله و اشرفزاده اولوب بونلر ، ازدواج محمدی ایله مشرف اولمازدن اول‌ده قوم و قبیله‌لری نزدنده حائز شرف ایدیلر . ماریه ایسه پاره ایله آلنوب صاتلمق وبوسببله قومنك درجهٔ نالیه‌ده‌کی خلقی صیراسنه قاتلمق ابتلاسنه معروض اولمش بولونمق ملابسه‌سیله امهات مؤمنین صیراسنده برشهرت مخصوصه قازانمامشدر .

— بو مطالعه‌ده واردر .

— بعض کتب سیر ، رسول اکرمله مناسبتدار اون بش قدر قادیندن داها بحث ایدییورلر؛ فقط « زوجهٔ مدخول بهاء » دیمه‌یورلر. او قادینلرك کیمیسیله نشانلانمق ، نکاحلانمق واقع اولمش ایسه‌ده

کیمیسنك قبل‌الزفاف ، کیمیسنك زفاف صیراسنده وقوع افتراقی ، برقسمیله ازدواج حقنده یالکز برطلب وتکلیف وقوعندن ویانفسلرینی رسول اکرمه هبه ایتمکدن عبارت مناسبتلر اولوب زفاف و دخول واقع اولمادیغنی یازییورلر . بونلردن بن یالکز بر دانه‌سنی شایان ذکر کوردم :

اسما : شرف نکاح محمدی‌یه نائلیق خبرینی استبشار ایتدیکی آنده مسروریت فوق‌العاده‌سندن ناشی قبل‌الدخول ارتحال ایتمشدر. الله رحمت أیله‌یه .

[مشارالیهانك اسمی (سنی = سناء) دییه‌ده مرویدر .]

— حقیقةً رحمتله یاد ایتمه‌یه لایق بر قادین .

— دوقتورم! حضرت پیغامبرك تأهللرینه عائد تفصیلاتی ـ ایکنجی زینبه عائداولانی بعده مناقشه ایدلمك اوزره ـ سویله‌یه‌بیلدم ظن ایدرم.

— امید وانتظارمدن زیاده سویله‌دیکز . بوتفصیلات ومحاکماته نظراً بنی زینب تأهلی مسأله‌سنده‌ده اسکات ایده‌جککز صانیرم . ذاتاً ژون ده‌وه‌ن یورت‌ده اوزمینده افاده‌ده بولونیور .

— نه‌دییور ؟

— کتابی بکا اعاره‌ایدن فرانسز قونسلوسنه اعاده ایتمش اولماسایدم برکون سزه کتیریر ، ترجمه ایده‌رك سویله‌یه‌بیلیردم .

دیدی و خلاصه‌سنی سویله‌دی ایدی . او خلاصه شو تفصیلده مندرجدر:

« ...بو صیرالرده حضرت محمدك اولادلغی اولان زیدك زوجهٔ مطلقه‌سنی تحت نکاحنه آلماسی یوزندن پیغامبره غایت خائنانه بر افترادە بولونولدیغی جهتله بو ادعایی رد و جرح ایتمك ایچون توقف کرکدر . حقیقت حال

شوندن عبارتدر : اسلامیتدن چوق زیاده مقدم عربلر آره‌سنده شایع اولان بر عادته كوره بر انسان بر قادینه « آنام اول » دییه‌جك اولورسه او آدام آرتق او قادینله ازدواج ایده‌مزدی . ناصلكه بر چوجوغه «اوغلوم» دییه‌جك اولورسه او چوجوق اونك اولادلغی اولور و حقیقی بر اولادك بوتون حقوقنی احراز ایدردی . قرآن بو ایكی عادتی ازاله ایتدی . بناءً علیه بر انسان بر قادینه « آنام » دیسه‌ده رابطهٔ زوجیه خللدار اولمایور ، یاخود بر اولادلغی طرفندن بوشانان بر قادینله ازدواج ایدیلیوردی. حضرت محمد ، زینب نامنده‌كی مسلمان قیزینه حرمتله متحسس اولدیغی ایچون اونی چوق سه‌ودیكی بر كنج اولان زیده آلمشدی . فقط بو زوج وزوجه مسعود اولمادقلرندن زید ، حضرت محمدك اخطاراتنه رغماً زوجه‌سنی بوشامغه قرار ویرمشدی . حضرت محمد ، طلاق وقوعی تقدیرنده ازدواجك وقوعنه بالذات سائق اولدیغی ایچون كندیسنك مؤاخذه ایدیله‌جكنی حس ایتدیكندن ، بوندن باشقه زینبك مؤثر شكایاتی قارشیسنده قالدیغندن موی الیهایی تحت نكاحنه آلمقله مسأله‌یی تلافی ایتمك ایسته‌مشدر . »

« حضرت محمد ، یوقاریده عرض ایتدیكمز عادته مبنی بو قادینی آلدیغی تقدیرده عربلر طرفندن دوچار تعرض اولاجغنی ، اتهام اولوناجغنی بیلدیكی حالده وظیفه سوقیله بوتون اعتراضاته قارشی كله‌رك زینبله أولنمشدر . » [١]

بو تفصیلك - دوقتور طرفندن سویله‌نیلن - خلاصه‌سنی دیكله‌دكدن صوكرا دیدم كه :

— بم سویله‌یه‌جكلرم داها اطرافلی ، داها محاكمه‌لی اولاجقدر. اوكا انتظار ایدیكز . شیمدی دیكر زوجاته و تعدد زوجاته عائد افادات ومطالعاتمی خلاصه ایده‌یم :

حضرت محمد ، تعدد زوجاتی ابداع ایتمه‌مش ، كندیسندن چوق

[١] بو تفصیلات (ژون ده‌وه‌ن پورت) ك اخیراً عمر رضا بك طرفندن لساننزه ترجمه و نشر ایدیلن (حضرت محمد وقرآن كریم) ندن عیناً اقتباس ایدلمشدر .

اول ظهور ایده‌رك دنیایه انتشار ایدن وانبیاء سالفه طرفندن ده اختیار ایدلمش اولان بر عادت قدیمه و جاریه‌یه اتباع أیله‌مشدر . بو اتباعی یكرمی بش یاشنده باشلایان واللی اوچ ، اللی دورت یاشنه قدر یكرمی سكز سنه دوام ایدن حیات تأهلیه‌سنی وحیدالزوجه‌لكه انموذج اتخاذینه شایان بر صورتله كچیردكدن صوكرا واقع اولمشدر. اللی دورت یاشنده بولونان بر آدمه - بالخصوص خاتم النبیین اولان بر فخر عالمه - حرص شهوی اسناد ایدیله‌مه‌یه‌جكی جهتله بو بابده تطویل مقالی زائد كورورم. اللی دورت یاشندن صوكرا عدد زوجاتی (١١) ه ویا (١٣) ه ابلاغ ، بونلرك طوقوز ویا اونی تحت نكاحنده جمع ایتمه‌سنده‌كی سوائق انسانیه واسباب سیاسیه‌یی ده سویله‌دم . بو سوائق و اسبابه شونی ده علاوه ایتمك لازم كلیر :

حضرت محمد ، یكی بر دین ، الی آخرالزمان پایدار اولاجاق بر دین تعلیم ونشر ایدییوردی . دینلرك قادینلره و قادینلغه مخصوص بر طاقم احكامی واردر كه ؛ اونی - ولوكه امته قارشی بابا مقامنده اولان بر پیغامبر اولسون - بالذات بر قادینه تعلیم و تعریف ایده‌مز . او تعلیم موقعی و وظیفه‌سی هر زمان ایچین قادینلركدر . حضرت پیغامبرك (امهات المؤمنین) عنوان تبجیلی آلان زوجه‌لری ایشته او موقعده بولونمش ، قادینلغه متعلق شیلری حضرت پیغامبردن تعلم و تلقی ایتدكلری كبی نسوان مسلمه‌یه‌ده تعلیم وتعریف ایتمشلردر .

بو مبارك خاتونلرك ذكور واناث مؤمنین ومؤمناته عائد بر چوق حدیث روایتلری‌ده اولوب اونلرله كتابلر دولودر . حتی بر حدیثده « دینكزك یاریسنی عایشه‌دن ئوكره‌نكز » بویورولمشدر. ام المؤمنین

ام سلمه حضرتلرینك حضرت عثمان كبی بر خلیفهٔ رسوله قارشی نصایح آمیز اولارق ایراد ایتدیكی نطق مشهوردر . ایشته بونلر دلالت ایدركه امهات مؤمنین، افراد مؤمنانه قارشی بررخوجا، افراد مؤمنینه قارشیده برر آنادر .

دوقتور! خلاصه‌مده بیتدی. شیمدی سؤالكزك أڭ مهم قسمنه‌ده جواب ویره‌یم :

رسول اكرمك آلتمش بر یاشنه قدر یدی ، سكز سنه سورن تعدد ازدواجی صیراسنده تعدد زوجاتك درده قصرینه دائر اولان امر الٰهی نازل اولمامشدی. سزه دمین اوقودیغم آیت كریمه رسالت محمدیه‌نك صوك سنه‌لرنده نازل اولمش، اوندن صوكرا رسول اكرمك تزوجی وقوع بولمامشدر . بو آیت كریمه نازل اولدقدن صوكرا دوردن زیاده زوجه‌سی اولانلره یالكز دوردینی اختیار ایتمه‌لری امر اولونمشدر .

— حضرت محمدده دوردن زیاده اولان زوجه‌لرینی بیراقدیمی؟

— هایر .

— نیچین بیراقمادی ؟

— رسالت محمدیه‌نك صوك سنه‌لرنده مسلمانلق كوركبی انتشار ایتمش ؛ مسلمانلرك عددی یوز بیكلری بولمشدی . بدایتده رسول اكرمك‌ده متعدد زوجه‌لر آلمق مجبوریتنده قالدیغی سنه‌لرده اولدیغی كبی ازدواج ایده‌جك أرككلر یوق ، یاخود آز دكل؛ پك چوقدی. بونلر ایچین دوردن زیاده اولوشندن دولایی زوجلری طرفندن بیراقیلاجق زوجه‌لره درحال طالب ظهوری پك طبیعی ایدی ؛ فقط

رسول اكرمك دردن زیاده‌در دیه بیراقاجغی زوجه‌لر كیمسه ایله تأهل ایده‌مزلردی ؛ چونكه امهات المؤمنین دیوانه داخل اولمشلر ، أرككلرك والده‌سی مقامنه كچمشلردی. زوجات طاهراته «امهات المؤمنین» دیین ملت ویا حضرت محمد ده كلدی. اونلره اوعنوانی الله ذوالجلال حضرتلری ویرمش ، قرآن كریمنده «النبی اولی بالمؤمنین من انفسهم وازواجه امهاتهم » بویورمشدر . مآلی « نبی علیه‌السلام مؤمنلره كندی نفسلرندن اولادر. زوجه‌لری‌ده مؤمنلرك آنالریدر» دیمكدر. ایشته بو آیت كریمه دلالت ایدركه؛ مؤمنلرك یعنی أركك مسلمانلرك آنالری اولان زوجات طاهرات محمدینك اوأركك مسلمانلره نكاحلری حرامدر وحرمتلری واجبدر. بناءً علیه امهات المؤمنین دیگر زوجات مؤمنینك دوردن فضله‌سنه عائد حكمدن مستثنی قالمش، رسول اكرمده موجود زوجه‌لرندن بریسی وفات ایتمش اولسه‌بیله آرتیق دیكر بر زوجه داها آلمامایه مأمور اولمشدر .

*
* *

دوقتورله صحبتمز بوراده ختام بولمشدی . زینب بنت جحشه عائد صحبتمزی یاپمایه زمان مساعده ایتمه‌دی ؛ چونكه تحویل مأموریت بزی بری بریمزدن آییردی . اوندن صوكراده بر داها بر یرده برلشه‌مه‌دك .

ایکنجی محاوره

حضرت پیغامبرك ایکنجی (زینب) له تأهلی ، صفحات حیات محمدیه‌ده باشلی باشنه بر فصل مخصوص ومهم تشکیل ایدن بر وقعه‌در. بز مسلمانلر ، بو تأهلی تاریخلرده ، سیرلرده علی العاده بر وقعه کبی ساده‌جه اوقویوب کچیوریبورز. حال بو که، بزم غیریلریمز اویله اوقویوب کچیورمه‌یورلر، حیات محمدیه‌نك علی العاده بر توز قوندورولمق قابل اولمایان صفحات علویه‌سنی بیله توزلو کوسترمه‌یه چالیشدقلری کبی حضرتك تعدد زوجاتنه واو میانده بالخاصه زینب ایله ازدواجنه قولایلقله رفع وازاله ایدیله‌مه‌یه‌جك صورتده موم یاپشدیریبورلر ، حتی وقعه‌نك صراحت تاریخیه‌سنی تبدیل وتغییر ایده‌رك اثرلر نشر ایدیورلرده دینداش ومسلکداشلرندن تقدیرلر کورویورلر. اونلرك بریسی مشهور (وولتر)در.

کتابمزك برنجی قسمنده‌ذکری کچدیکی اوزره زماننده دینسزلکك یکانه ممثلی اولان وولتر، حضرت پیغامبرك زینب ایله تزوجی وقعه‌سنی عالم غربجه‌ده معلوم اولان وقوعات تاریخیه‌یه طبان طبانه ضد وصرف ترهات قبیلندن اولارق بر صورت مفتریانه‌ده نظم وتحریر ایله بر تیاترو کتابی وجوده کتیرمش ، وولترك ادعا ایتدیکی حکیملکه یاقیشمایان بو کتاب هذیان مآل انتشار ایدنجه خصم جانی اولان (پاپا): «سوکیلی

اوغلوم وولتر!» خطابیله مصدر بر مکتوب ایله وولترك بو یالانجیلغنه، بو مفتریلکنه قارشی التفاتلر ، نوازشلر ایثار و ابذال ایتمشدر . [١]

دیمك که؛ زماننده مهم بر شخصیت دینیه مقامنی اشغال و تمثیل ایدن پاپا ، دینلره قارشی کفرصاوورارق دینسزلکك أك بویوك ممثلی اولان وولتردن داها خصم محمدی ایمش !

وولتر کبی وقایع تاریخیه‌یی کلیاً تغییر وتحریف ایدنلری بویله افترایه،

[١] وجوده کتیردیکی بو کتاب ایله حضرت پیغامبرك چوق کافرانه بر صورتده علیهنده بولونان وولترك اسلام مدنیتی حقنده شو مطالعه‌یی درمیان ایتدیکنی عمر رضا بکك اخیراً انتشار ایدن (قرآن نه‌دز) نده اوقودم :

« مسلمانلغی شهوانی بر دین ، عطالتی ترویج ایدن بر دین اولارق تلقی ایدنلرك جاهل وسقیم دماغلی اولدقلرینی تکرار ایدرم . بو ادعالر اساسسز وحقیقتدن اوزاقدر. بونلری ایلری سوره‌نلر مسأله‌یی آکلامامشلردر.»

« ای پاپاسلر ، راهبلر ، و بوتون رجال روحانیه ! سزه تموز آینده اوروج طوتماکز امر اولونسه ، ایچدیککز شرابلر حرام ، اوینادیغکز قمار منع ایدلسه ، صوکرا حجازك آله‌ولی چوللرنده حج ایتمه‌کز امر اولونسه، کلیریکزدن یوزده ایکی بوچوغنی زکات ویرمه‌کز تقرر ایتسه، تحت نکاحکزده بولونان اون سکز قادینك اون دردینی بوشاماکز ایستنلسه سزه بونلری تبلیغ ایدن دینه شهوانی بر دین دییه بیلیرمیسکز ؟ »

وولترك بو مطالعه‌سنی ایلك دفعه اوقودیغمی متعاقب اونك روح معذبنه خطاباً شویله دیمشدم :

« ای وولته‌ر ! مسلمانلغك شهوانی بر دین اولمادیغنی پاپاسلره ، راهبلره، بوتون رجال روحانیه‌یه قارشی دلائل قطعیه‌سیله بیان و اعلان ایتدیکك حالده او دین مبینی تبلیغ و نشر ایدن حضرت محمد المصطفایی مغلوب شهوت بر آدام کوسترمك ایچین او فاجعه‌یی یازارکن وجدانکدن اولسون اوتانمادکمی ؟ یوقسه او مطالعه‌که قارشی سنی آفاروز ایدن پاپادن « اوغلم » التفاتنی کورمك ایچینمی او جنایتی ایشله‌دك ؟! »

صفحات حیات محمدیه‌یی کوتاه‌بین کوزلکلرله معاینه ایله‌ینلری ده تلقی وقناعتده دورلو، دورلو خطایه سوق ایدن یالکزدین خصومتی، دینسیزلک تعصبی ده کلدر. بو خصوصده بزم‌ده مهم برمدخلمز واردر. بونی حاجی ذهنی افندی مرحوم (الحقائق) نده (زید) ترجمه‌سنده شو افاده ایله خبر ویریور:

« بعض تفاسیرده مقصددن متباعد افادات ایله اعداء دینه سررشته ویریله‌رك بو قصه اوزرینه برطاقم رطب ویابس سوزه بادی اولونمشدر. »

محرر عاجز، کندی کندیمه تاریخ وسیر اوقومایا باشلادیغم اون آلتی، اون یدی یاشلرنده ایکن (زید) ایله (زینب) ك وبعد الافتراق زینب ایله حضرت پیغامبرك تأهللرینه عائد آیات کریمه‌یی حاوی اولدیغی ثوکرندیکم سورهٔ (احزاب) ایچین بابام مرحومك کتابلری آراسنده بولدیغم بر تفسیره، تفسیر (تبیان) ترجمه‌سنه مراجعت ایتمشدم. اوراده:

« روایت اولوندی که پیغامبریمز علیه السلام آکا - یعنی زینبه - عقدنسز واستئذانسز داخل اولدی. »

عباره‌سنی کورونجه شاشالادم، اووقتکی ذهنیتمله بوکا هیچ بر معنی ویره‌مه‌یه‌رك تردد ایچنده قالدم. بو ترددمی ازاله ایده‌بیله‌جك تورکجه بر اثره تصادف ایده‌مه‌دیکمدن (الحقائق) ك انتشارینه قدر سنه‌لرجه او ترددن قورتولامادم. الحقائق بنی ایچه تطمین، ترددمی کلیاً ازاله ایتمش ایسه‌ده اصل واصل اولمق ایسته‌دیکم نقطه‌یه ایصال ایده‌مه‌مش؛ چونکه وقعه مختصر یازلمش ایدی.

برنجی محاوره‌ده ایکنجی زینب مسأله‌سنی بالتفریق دیکر بر مصاحبه‌یه تعلیق ایدیشم‌ده مخاطبمی اقناع و اسکات ایده‌جك صورتده یکیدن تدقیقاته امکان وزمان بولا بیلمك مقصدینه مبتنی ایدی. متعاقباً واقع

اولان تحویل مأموریت، اوندن صوکراده دوقتورله عدم ملاقات بنی اونکله محاوره‌دن قورتارمش ایسه‌ده تام اون سنه صوکرا دیکر بر دوقتورله عینی مسأله‌یه تماس ایتمك ضرورتی پیدا اولوویردی؛ فقط بو صیره‌ده بن اولکیلر قدر سرمایه‌سز ده کلدم. تتبعاتمی ایجه ایله‌ریله‌تمش ایدم. ایکنجی دوقتورك قارشیسنه ایجه بر بضاعه ایله مجهز اولارق چیقابیله‌جك بر حاله کلمش بولونویوردم. ایشته کتابمزك برنجی قسمنك نقصان قالان او مبحث مهمنی ایکنجی دوقتورله جریان ایدن محاوره‌مز تشکیل وتکمیل ایده‌جکدر. ابتدا بو دوقتوری قارهٔ محترمه تقدیم ایده‌یم.

*
* *

امراض زهرویه متخصصی آلمانیالی دوقتور (دورینغ) رفاقتنده امراض زهرویه تدقیقات وتفتیشاتی ایچین (١٨٩٢) ده قسطمونی‌یه کلن کنج دوقتورلریمز آراسنده طبیب یوزباشی (رشیدبك) واردی. اوراده کندیسیله کوروشمش، طانشمشدق. طالع یکرمی بو قدر سنه صوکرا بزی آنقره‌ده برلشدردی. بن، ولایت مکتوبجیسی ایدم. او، دیاربکر والیلکندن تحویلاً کلمشدی. آنقره استاسیوننده بکا ایلك خطابی:

— قسطمونیدن طانیشیرز. دکلی؟ در.

دور حمیدیده طرابلس غربه اجلا اولونان دوقتورك مشروطیت اعلانندن صوکرا رجب پاشا ایله طرابلس غربدن کلدیکنی بر هم مسلکندن أشیتمش، صوکرا قائمقام، متصرف، والی اولدیغی غزته‌لرده کورمش ایدم. دیاربکردن تحویلاً آنقره والیلکنه تعیینی تلغرافنامه‌سی

کانجه زمانك واموروك أك بحرانلی صیرالرینه ، حرب عمومی‌یه تصادفی جهتیله رشید بکك آنقره‌یه مأموریتی بنی بك اوقدر ممنون ایتمه‌مشدی. کندی کندیمه دییوردم که :

— خدمات ملکیه‌ده آلتی ، یدی سنه‌لك تجربه بو بحرانلی زمانده آنقره ولایتی امورینی حسن تدویره کفایت ایده‌بیله‌جکمی ؟

بنم بو ظنم ، بو اعتمادسزلغم چوق سورمه‌دی ، بر آی قدر بر زمان ایچنده ده کیتمشدی . یکرمی بو قدر سنه ظرفنده یکرمی ، یکرمی ایکی قدر والی‌یه مکتوبجیلق ایتمش بر آدام صلاحیتیله دییه‌بیلیرم که :

— رشید بك ، اقتدارینی ، تدویر اموروده‌کی مهارتنی تصدیق ایده‌بیلدیکم فعال و وقور والیلردن بری ایدی . بش ، آلتی سنه خدمت اوکا بو ممارسه‌یی استحصاله کفایت ایتمشدی .

رشید بك ، مفرداتیله اوغراشماز ، مهام امور ایله اشتغال ایدر ، هر زیارتنه کلنله مالایعنی‌یه دالماز ، بوش قالان زمانتی فرانسزجه ، تورکجه آثار مطالعه‌سیله کچیریردی .

هر کون کندیسنی اوچ دفعه زیارت ایدردم . صباح ، ئویله زیارتلرمده امری ، رأیی صورولاجاق اوراقی مطالعه ومذاکره ایدر ، آقشام اوزرلری تعطیل ساعتنه قریب زیارتلرمده‌ده خصوصی بر صورتده صحبت ایلردك . خصوصی صحبتلریمز ، هپ مالایعنیات ایله کچمز ، بعضاً رشید بکك تاریخی ، فلسفی ، علمی بر مسأله‌یه تماسیله کذران اولوردی .

رشید بك ، بر آرالق حجماً قالنجه تورکجه بر کتاب مطالعه‌سنه باشلامشدی . همان هیچ الندن بیراقمایوردی . بو کتابی اوقودیغی کونلرك بریسنده آقشام اوزری زیارتمده کندیسنی مطالعه‌یه پك زیاده

دالمش بولدم . بنم اوطه‌یه کیردیکمدن یازیخانه‌سنك ئوکونه قدر کلوب قارشیسنه اوطوردیغمدن خبردار اولمامش بر وضعیتده ایدی . بر چاریك ساعت قدر اوطوردم . کوزینی کتابدن آییروب‌ده بکا بر مرحبا بیله دیمه‌مشدی . بو معامله‌دن صیقیلارق آرتق کیده‌یم دییه اوطوردیغم صندالیه‌دن قالقارکن رشید بك کندینه کلدی ، کتابی یازیخانه‌سنك کوزینه قویدی‌ده :

— طور ، برادر! نره‌یه کیدییورسین؟ سنکله قونوشاجاغم وار.

دییه جیغارا پاکتنی اوزاتدی ، زیله باصارق ایکی قهوه ایصمارلادی و کندیسی‌ده بر جیغاره یاقوب قوتلی ، قوتلی ایکی اوچ کره چکدکدن صوکره آرامزده شو محاوره کچدی :

رشید بك — حضرت پیغامبر ، لیلهٔ هجرتده خانه‌سندن چیقنجه دوغرو نره‌یه کیتدی ؟

بن — اوقودیغم کتابلردن خاطرمده قالدیغنه کوره بو خصوصده ایکی روایت واردر . بریسی: دوغروجه حضرت أبوبکرك خانه‌سنه کیتدیکنه دائردر. برابرجه هجرت آرالرنده ذاتاً مقرر واذن الهینك صدوری منتظر اولدیغندن اوراده أبوبکر ایله برله‌شدیلر ، (جبل ثور) ده‌کی مغاره‌یه کیدوب کیزله‌ندیلر . ایکنجی روایت : حضرت پیغامبر او کیجه خانهٔ سعادتندن چیقدی ، فرداسی کونی ئویله وقتی أبوبکرك خانه‌سنه واردی . اوراده بالاطراف قونوشدیلر ، آقشامدن صوکرا جبل ثوره کیدوب مغاره‌یه کیردیلر .

— بو روایتلرك هانکیسنه صحیح دییه‌جکسز ؟

— ایکیسنك‌ده قناعتکارلری وار . هجرتك ذاتاً مقرر اولماسنه

کوره حضرت محمدك هیچ بر یرده أکلنمه‌یوب دوغروجه أبوبکرك
خانه‌سنه کیتمه‌سی، اورادن جبل ثوره کیتمش اولمالری عقل ومنطقه
داها ملایم، داها موافق کورونویورسه‌ده ایکنجی روایتك بر
مؤیده‌سی روایت اولایه ضعف ایراث ایتمشدر .

— او مؤیده نه‌در ؟

— حضرت عایشه‌نك برروایتی. جمع احادیث واخبارده موثوقیتیله
معتبر و مشهور (صحیح بخاری) ده موجود و صورت مترجمه‌سی
(الحقائق) ده وخاتمه‌سی (حیات محمد) ده مندرج بر روایتکه ؛
حضرت پیغامبرك ئویله وقتی صیرالرنده باشی ئورتولو اولارق خانهٔ
أبوبکره کلدیکی، اوراده مذاکره و یول تدارکاتی اکمال ایدیله‌رك
آقشامدن صوکرا آرقه قاپیدن چیقوب کیتدکلری حقنده‌در .

— پیغامبره عائد هرخصوصده بو قادینك اسمی نه‌قدرچوق کچیور.
نه یامان شیمش ؟

— مکتب رسالتده، خواجهٔ عالمدن درس آلان، اواستاد
اعظمه ملتنه قارشی «شطردینکزی عائشه‌دن ئوکره‌نکز» دیدیرن
بر زوجهٔ فاضله‌در .

— عایشه‌نك بو روایتنه کوره حضرت پیغامبر أوندن چیقدیغی
کیجه جبل ثوره کیتمه‌مشدر . او حالده کیجه‌یی، أبوبکرك خانه‌سنه
کیدنجه‌یه قدر زمانی نره‌ده و ناصل کچیرمشدر .

— ایشته مورخلر، سیر نویسلر بوراسنی تعیین ایده‌مه‌یورلرده
حیاتنك بوتون صفحاتی مضبوط اولان پیغامبرك بوبرکیجه‌لك صفحهٔ
حیاتی قارانلق قالیور .

— مسلمان مؤلفلر بوندن بحث ایده‌رکن نه دییورلر ؟

— احمد جودت پاشا (قصص انبیا وتاریخ خلفا) سنده یالکز
«او کیجه سعادتخانه‌لرندن چیقدی وهرنره‌ده أکلندی ایسه أکلندی»
دیمکله اکتفا ایتمشدر . [ج : ٢ ، ص . ١١٤]

— شیمدی بو کیزله‌نیشه معجزه‌می دییه‌جکز .

— حضرت پیغامبر، هیچ بر وقت دنیوی خصوصات ایچون
معجزه‌یه مراجعت، اونکله تأمین سلامت ایتمك ایسته‌مه‌مشدر .

— اوحالده بو غیبوبت مسأله‌سنده نه‌مطالعه وقناعتده‌سکز ؟

— نم قناعتمه دکل؛ وقایعی یری یرینه توفیق و مقایسه ایله
محاکمه ایتمکدن متحصل تخمینمه کوره حضرت پیغامبر او کیجه
عمجه‌سی (عباس) ك أوینه کیتمشدر .

— بوتخمین حقنده ایضاحات ویرمزمیسکز ؟

— وقت طار، آقشام اولدی . اوزون سورمه‌سی محتمل .
مساعده ایدرسه‌کز یازایم . یا یارین، یاخود اوبرکون تقدیم ایده‌رم.

— بن‌ده متشکر اولورم. بومسأله‌لر حقنده برشیلر یازمق تصور
ایدیورم . سزك حسابکزه عیناً او یازیلر میانه علاوه ایدیله‌جك
طرزده یازماکزی رجا ایدرم .

* * *

ایکی کون صوکرا رشید بکه شو مطالعه نامه‌یی یازوب ویردم :
مورخین اولینك اثرینه تبعاً جودت پاشا کبی فاضل بر
مورخك‌ده (قصص الانبیا) سنده، یوسف سعاد افندی کبی غیور
ومتتبع برمؤلف اخیرك‌ده (مرآت الشؤن) نده خانهٔ سعادتندن لیلاً

خروج ایله خانهٔ صدیقه تهاً وصول آراسنده کچن ساعاتی «کیزله‌ندی وهر نره‌ده اُگله‌ندی ایسه اُگله‌ندی» صورتنده افاده ایتمه‌لری سببلریله – اصطلاح مخصوصی وجهایله – (مضامین وملاقیح) دن بالاعتبار بوتون ساعات و صفحات حیاتی – حتی زوجات طاهراتیله میانه‌لرنده کچن مصاحبات وملاطفاته وارنجه‌یه قدر – مضبوط ومعلوم اولان بر پیغامبر ذیشان حیاتنك اُك‌مهم صفحات وقایعنه عائد شو هجرت مبدأنده – ولو اون، اون‌بش ساعتدن عبارت اولسون – مجهول آنلر بیراقلماسنه ویا قالماسنه قارشی اختیار سکوت و مسکنت ایتمه‌مك، هر حالده او قارانلق کیجه‌یی تنویر ایتمك لازم‌کلیر قناعتنده‌یم. چونکه محمدالمصطفی حضرتلری رسول مجتبادر، وحی منزل، نص مرسل ایله حرکت، بو وحی ونص ایله عالمی طریق هدایته دعوت ایدییوردی. قومی ایچنده، مکه‌ده کرکی کبی نشر دین قابل اولمادی، ایمان ایدنلرك هپسی یثربه – مدینه‌یه – هجرته مجبور، کندیسی‌ده اورایه عزیمته مأذون ومأمور اولمشدی.

خیرالماکرین اولان الله، قریشك مکیدتنه، قرار و تشبث جنایتکارانه‌سنه بناءً [١] او کیجه خانه‌سندن چیقماسنی امر ایتدی، اوده چیقدی. خانه‌سنی آبلوقه ایدن مترصدینك کوزلری ئوکندن کچوب کیتدی. حریفلر کوره‌مه‌دیلر، حتی آغیر بر اویقویه، هر معناسیله خواب غفلته طالدیلر، یدیمین محمدینك اُوزلرینه صاچدیغی بر آووچ توپراقله یوزلرینك، کوزلرینك دولدیغنی صوکرادن آکلایوب استهزا اولوندیلر.

[١] مکه‌لیلرك قرار وتشبث جنایتکارانه‌سی تفصیلاتی بوتون تاریخلرده، تفسیرلرده، سیرلرده واردر.

رسول اکرم، الله عظیم الشانك صون وصیانت صمدانیه‌سنده بولوندیغنه امین ایدی؛ فقط «الله، بنی محافظه ایدر» دییه تشبث وتدبیردن عاطل بر متوکل ده کل ایدی؛ چونکه امته تدبیر و تشبثدن صوکرا توکل امر ایدییوردی. «دوه‌می اللهه توکلاً چولده بیراقدم‌ده کلدم» دیین اعرابی‌یه: «باغلاده صوکرا توکل ایت» دییوردی. بویله بر رسول حکیم، لیلاً خانه‌سندن چیقوب دوغروجه خانهٔ صدیقه کیده‌مزدی. مکه‌نك مسلمان محلاتی کاملاً بوشالمش، صاحب خانه وعائله اولارق یالکز اُبوبکر الصدیق قالمشدی. رسول اکرمی یاتاغنده بولامایاجاق اشخاص جنائیه‌نك ایلك هجوم ایده‌جکی مکان خانهٔ صدیق اولمق پك محتمل ایدی. بناءً علیه اعرابی‌یه «دوه‌کی باغلاده صوکرا توکل ایت» دستورینی تعلیم ایدن بر نبی حکیمك او کیجه خانهٔ صدیقه عزیمتی حکمت سیاست وکیاسته موافق کوره‌مه‌یه‌جکی پك بدیهی ایدی. مسلمان محلاتنده تك، توك قالان مهاجرین عائله‌لرندن برینك خانه‌سنه کیدوب کیزله‌نمه‌سی‌ده مناسب اولامازدی. زیرا او خانه‌لرك‌ده باصیلوب تحری ایدلمه‌لری احتمالی داها غالب ایدی. شو حالده خانهٔ اُبوبکرده، عائلات مسلمه خانه‌لرینه‌ده کیتمه‌مشدر. او حالده نره‌ده کیزله‌ندی ویا صاقلانوب اُگله‌ندی؟

«مکه سوقاقلرنده گزوب توزدی، بر جهتدن آیاق سسی کلنجه اوبر طرفه قوشوب قورتولدی» دینیله‌مز. بو، حضرت محمدك (٥٣) سنه‌دن بری دوستنك‌ده دوشماننك‌ده کوروب بیلدیکی سیرت حکیمانه‌سنه مخالفدر. «صباحه قدر بر طرفه چکلدی، کیزله‌ندی، کیمسه‌یه کورونمه‌دی» ده دینیله‌مز. امر الٓهی ایله ابداع خوارق،

اظهار معجزات ایدن حضرت محمدك او كیجه شخصاً كیمسه‌یه كورونمه‌مه‌سی ید اختیارنده اولسه ایدی خانه‌سندن چیقماز، فراش استراحتنده یاتوب هجوم ایده‌جكلره كورونمزدی؛ فقط الله، او كیجه خانه‌سندن چیقماسنی امر ایتمش، رسول اكرم‌ده چیقمشدر. خانهٔ أبوبكره‌ده، عائلات مهاجرین خانه‌لرینه‌ده كیتمه‌مشدر. عادی بر فراری جبانتیله، بر خانه بردوش سیرتیله متناسب دینیله‌بیله‌جك اختفایه تنزل والتجادن ایسه طبع شجیع وحكیم محمدی چوق یوكسه‌ك وپك عالی‌در. اوحالده سیدالمهاجرین حضرتلری او كیجه‌یی نره‌ده كچیردی؟

حصرت محمد، بر غریب دار دیار ده‌كلدی، ریاست مكه ایله بنام ومعزز قبیلهٔ قریشدن، قبیلهٔ قریشك حائز فضل وشرف (آل هاشم) ندن ایدی. ریاست آل هاشم او وقت (عباس ابن عبدالمطلب) عهده‌سنده ایدی. عباس، رسول اكرمك عم محترمی، حامیٔ كریمی ایدی. جناب محمدی، ئوز اوغوللرندن داها چوق سه‌وردی. عباس، صاحب كیاست و عرفان ایدی. قناعت و اطمئنان وجدانی جهلهٔ خلقك قیل وقال محتملنه فدا ایده‌بیله‌جك طاقدن ده‌كل ایدی. حضرت محمدك نبوت ورسالتنی انكار ایتمه‌یوردی؛ فقط ریاست آل هاشم عهده‌سنده اولمق جهتیله عهده‌سنه ترتب ایدن بر طاقم وظائفی خللدار ایتمه‌مك وزیاده‌جه مدخر اولان ثروت نقدیه‌سنی یكننه وآل وخاندان هاشمه دوشمان كسیلنلرك أیادیٔ اغتصابنه دوشورمه‌مك ایجاب مصلحتیله قبول دیانتی، اظهار ایمانی تأخیر ایدیوردی. تفصیلی تاریخلرده محرر (عقبه) بیعتلرندن خبردار ایدی. صوك (عقبه) بیعتی و مقاوله‌سی كندی حضوریله كندی سردایتدیكی شرائط دائره‌سنده واقع ومنعقد

اولمشدی. بومناسبتله رسول اكرمك نیت هجرتنه‌ده واقفدی. خفیاً هجرت ایدنلری بیلیوردی. قافلهٔ فاروقیه‌یی‌ده كورمشدی. شوقدركه؛ رسول اكرمك اوفاق بر أذایه معروض اولماسنه تحمل ایده‌مه‌ین عباس، صنادید قریشك تشبث جنایتكارانه‌سندن ـ بك كیزلی طوتولدیغی، اتخاذ عقیبنده اجرایه تشبث ایدلدیكی جهتله ـ خبردار اولامامش، چونكه خبر آلابیله‌جك قدر زمان كچمه‌مشدی. طبیعی أبوبكر الصدیق‌ده بی خبردی. عباس‌ده، صدیق‌ده خبردار اولسه‌لر چولوقلریله، چوجوقلریله، والحاصل مكه‌ده موجود قوم وقبیله‌لری اركان وافرادیله خانهٔ محمده قوشارلردی. صدیق و عباسك بو صورتله وسوق محبت وقرابتله واقع اولاجق مداخله‌لری مكه صنادیدینك تشبث جنایتكارانه‌سنی حیز فعله ایصاله بر مانعه تشكیل ایدر، هرحالده عقیم قالیردی. صنادیدك قتل رسول ایچون بوتون قبائلی قاریشدیرمق احتیاطی‌ده بویله بر ممانعتدن احتراز ایچون ایدی. ایمدی حضرت صدیق‌ده، عباس‌ده قریشك اوتشبثندن خبردار اولمادقلرندن خانه‌لرنده وعائله‌لری نزدنده ایدیلر. رسول اللهی‌ده خانهٔ سعادتنده بیلیورلردی.

وقتاكه وحی الٓهی نازل، نص فرقان حكیم كندیسنه بالغ اولدی؛ رسول اكرم‌ده لیلاً خانه‌سندن چیقدی. بوصورتله دارالامان اولان مكانندن آیریلان برذات، كرك فخر عالم اولسون، كرك باشقه بر آدم اولسون هرحالده بر پناه واختفاگاه آرامق اضطرارنده‌در. بو، ایجاب حال ومصلحت، مقتضای تحفظ وسلامتدر. رسول اكرم‌ده طبیعی كیده‌جك بر محل دوشونمشدر. دوغروجه خانهٔ صدیقه كیتمه‌دیكی روایتی اقوی عداولوندیجه وعائلات مهاجرین خانه‌لرندن برینه كیتدیكنه

دائرده هیچ بر روایت موجود و او خانه‌لردن بریسنه کیتمه‌سی ایسه مناسب ومعقول اولمانجه عم محترمی عباسك خانه‌سنه کیتمش اولدقلری محتمل عد وقبول اولونارق دینیله‌بیلیر که :

— عم محترمنك خانه‌سنه کیده‌رك قرار و تشبث قریشی ، هجرته شاملن اولان اذن الٰهی‌یی خبر ویرمشدر . سیر وسفر حقنده جناب عباسدن معلومات تجربیه آلمشدر . وحی الٰهی صدیق اکبرکده برابر هجرتی مرکزنده دائر بولوندیغندن خصمایه کورونمه‌دن صدیق ایله برله‌شمك امکانی مذاکره ایتمشدر .

بومذاکره‌یه شو دلالت ایدرکه؛ خانهٔ صدیقه فرداسی کونی ئویله‌نك یاقیجی صیجاغی آلتنده متقنعاً ـ باشلری ئورتولو اولارق ـ کیتمشدر. جبل ثورده بر مغاره‌ده کیزله‌نمك تدبیر حکیمانه‌ی‌ده خانهٔ عباسده اتخاذ اولونمشدر ؛ چونکه خانهٔ أبوبکرده جریان ایدن مذاکره‌ده هجرته ناصل باشلایاجاقلری حقنده مداولهٔ افکار اولونمامش ، یالکز دوه‌لرك اوچ کون صوکرا اورایه کتیرلمه‌سی استیجار اولونان قیلاغوزه امر ایدلمشدر .

خانهٔ صدیقه نهاراً کلیرکن تجاوزه معروضیتی‌ده محتمل عد اولوناماز. بوکا ، مشرکینك بوقاریده بیان اولونان احتیاط و احترازی مانع اولمقله برابر هر حالده عم محترمنك ، شبهه یوق که؛ مکه‌جه برر موقع احترام صاحبی اولان اوغوللرینك و آداملرینك بو مشیت نهاریه‌ده رسول اکرمی نظارت وحمایه‌دن دورطوتمادقلری طبیعی عد اولونابیلیر.

— وقایعی بری بریله توفیق ومحاکمه‌دن مستحصل تخمین واحتماله مستند شو مطالعه صحته متقارب و مقارن اولسه ایدی بونك او زمان

روایت و ایکنجی عصر هجری اوائلنده باشلایان مؤلفاته قید و ثبت ایدلمه‌سی لازم کلمزمی ایدی ؟

سؤال مقدر ومحتملنه شو جواب ویریله بیلیر :

— أوت، لازم کلیردی ؛ مکتوم طوتولدی. بو کتمان، عباسك موقع ومنفعتنك ایجابی ایدی . شایع اولسه‌یدی خصومت بلکه عین شکلده عباسه توجه ایده‌بیلیردی. صیجاغی صیجاغنه شایع اولمادیغندن لیلهٔ هجرتده بو عمجه‌ویکن تلاقی ومذاکره‌سی تقادم زمانه اوغرامش، اونودولمشدر .

*
* *

آقشام اوزوری نزدینه کیتدیکمده رشید بکی بو مطالعه نامه‌یی مطالعه ایله مشغول بولدم . بن کیرنجه دیدی که :

— اوچونجی دفعه اولارق اوقویورم . چوق دوشونه‌رك ، أبی محاکمه ایده‌رك یازمش سکز . خانهٔ أبوبکره کیتمه‌دیکی قبول ایدیلنجه عمجه‌سنك أوینه کیتمه‌سی ، حالك ، شکل سفرك مذاکره ایدلمه‌سی احتمالی پك جانلیدر . یالکز بر نقطه‌یی ضعیف بولدم : فرداسی کونی خانهٔ أبوبکره کیدرکن مخاصملردن کیمسه‌یه تصادف ایتمه‌مك .

شو جوابی ویردم :

— طالع بویله بر مساعده بخش ایده‌بیله‌جکی کبی حرارتی زیاده اولان مملکتلرده وقت زوال کبی أك صیجاق ساعتلرده هر کس أوینه، حجره‌سنه ، دارالمساعیسنه قاپانماز ، سوقاقلر تنها قالمازمی ؟

— أوت اوراسی‌ده وار .

— مع مافیه حضرت پیغامبره سوء قصد قرار وتشبثندن بوتون مملکتلی آکاه دکل ؛ قراری ویرن رؤسا ، اجرایه تشبث ایدن ینه رؤسادن بر قسمیله اونلرك محرملری. بونلر ایسه محدودالعدد اولوب حضرتك فرارندن آکاه اولونجه خارج مملکتده، یوللرده آراماىا قوشو-شمشلر، حتی أبوبکرك خانه‌سنه بیله بر کون صو کرا کلمشلر ، (ذات الطاقین)ه اوکون توقات وورمشلردر. الله، تدبیر وتشبثده اونلری ئویله یا کلتمشدر که؛ نه (عامر بن فهیر) ك کوتدیکی قویونلرك سوتنی مغاره‌یه کوتوروب ویردیکندن ، نه (عبدالله ابن أبوبکر) ك مکه‌ده مشرکین آراسنده تعاطی اولونان افکار واقوالی دیکله‌یوب کیجه‌لری رسول مجتبایه ابلاغ وایصال ایتدیکندن ، نه (عبدالله بن اُرَیقط)ك دوردنجی یوم هجرت صباحی دوه‌لری مغاره‌یه کوتوردیکندن خبردار اولامامشلردر .

— چوق تشکر ایدرم . بنی معلومات ایله اوغراشمقدن قورتا-ردیکز بو مطالعاتدن آکلایورم که ؛ سز، حضرت محمدك صفحات حیاتنی، عادی تاریخ صحیفه‌لری اوقور کبی اوقومامش سکز. محاکمه ایده‌رك اوقومش سکز . سزکله بر باشقه وقت ینه حضرت محمده دائر صحبت ایده‌جکز . وقت کلدی کیده‌لم .

*
* *

رشید بك ، ایکی کوندر مطالعه ایله اشتغال ایتمه‌یوردی . بوعدم اشتغالدن ایکی هفته‌دن بری دقت و مراق ایله اوقودیغی کتابلرك مطالعه‌سنی اکمال ایتدیکی استدلال ایدیله‌بیلیوردی. بوایکنجی کونی نه‌ده مشغولیتم براز خفیفجه کچدیکندن آقشام اوزری معتادمدن

یاریم ساعت داها اول نزدینه کیتدم . بن قاپیدن کیرنجه :

— بن‌ده سنك مشغولیتك بیتوب بیتمه‌دیکنی صوردورمق اوزره ایدم .

دیدی، بر چاریك ساعت قدر اوته‌دن، بریدن قونوشولدی. بعده رشید بکك ابتداسیله شو محاوره جریانه باشلادی .

— کچنکی صحبتمزده حضرت محمده دائر سزکله ینه صحبت ایده-جکمزی سویله‌مشدم .

— أوت ، ئویله بویوردیکز ایدی .

— تأهللری ، زوجه‌لری مسأله‌لرینی‌ده تدقیق ایتدیکزمی ؟

— بر درجه‌یه قدر .

— امتنك أوله‌نمه‌سنی درده تنزیل و تحدید و بونی قطعیتله تبلیغ ایدرکن کندیسنك او قدر چوق ئوله‌نمه‌سنی ناصل بولدیکز ؟

— تعدد زوجاته حد ، غایه اولمایان زمانلرده قسماً ایجاب حال ومصلحته، قسماً شعار مروت وانسانیته، حتی حکمت سیاسته موافق، حتی مستند بولدم .

— غربلی مؤلفلر ئویله دیمه‌یورلر . حاجت جنسیه‌سنی استیفا وتطمینده تعدد و تنوعه زیاده‌جه مائل اولدیغنی ادعا ایدیورلر . بزم خوجالرده دیرلرایمش که؛ پیغامبرلرده‌کی بوقوت بزم‌کی کبی ساده براثر شهوت دکل ؛ نوردر .

— اول امرده شونی سویله‌یم که؛ حضرت پیغامبر، هیچ بر وقت کندیسنك الٰهك مادوننده وانسانلرك فوقنده جنسی نوعنه مخصوص بر مخلوق اولدیغندن بحث ایتمه‌دی. هروقت « بن‌ده سزك کبی بشرم »

دیدی . بونك ایچین خوجالرك او محاکمه‌سز قوللرینی مناقشه‌یه شایان بولامام . غربلیلرك دعوالرینی ایسه تاریخ ، وقایع کندی کندیسنه رد وجرح ایدر .

— بو بابده ایضاحات ویره‌بیلیرمیسکز ؟

— شیمدی ایسترسه‌کز ، مطالعه‌م ومضبوطم قدر، صوکرایه ، براز داها تدقیقات یاپابیلمه‌مه بیراقیرسه‌کز هر حالده داها مدلل تفصیلات عرض ایده‌بیلیرم .

— زینب ایله تأهلی ناصل بولدیکز ؟

— هانکی زینب ایله ؟

— زوجه‌لری ایچنده‌کی زینب ایله .

— حضرت پیغامبرك زوجه‌لری آراسنده زینب برده کل؛ ایکیدر. بریسی (زینب بنت حزیمه بن حارث الهلالیه) درکه؛ زمان جاهلیتده فقرایی اطعامده‌کی جود وسخاسندن دولایی (ام المساکین) نامنی آلمشدی. هجرتك اوچونجی سنه‌سی طرف پیغامبریدن تزوج بویورلمش ، بر قاچ آی برابر بولونابیلوب ارتحال ایتمشدر . ایکنجی زینب (زینب بنت جحش) در . بونلرك هانکیسی ایله ازدواجنی سؤال بویوروبیورسکز ؟

— کوله‌سی زیده بوشاتدیروب‌ده ازدواج ایتدیکی زینب . دیدکاریکزك ایکنجیسی اولاجاق .

— أوت ، زیددن بوشانان ویا زید طرفندن بوشانلمش اولان زینب ایله تأهل مسأله‌سی بدایةً بر معارض ، بر بدبین قدر شایان نظر بولدم . بو خصوصده‌کی تدقیقاتم ، حضرت محمدك بو ازدواجده

شان حکیمانه‌سنه شایان بر صورتده حرکتله ابراز علویت وبصیرت ایتدیکی نتیجه‌سنه واردم .

— اما یابدك ها! غربلی مؤلفلر، مدققلر أك زیاده بو نقطه‌یه هجوم ایدییورلر . هم بحق هجوم .

— مسأله‌یی نقصان برشکلده یازان مؤلفلریمزك مقصددن متباعد مطالعه‌لری غربلیلرك او هجومنه سببیت ویرمشدر ، فقط حقیقت اصلا ئویله دکلدر .

— اینیستیتو دوفرانس ایله دوقتور ر. دوزی طرفندن مشترکاً یازیلان ، بزم دوقتور عبدالله جودت بك طرفندن تورکجه‌یه ترجمه ونشر اولونان (تاریخ اسلامیت) ی کوردیکزمی ؟

— انتشاری اوزرینه بر طوفان اعتراض قوپان تاریخ دکلمی ؟

— أوت ، صاریقلی مبعوثان ئویله یاپمشلردی .

— او کتابی کورمه‌دم . بر طاقم ایدنمكده ایسترم .

— کچنلرده ینه آرامزده کچن بر صحبت دلالتیله بو کتابی کورمه‌دیککزی آکلامشدم . بزم دوقتوره یازارق سزه هدیه ایتمك اوزره بر طاقم کتیرتمشدم . ایکی هفته‌دن بری اوقودیغم اودر. یعنی ایکنجی دفعه اولارق مطالعه ایتدم ؛ فقط بو دفعه‌کی مطالعه‌م براز محاکمه‌لی، مقایسه‌لی کچدی .

[یازیخانه‌سنك کوزندن ایکی جلد تاریخ اسلامیتی چیقاردی وبرنجی جلدندن بر صحیفه آچارق]

بونك زینب ایله تزوجه عائد صحیفه‌لرینی اوقویکز ، تکرار بر محاکمه یاپیکزده اوندن صوکرا بو موضوع مهمی قونوشالم .

دیه کتابك ١٠٤ ، ١٠٥ ، ١٠٦ نجی صحیفه‌لرینی کوستردی . « پکی » دیدم و کتابلرك اهداسندن دولایی‌ده تشکر ایتدم . برابر قالقدق ، أولریمزه کیتدك .

*
* *

(تاریخ اسلامیت) ك او صحیفه‌لرنده شو سطرلر مندرجدی :

« بو دورده ـ احد غزوه‌سندن صوکرا کی دور ـ شایان دقت اولان آنجاق محمد [ص . ع] ك حرمنك تاریخی‌در . بو تاریخ قرآنده اوقدرمعتنا بیر موقع اشغال ایدرکه مسکوت عنه کچه‌مه‌یز ، . »

« خدیجه‌نك وفاتندن بیر قاچ آی صوکرا محمد [ص . ع .] مکه‌ده تکرار أولنمش و دین جدیده پك متمسك بردول قادین اولان (سودا)یی [١] تزویج [٢] ایتمشدی . بوندن باشقا صمیمی محبی أبوبکرك هنوز آلتی ویا یدی یاشنده بولونان و (عایشه) اسمنده بیر کریمه‌سیله نشانلانمش ایدی . اوچ سنه صوکرا اونی‌ده تزویج [!] ایتمشدی . أللیك بیر أرککله سننه مخصوص اوبونجاقلرله اوینایان بر چوجوغی بیرلشدیرن غریب ازدواج ! فقط بوچوجوق عقلاً و بدناً چابوق تکمل ایتمشدی . ذکی و دیری عایشه زوجی اوزرینه حیرت انکیز بر نفوذ قازاندی . بالآخره بو ایکی قادینه محمد [ص . ع .] محبی عمرك قیزی (حفصه) یی ، (بدر) ده ترك حیات ایدن بیر مسلمانك دول قاریسی اولان (زینب) ی ، (أحد) ده آلدیغی جریحه‌دن متأثراً وفات ایدن بیر مؤمن‌دن دول قالان (ام‌سلمة) یی علاوه ایتدی . بو بش قادینه انحصار ایتمه‌دی . برکون اکثریا پاپدیغی‌وجهله (زید) ك ، کوله‌سی ایکن آزاد ایدوب اولادلغه قبول ایتمش اولدیغی (زید) ك خانه‌سنه کیتدی . زید خانه‌سنده دکلدی ؛ فقط زیدك زوجه‌سی زینب ئه‌وده کیندیکی خفیف لباسنی ممکن اولدیغی قدر نظامنه قویارق محمد

[١] (سودا) ده‌کل ؛ (سوده) در .

[٢] کتابك بو مبحثه دائر همان هر صحیفه‌سنده برقاچ دانه‌سنه تصادف ایدیلن بو « تزویج » لرده « تزوج » اولاجقدر .

[ص . ع .] ی ئه‌وه کیرمه‌یه ابرام ایتدی . فقط محمد [ص . ع .] زینبی لباسنی نظامنه قویونجه‌یه قادار پك اعلا کورمش و حسن و جمالندن پك زیاده شدتله تأثریاب اولمشدی . یارحمن الرحیم ! انسانلرك قلبلرینی ده کیشدیرمه‌یی نه ایی بیلورسین دیه باغیردی . چکیلدی ، کیتدی ؛ زینب حسن وجمالنك اویاندردیغی حیرانیتدن آز مفتخر دکلدی و زوجی أوه کلدیکی وقت وقوع حالی حکایه ایتمکده تردد ایتمه‌دی . زید درحال محمد [ص . ع .] ك یانه کیتدی و آرزو ایدلدیکی تقدیرده زوجه‌سندن آیرلمایه آماده اولدیغنی بیان ایتدی .

محمد [ص . ع .] بو تقدمه‌یی رد ایتدی . مع‌مافیه اویله رد ایتدی‌که تکلیف اولنان طلاق کیفیتنك محمد [ص . ع .] ك خوشنه کیده‌جکنی زید قولایجه آکلادی . پیغمبر [ص . ع .] ك پك زیاده بکنمه‌سی کندیسنی بو قدر زیاده مفتخر قیلان بر قادینی زید بلکه‌ده محافظه ایتمك ایسته‌مه‌یوردی . تطلیق‌ده ایتدی . مع هذا اونی تزویجه [!] داها جسارت ایتمه‌دی . اکر زید ایله مناسبات صحیحه‌سی بولونماسه‌یدی ، عربلرك بوکبی مسئله‌لرده‌کی افکارینه نظراً هیچ بر کیمسه‌نك تعیینه اوغرامقسزین بونی یاپماسی ممکن اولوردی . فقط زید اونك اولادلغی ایدی . عربلر ، بیر اولادلغك مطلقه‌سیله أولنمه‌یی بیر قائم پدرك کلینیله ئه‌ولنمه‌سی قادار آز جائز عد ایدرلر . هرحالده محمد [ص . ع .] ك ترددی اوزون سورمه‌دی . عایشه‌نك یاننده بولوندیغی برکون کندیسنه استغراق پیغامبرانه‌سنك نوبتی کلدی ، کندی کندیسنه کلدیکی وقت تبسم ایتدی و زینبك ئه‌وینه کیتسینلر ، اونا سویله‌سینلرکه الله کندیسنی بانا زوجه اولاراق ویردی . بیر وحی (که ٣٣ نجی سوره‌ده بولونور) اولادلقلر أوز اولاد کبی دکلدر و اونلرك تطلیق ایتدکلری قادینلر باباالقلری ایله بلاشك ازدواج ایده‌بیلیرلر . دیه‌رك بدکولره سکوت امر ایتدی . الله « زیدك زوجه‌سی اولدقدن صوکره اونی سکا تزویج ایتدك . تا که أولادلقلرینك مطلقه‌لریله ازدواج ایتمك مؤمنلر ایچین کناه اولماسین . ارادهٔ الٓهیه موجبنجه حرکت ایتمه‌لیدر . » دیپوردی . بیزی بالطبع اغضاب ایدن بو وحی بیر دور متقدمده کلمش اولسه‌یدی اغلب احتماله کوره أك صادق طرفدارلرك ایمانه پك زیاده فنا تأثیر ایدردی . چونکه بو وحی آنجاق

خودكاملق الهام ايتمدى ، فقط ايمان او قدر درين كوك صالمشدى كه بو وحيى ديكر وحيلر كبى كمال اعتماد ايله قبول ايتديلر . »

*
* *

رشيد بكك دعوت مخصوصه‌سى اوزرينه بر جمعه صباحى ـ ياز اولمق ملابسه‌سيله نقل ايتديكى ـ صيفيه‌سنه كيتمش ، تنبيهى اوزرينه تاريخ اسلاميتك برنجى جلدينى ولزومى احتماله‌مبنى داها برقاچ كتابى برابر كوتورمشدم . اوراده رشيد بكله آرامزده جريان ايله‌ين اوزون محاوره بروجه آتيدر :

— تاريخ اسلاميتدن كوستررديكم صحيفه‌لرى اوقوديكز ، ده‌كلمى ؟

— حتى اوجلدى تماماً اوقودم .

— حضرت محمدك ، كوله‌سى زيده كنج وكوزل زوجه‌سنى بوشاتديروب كنديسى آلماسى حقنده‌كى تنقيد وهجومى ناصل بولديكز ؟

— تاريخ اسلاميت مؤلفلرى ، حضرت پيغامبرك صفحات حياتى واسعجه برمقياسده تدقيق ايتمشلر ؛ فقط بوتدقيق اثناسنده كوزلرنده‌كى تعصب كوزلكلرينى چيقارمادقلرى ايچين دائما هجوم وتعرضه آماده برخصم وضعيتنى محافظه‌دن آيريلامادقلرندن بوعماى تعصبله محدودالرؤيه قالان كوزلريله حقيقتك هر صفحه‌سنى كوره‌مه‌مشلر ، بالخاصه زينب مسأله‌سنده چوق زياده بر كوتاه بينلك وبدبينلك كوسترمشلر .

— سزده داها سوزه باشلاركن اونلرى تقليد و تنقيده ابتدار ايتمش اولمايورميسكز ؟ بن دين تعصبلرندن آلارقه دورارق بى‌طرفانه محاكمه ياپمانزى ، آرزو ايديوردم .

— امين اولكز كه ؛ عرض ايده‌جكم مطالعات بى‌طرفانه محاكماتدن

متحصل نتيجه‌لردن عبارت اولاجاق ، حتى كنديمك ضعيف كورديكم نقطه‌لر بيله ذات عاليلرندن اصلا صاقلانمايا‌جاقدر .

— ايشته بوكا چوق ممنون اولورم وتشكر ايدرم .

— سز ، زينبك وزيدك نه‌ماهيتده ومواقع اجتماعيه‌جه ، نه‌حالده كيمسه‌لر اولديغنه دائر تدقيقاتده بولونديكزمى ؟!

— بونك اوزون اوزادى‌يه تدقيقاته نه‌دكرى اولابيلير ؟ زينب اولسه ، اولسه معتبراندن برينك قيزى ، زيدك‌ده صاتين آلنمش ، پيغامبره هديه ، اونك طرفندن‌ده آزادوتبنى ايدلمش بر كوله اولديغى معلوم .

— محاكمه‌يه بو قدرينك كافى اولماديغنى اميد ايده‌رم كه ؛ تسليم بويوراجقسكز . مساعده ايديكزده اول امرده سزه بوايكى شخصيتى ـ موقع مخصوصلريله ـ طانيدايم .

— اويله ايسه بويورك .

— زينب ، (جحش) ك قيزيدر . جحش ، (رباب الاسديه) نك اوغلودر . والده‌سى (أميمه) ده (عبدالمطلب) ك قيزى اولديغندن بابا جهتندن (اسدى) ، آنا جهتندن (هاشمى) اولان زينب حضرت پيغامبرك خاله زاده‌سيدر .

— خاله زاده‌سيمى ؟.....!

— أوت . . ، اسمى قديم‌الاسلام اولانلر آراسنده مذكوردر . أل ايشلرنده اكتساب مهارته چوق قابليتلى ، چوق وقور ، بونلرله برابر من جهة‌الابوين صاحب‌شرف ونسب بولونوشنه زياده‌جه مغرور بر قيز ايدى .

— يكى ، زيد ؟

— زيد (بنى كلب) عشيرتندن حارثه‌نك اوغلودر . سكز ياشنده ايكن والده‌سى منسوب بولونديغى (بنى معن) قبيله‌سنى زيارته كيدركن يانده بولونان بوميني‌منى اوغلو اسير طوتولوب مكه‌يه سوق ايله بر روايتـه كوره اوراده ، ديكر بر روايته كوره سـوق عكاظ پانايرنده صاتيلغه چيقارلمشدر .

اشراف مكه‌دن (حكيم بن حزام) بو سكز ياشلى كوله‌يى تيزه‌سى (خديجه) ايچين اشترا ايتمشدى. خديجه، زوج مكرمى حضرت پيغامبره اهدا، ذات حضرت پيغامبرى ده آزاد، بالآخره اولاد اتخاذ ايتدى. بو تبنى سايه‌سنده (ابن محمد) عنوانى آلان زيد، خانهٔ سعادتده، ديكر بر تعبير ايله مكتب تربيت محمديه‌ده نشو ونما بولمايه، فيوضات محمديه‌دن استفاضه‌ده استعداد كامل كوسترمه‌يه باشلادى . مسـلمانلغه ، ادوار جاهليه‌نك دوام ايتديكى عادات واعتياداتدن بوتون قوتيله باقى اولانلردن بولونان تبنى احكامنك هپسنه يعنى بر باباسك اوز اولادى حقنده رايكان اولان معاملات شفقت پرورانه‌نك جمله‌سنه مظهر اولارق يتيشدى .

مدينه‌يه هجرتدن صوكرا باشلايان غزوات ومحاربانك (سرايا) قسمنده، يعنى: حضرت پيغامبرك بالذات بولونماديغى سفرلرده سكز دفعه (أمير الجيش) اولارق قوماندانلق ايتدى . سكـزنجى و صوك سرعسكرلكى اولان (مؤته) محاربه‌سنده — كه زيد اوراده شهيد اولمشدر — (أبوبكر ، عمر ، أبو عبيده ، جعفر بن أبى طالب ، عبدالله بن رواحه ، خالد بن وليد) كبى نجبا واعاظم اصحاب زيدك قوماندانى آلتنده بر نفر موقعنده ايديلر . زيدى بو چوق يوكسه‌ك موقعه يوكسه‌لدن، اوردو سوقنده واداره‌سنده‌كى وغنائم تقسيمنده‌كى كمالى كنديسنه ويرن مكتب

تربيت محمديه‌يه قبولى اوانده حضرت محمد هنوز مژدهٔ نبوت آلمامشدى. حضرتك نبوتى ايلك تصديق ايله ايمان ايدن دوردك اوچونجى ويا دوردنجيسى زيددر. برنجى (خديجة الكبرى)، ايكنجى (أبوبكر الصديق) اولوب اوچونجى‌نك (على المرتضى) وياخود (زيد) اولديغى قبول وتسليمده مؤلفلرجه تردد واقع اولمش ، على‌ده ، زيدده خانهٔ محمدى سكانندن بولوندقلرندن على ويا زيدك اوچونجى ويا دوردنجيلكى اختلافى شو صورتله حل ايدلمشدر :

نسواندن ايلك ايمان ايدن : خديجة الكبرى .
رجالدن « « « : أبو بكر الصديق .
صبياندن « « « : على المرتضى .
آزادليلردن « « « : زيد بن حارثه .

— ديمك كه ؛ زيد عادى بر كوله آزادليسى دكل ؛ يوكسك موقعلى بر آدام ايمش .

— أوت ، اويله ايدى . خواص اصحابدن ايدى . اوز باباسى حارثه، حال صباوتنده غائب ايتديكى ونره‌يه كوتورولديكنى اوكره‌نه‌مه‌ديكى اوغلو ايچون يوردنده، يعنى بنى كلب عشيرتنك مسكنلرى اولان وشام ايله مدينه آراسنده‌كى يارى يولى تشكيل ايدن (دومة الجندل) و (تبوك) طرفلرنده آغلار، منظومه‌لر، مرثيه‌لر انشاديله متماديا آغلاردى .

— اولاد ايچين كيم آغلاماز .

— زيد، يتشمش، كوزل بر جوان اولمشدى. برسنه حج اثناسنده بنى كلبدن كلن بر طاقم آداملرله كوروشدى ، اونلر زيدى طانيديلر.

زیدده اونلرله باباسنه شو بیتلری کوندردی :

« احسن الی قومی وان کنت نائیا	فانی قعیدالبیت عندالمشاعر
فکفوا من الواجد الذی قدشجاکم	ولاتعملوا فی الارض نص الاباعر
فانی بحمدالله فی خیر اسره	کرام معد کابراً بعد کابر »

بو بیتلرله خبر حیاتی قومنه واصل اولان زیدك باباسیله عمجه‌سی کعب ، زیدی فدیه ایله آلمق اوزره مکه‌یه کلدیلر. معتق محمدی زیدك سعادتگاه اقامتنی ئوکرندیلر ، زید ایله کوروشدیلر . صوکرا زیدی حضرت پیغامبردن ایسته‌دیلر . فدیه ویره‌جکلرینی‌ده آچدیلر . بابا ، اوغول تلاقیسنی ممنونیتله ، شفقتله ، علوی حسلرك بوتون غلیانیله مشمول بویورمش اولان رسول اکرم :

— زیدی چاغیرالم . بوراده قالمقده ویا سزکله کیتمکده مخیر بیراقالم . راضی اولورمیسکز ؟

بویوردی. بابا، عمجه موافقت ایتدیلر. زید کتیرلدی. رسول اکرم:

— زید ! دیدی ؛ ایشته باباك و عمجه‌ك. ایشته بن. ایستر بابا کله قومکك نزدینه کیت، ایستر بنمله قال. بونك بریسنی ترجیحده مخیرسین. هانکیسنی ترجیح ایدرسه‌ك بن ممنون اولورم .

— چوق علوی بر منظره ، حقیقةً انسانی بر تخییر .

زید ، شو جوابی ویردی :

— یارسول الله ! بن سزك اوزریکزه کیمسه‌یی ترجیح ایده‌مم.

[بو جواب شو شکلده‌ده مرویدر : نه آنام ، بابام سنسین .]

زید بو صورتله نزد سعادتدن آیرلمق ایسته‌مه‌ینجه رسول اکرم زیدی بر طاش اوزرینه چیقارارق حاضر اولان ئوز بابا و عمجه‌یی بالاشهاد تبنی ایتمشدر .

بونك اوزرینه باباسی‌ده، عمجه‌سی‌ده ممنوناً یوردلرینه عودت ایتمشلردر.

رسول مجتبانك « اشبهت خلقی وخلقی » ستایش مخصوصنه‌ده مظهر اولان بو فداکار ووفاکار اوغوللولغك بر فداکارلغنی داها عرض ایده‌یم.

— بویوروك .

— حضرت پیامبرك پدر محترمنك بر جاریه‌سی واردی: (برکة بنت ثعلبه). بو جاریه، ذات حضرت محمدی تولدایدنجه والدهٔ محترمه‌سنك وفاتنه قدر دایه‌لك، اوندن صوکرا آنالق ایتمشدرکه : بعدالتأهل ایلك اوغلو (أیمن)ه اضافتله (ام أیمن) کنیه‌سنی آلان بو مبارك خاتونی حضرت پیغامبر « ام أیمن امی بعدامی » ستایشیله‌ده توقیر بویورمشدر . « ام أیمن آنامدن صوکرا بنم آنامدر » دیمکدر . ام أیمن (عبدالجیش) ایله أوله‌ندیرلمشدی . ایلك اوغلو أیمن بو ازدواجك محصولیدر . عبید وفات ایتمش ، ام أیمن دول قالمشدی . مسلمانلرك مدینه‌یه هجرتندن اولکی حال وموقعلری وبالخاصه عددلری نظر دقته آلینیرسه أیجه‌ده یاشلی اولمق لازم کلن بو فقیر قادینله تأهله کیم رغبت ایدر ؟ آنالغنك بویله دول قالماسندن متأثر اولان حضرت پیغامبر بر کون: « هر کیمی اهل جنتدن بر خاتونی تزوج ایتمك مسرور قیلارسه ام أیمنی تزوج ایتسین. » بویورمشدی. بو تکلیفه: « بن» یارسوالله » دیین یالکز زید ایدی. أوله‌ندیرلدیلر . ایشته بو جواب و أوله‌نش‌ده زیدك فداکارلقلرندن بریسی‌در .

— پیغامبر طرفندن جنتلك اولدیغی خبرویریلن بر قادینله أوله‌نمك ناصل فداکارلق تشکیل ایدر. بوکا بالعکس زید ایچین کوزی آچیقلق دیمك داها مناسب اولمازمی ؟

— مساعده بویوریکزده اکمال ایده‌یم : « حبّ رسول » ، « رِدف رسول » کبی نامرده آلمش اولان (اُسامة بن زید) بو ازدواجك محصولیدر. حضرت پیغامبر، اسامه‌یی چوق سه‌ور ، ایلك حفیدی حضرت (حسن) قدر سه‌وردی . بوندن دولایی اسامه « رسول اللهك محبوبی » معناسنه « حب رسول » وصفیله‌ده یاداولونور، کرات ایله بیندکلری دوه‌نك ترکیسنه‌ده آلدقلری جهتله کندیسنه « ردف رسول » ده دینیلیردی . رسول اکرم بو اسامه‌یی (بلقاء) جهتی اوزرینه تجهیز بویوردیغی عسکره سردار ایتمشدی . (أبوبکر، عمر ، أبوعبیده) کبی اعاظم اصحاب اوعسکرك ایچنده ایدی ، اسامه اووقت اون سکز یاشنده ایدی . بوقوۀعسکریه حرکت ایتمزدن اول ارتحال نبی واقع اولدیغی وحضرت أبوبکرك خلافتی تحقق ایتدکدن صوکرا سوق اولوندیغی تفصیلاتی تاریخلرده محرردر .

— پکی . اونی تاریخلرده اوقویابیلیرز. زیدك ام‌أیمنله أوله‌نشنك ناصل فداکارلق تشکیل ایده‌بیله‌جکی حقنده‌کی اعتراضمه جواب ویرمه‌دیکز .

— ذاتاً اونی عرض ایتمك ایچین تفصیلاته کیریشیورم. اسامه ، آلتمش اوچ یاشنده ایکن ارتحال ایدن حضرت پیغامبرك ارتحال ایتدیکی سنه (١٨) یاشنده اولونجه تولدی حضرت پیغامبرك (٤٥) یاشنده بولوندیغی سنه‌یه تصادف ایتمك لازم کلیر ، دکلمی ؟

— أوت ، ئویله .

— پدرو والده‌سنك ازدواجندن برسنه صوکرا دوغمش دردیرسه‌ك زید وام‌أیمنك أوله‌نشلری حضرت محمدك (٤٤) یاشنده بولوندیغی ، بعدالنبوه رسالتله مبشر اولدیغی ، مسلمان عددینك (٤٠) ه بیله بالغ اولمادیغی سنه‌یه تصادف ایتمزمی ؟

— أوت ، اوده ئویله .

— ام‌أیمنك حضرت محمده دادیاق ایتمه‌یه باشلادیغی صیرالرده قاچ یاشنده بولوندیغنی تخمین ایدرسکز ؟

— نه‌قدر کوچوك فرض ایدلسه هرحالده اون بشدن آشاغی اولمایاجاق .

— ایشته بواون بشی حضرت پیغامبرك (٤٤) یاشنه علاوه ایدرسه‌ك زیدوام‌أیمن ازدواجنده أم‌أیمنك (٥٩) ، (٦٠) یاشنده برقوجه قاری اولدیغی میدانه چیقار . زید کبی او وقت اوتوزینه، بلکه یکرمی بشنه بیله باصمامش اولان بر کنجك آلتمشلق برقادینله تأهله رغبت کوسترمه‌سی حضرت محمده قارشی برفداکارلق دکلمیدر ؟

— شیمدی مسأله توضح ایتدی . أوت ، فداکارلق تشکیل ایده‌بیلیرسه‌ده بوفداکارلقده جنت طمع وخواهشی، اوغوللق عنایشی‌ده یوق دینیله‌مز .

— هرحالده خودکاملغی آیاق آلتنه آلمق دیمك اولاجاغی ایچین برفداکارلقدر .

— تفصیلاتکزدن زینب‌ی ، زیدی، فضله اولارق ام‌أیمنی أیجه ئوگره‌ندك. شیمدی اصل موضوع بحثمز اولان مسأله‌یه کله‌لم .

— کلمك اوزره‌یز. « ازدواج، جبلت مقتضاسیدر. بوبابده تعدد وتنوعه میل ده طبیعت مبتغاسیدر» دینیلر اولمشدر. هپمز وحیدالزوجه‌یز. کندیمزه استیفای حاجت جنسیه‌ده تنوعه میلاندن آزاده‌یز» دیه‌جك

اولورسه‌ق هرحالده نفسمز ایچین دوغرو بر ترجمانلق ایتمش اولمایز ؛ فقط میل و آرزو باشقه، بو آرزویی فعلاً استحصال ایدوب ایده‌مه‌مك ده باشقه‌در . ۵۹ ، ۶۰ یاشنده ایکن انسان کوزلی اطلاقنه شایان کنج زید ایله أوله‌نن حبشلی (ام أیمن) أحد و حنین غزوه‌لرنده بولونارق غزات مسلمینه سقالق ، جراحلق کبی قوت و دینجلکه دلالت ایدن خدمتلریله خدمات سابقه‌سنی تتویج ایدییورسه‌ده زید کبی کندیسنك – تورونی دیه‌یه‌لم‌ده – هر حالده اولادی دینه‌بیله‌جك بر سنده ، صوك درجه‌ده زنده بر آدامك حاجت جنسیه‌سنی استیفایه قابلیتدن قالمش اولدیغنی قبول وتسلیم ایتمك ایجاب ایدر. بوحالده وقتك عادتنه اتباعاً زیده بر داها أوله‌نمك حقنی ویره‌بیلیرز. هرنه‌قدر زاهد وعابد اولورسه اولسون زید، زمرهٔ انبیانك بیله متبع قالدیغی بو احتیاجی چوقدن حس ایتدیکنه، بلکه سنه‌لردن بری نفسیله حال مجادله‌ده بولوندیغنه احتمال ویرمکده خطا تصور ایده‌بیله‌مز . یالکز زید ، کندی کندینه أوله‌نمك ایسته‌یه‌مز. کیمسه‌یه‌ده بنی أوله‌ندیریکز دیه‌مزدی؛ چونکه جنتلك ام أیمنی کندیسی اختیار ایتمش، بابالغی اولان ذات حضرت پیغامبری طرفندن تزویج ایدلمشدی . زید کبی چوق سویملی بر اوغوللغك بو احتیاجی بابانك ، بالخاصه ذات حضرت محمدی کبی آل و اصحابنك سرائر ضمائرینه آکاهی پیدا ایده‌جك مرتبه‌ده نافذالنظر بر بابالغك نظر دقتندن دور طوتمادیغنی‌ده تسلیم ایتمه‌لیدر .

— برادر! تقدیر ایدرم، بوتون محتملاتی نظر دقته آلییورسین .

— آرادیغمز حقیقتی بولابیلمك ایچین ئویله یاپمق احتیاجنده دکلمی یز ؟

— یکی ، دوام بویوریکز .

— زینب، کلینلك چاغنی چوقدن بولمشدی. بر آز صوکرا عرض ایده‌جکم تفصیلاتدن مستبان اولاجاغی اوزره بو ، چاغی کچمشدی بیله . خدیجة الکبرانك وفاتندن صوکرا بکار قالان حضرت پیغامبره أبوبکر الصدیقك یدی یاشلی قیزی (عایشه) یی تقدیم ایتدیکنی ، بو تقدمه مظهر حسن قبول اولارق اوچ سنه، یعنی مدینه‌یه هجرتدن سکز ، طوقوز آی قدر صوکرا زفاف اولوندیغنی، رسول اکرمك وحیدالزوجه قالمایوب اوزادیلان أیادیٔ ازدواجی قبول ایتمه‌یه باشلادیغنی کورویور، ئوکره‌نیوردی . اون بر یاشنه باصارکن زوجهٔ رسول‌الله اولان عایشه‌نك حضرت پیغامبرله أوله‌نمه‌سی زینبك والده‌سنده‌ده ، برادری عبدالله‌ده‌ده قرابت اصلیه‌نك صهریتله‌ده شرفدار ایدلمه‌سی آرزوسنی اویاندرمایا باشلامشدی . حسنه ، نسبته ، یوکسه‌ك موقع اجتماعیسنه مغرور اولان زینبده ایسه پیغامبر زوجه‌سی اولمق آرزوسی ذاتاً پیدا اولمشدی. چونکه عایشه، یارغار رسولك قیزی ایسه کندیسی‌ده محترم بر خاله‌نك قیزی ایدی . بو سببله پیغامبر زوجه‌سی اولمق عایشه قدر ، حق اوندن داها زیاده زینبك حقی ، حق قرابتی ایدی .

ایشته بو آرزو وتمنیلرك محتملاتدن دکل؛ محض حقیقت اولدیغنی میدان وضوحه چیقاران بر وقعه ساحه بروز ظهور اولدی :

حضرت پیغامبر ، بر کون خاله‌سنه ، اوغلو عبدالله‌ه : « آرتق زینبی أوله‌ندیره‌لم » دیدی . ممنونیتله تلقی ایتدیلر . آنا ، اوغول درحال: « امر وتنسیب سزکدر یارسول‌الله »دیدیلر. بو آنا، اوغول زینبی پیغامبر کندیسی ازدواج ایده‌جك ظن وتخمین ایتمشلر، بو سببله

درحال جواب موافقت ویرمشلردی . رسول اکرم : « بزم زید ایله أوله‌ندیره‌جکز . » ده‌نجه آنا واوغولك چهره‌لرنده حزن ایله قاریشیق تردد و کراهیت علائمی بەلیردی . زینبی کندیسیله أوله‌ندرمك ایسته‌دکاری رسول هاشمی ، او قیزی کندیسنه ده‌کل ؛ اوغوللغنه تزویج ایتمك آرزوسنی ایلری سورمشدی . کندیلری برجهتله (هاشمی) وبر جهتله (اسدی) اولمق اعتباریله اشراف مکه‌دن ایدیلر . زید ایسه موالی‌دن یعنی آزادلی کوله صنفندن ایدی . کندیلرینه کفو ده‌کل ؛ اونکله ازدواج قیزلری ایچین موقع اجتماعیدن بویوك بر سقوط ایدی .

بو مطالعه‌لری ، یالکز ادوار جاهلیه‌نك سوروکله‌یوب سنین اولین اسلامیه‌یه کتیردیکی بر عنعنه اولارق قبول ایتمه‌یه‌لم . او ، بزه قدر واصل ، مدنی ، بدوی امتلرك همان هپسنه شامل بر عنعنه‌درکه ؛ هر حالده کبر وغرور ، خودکاملق ، أنانیت محصولاتندن‌در .

خاله‌سنك وخاله‌سی اوغلونك پك بارز بر صورتده کوستردکاری تردد وکراهیته قارشی رسول اکرم ، انسانلر آراسنده سویهٔ انسانیه‌جه فرق وتمایزلر کوزه‌تمه‌سنه قارشی سکوت وتبدیل عزم ونیت ایده‌بیله‌جك بر عادت پرست اولمقدن اوزاق وچوق یوکسه‌ك بر شخصیت اولدیغنی وحی حقله درحال کوستردی :

« وما کان لمؤمن ولا مؤمنة اذا قضی الله ورسوله امراً أن تکون لهم الخیرة امرهم »

آیت کریمه‌سنی اوقودی . رسول اکرم بو تلاوتله « بر مؤمن و مؤمنه ایچین الله و رسولی بر امری حکم ایتدیکی وقت ایشلرندن

امر اختیار کندیلرینه عائد اولمق یوقدر » حکم الٰهیسنی تبلیغ ایتدی .

أمیمه و عبدالله بو پرلیغ بلیغ الٰهی و تبلیغ محمدی‌یه قارشی بویونلرینی أکدیلر ، رسول اکرمك تکلیفنه مطاوعت ایتدیلر . بناءً علیه زینب ایله زید أوله‌ندیرلدی . زینب ، قلباً پك‌ده راضی اولمایارق خانهٔ زیده کیتدی .

— پکی ، دوام بویوریکز .

— بك افندی ! شیمدی سز دییه‌جکسکز که ؛ لساناً سویله‌مه‌سه‌کز بیله قلبکزده‌کی واهمه سزه دییورکه ؛ حضرت محمد ، تکلیفنی قبول و امرینه مطاوعت ایتدیرمك ایچین همان وحیه و قرآنك تأییدینه مراجعت ایتدی .

رشید بك کولدی و کوله‌رك :

— هم سویله‌یورسین هم‌ده مخاطبك ضمایرنده دولاشیورسین .

أوت ، ئویله بر واهمه طبیعتیله خاطره خطور ایدر کبی ایدی‌ده بو اوقودیغکز آیت اولجه نازل اولمشمی ایدی ، یوقسه طلب اثناسنده‌می نازل اولدی ؟ دییه سزدن صورمایه حاضرلانیرکن سزاونی موضوع بحث ایتمه‌یه تقدم ایتدیکز .

— آیت کریمه ، أمیمه‌نك و عبداللهك تکلیف رسوله قارشی ابراز روی تردد و کراهیت ایتمه‌لری اوزرینه نازل اولمشدر .

— برادر ! شیمدی حق الانصاف سویله ، مضمریکی کتم ایتمه . بو آیتك همان اوصیراده نازل اولوویرمه‌سی انسانه او واهمه‌یی ویرمزمی ؟

— قرآن کریمك طویدن بر کتاب شکلنده ، مصحف حالنده ده‌کل ؛ اسباب ، ایجاب تحقق ایتدکجه آیت ، آیت وقت ،

وقت نازل اولدیغنی ، اکثریا بویله ایجابلرك بر سبب نزول تشکیل ایتدیکنی پیغامبرك سیرینه ، قرآنك تأویل و تفسیرینه عائد کتابلریمزك امهاتنی مطالعه ایدرسه کز عیاناً آکلارسکز . بو نزول آیت مسئله‌سی ، جمهور مفسرینك ، أئمۀ دینك اتفاقیله مؤید بر حقیقتدرکه ؛ اونك حقنده « حضرت محمد اویدیرمشدر » دیمك معناسنی افاده ایده‌جك بر تردد و اشتباه کوسترمك مسلمانلق شعاری صاییلاماز .

— بکی ، صوکرا ؟

— حضرت محمد کبی بر رسول حکیمك اقرباسندن برقیزی موافقنی بك‌ده منضم اولمایارق آزادلی صنفدن بر آدامه تزویج ایتدیرمه‌سی بزم ایچین بر سرمایۀ انتقاد تشکیل ایتمه‌مه‌لیدر ؛ چونکه رسول اکرمك خاله‌سنه و خاله‌سی اوغلونه مراجعتی بر آرزوبی اظهاردن عبارت بر تکلیف ایدی . بو تکلیف امید و انتظار ایدلمه‌ین بر تردد و کراهیتله قارشیلانیجه ، بوده اصل و نسب کبی عقل و ادب قارشیسنده حائز اهمیت اولماماسی لازم کلن بر عادته ، انانیتدن متحصل بر خودکاملغه استناد ایدنجه الله‌ذوالجلال حضرتلری « وما کان لمؤمن ... الخ » آیت کریمه‌سنی انزال ایله هم الله‌ورسولنك امرینه مطاوعت دکل ؛ اطاعت لزومنی ، همده زینب ایله زید ازدواجنك نزد الهیسنده مقدر بر امر واقع اولدیغنی اظهار بویوردی .

شیمدی بر نقطه‌یی داها تدقیق ایده‌جکز :

بو وقایعی احتوا ایدن کتابلر دییورلرکه : « زید ، زینبه کتاب‌اللهی

و سنن رسول‌اللهی تعلیم ایتمك ایچون زوج اولمشدی . » بو روایتك نه‌درجه‌یه قادار حائز وثوق اولدیغنی شیمدی‌یه قادار کوره‌بیلدیکم کتابلر بکا ابلاغ ، او خصوصده بنی اقناع ایده‌مه‌دکلرندن او روایتی ضعیف کورمکده ، أیجه دیدی ، قودی‌یی دعوت ایتدیکی کوزدن قاچیایان زید و زینب ازدواج و افتراقی روایاتنی سوسله‌مك ایچون وجود پذیر اولمش همت روات و مؤلفین ظن ایتمکده‌یم . چونکه ؛ رسول‌اللهك ، قدیم‌الاسلام اولانلر میانده تعداد اولونان اقرباسنك متین ایمانلی قیزی زینبی ، کندیسنه مسلمانلغی ئوگره‌ده‌جك برقوجه‌یه وارمق احتیاجندن وارسته طانیمق ایسته‌یورم و ینه چونکه ؛ هنوز آیت احتجاب نازل اولمادیغی ، زید ، محل امنیت کامله ، زینب‌ده عرض و ناموسنه صاحب بر اشرافزاده اولدیغی جهتله زیدك زینبه کلام‌اللهی و سنن رسولی تعلیم ایتمه‌سنه لزوم وارایدیسه زید ، بو تعلیم وظیفه‌سنی برمعلم اولارق‌ده ایفا ایده‌بیلیردی ، دییورم‌ده زید وزینب اردواجنده حضرت رسول اکرمك باشقه غایه‌لری هدف‌اتخاذ ایتمش اولاجاغنه قوتلی برصورتده مطمئن بولونیورم . او غایه‌لر ایچین هرحالده شو هدفلر استهداف اولونمش اولسه کرك :

۱ — زیدی ، یتمشلك بر زوجه‌نك ، ام أیمنك تطمین ایده‌مه‌یه‌جکی بر حاجت بشریه تضییقندن قورتارمق ،

۲ — خلق آراسنده‌کی اشراف ، آحاد فرق و تفاخرینه پیغامبرانه بر ضربه وورمق ،

۳ — « انما المؤمنون اخوة » بنای مساواتنك تملنی آتمق ،

٤ — انسانلرك حیوانلر کبی آلنوب صاتیلیر بر متاع اولمقدن

چوق يوكسك بر مقصدله خلق اولوندقلرينى ، اسارته دوشه‌رك (كوله) نامى ويريلن بر صفتى بر مدت طاشيمقله او سويهٔ انسانيه‌يى غائب ايتمش صاييلامايا‌جقلرينى آكلاتمق .

٥ — بو آكلاديشه زيدك ناصيه‌سنده‌كى او كوله‌لك دامغاسنك بيراقديغى شائبه‌يى سيلمكدن باشلامق .

٦ — حسب ونسب كبر وغرورلرينك ، تعليمنه مأمور اولديغى معالئ اخلاقيه ايله تطابق ايده‌مه‌يه‌جكنى كوسترمك ،

٧ — فضل وشرفك اصل ونسبده دكل ؛ عقل وادبده بولونابيله‌جكنى تلقين ايتمك ،

٨ — زينبده‌كى غرور نفسانى‌يى ازاله ايله اوكا يوكسه‌ك بر قادينلق قابليتى ويرمك .

دوشونولورسه داها بر چوق بولونابيله‌جك بويله سببلر ، حكمتلر ، مطالعه‌لر استهداف اولونمشدر دينيله‌بيلير .

— رحمةً للعالمين ، خاتم النبيين دينن ، عالمه معالئ اخلاقيه‌يى تعليم ايچون كلديكنى سويله‌ين بر پيغامبردن بويله علوى غايه‌لر بكله‌مك دوغرودر ؛ فقط بو مسأله‌ده بويله غايه‌لر استهداف اولونديمى ؟

— اول امرده شونى سويله‌يه‌يم كه ؛ حضرت پيغامبره «خاتم النبيين ، رحمة للعالمين» دينن كنديسى دكل ؛ اللهدر . شيمدى سؤالكزه جواب ويره‌يم : خاله‌سنك قيزينى آزادلى كوله‌سنه تزويج ايتمكده وآيت كريمه تلاوتيله اوقيزك آناسنى ، قارداشنى موافقته مجبور ايله‌مكده حضرت محمد ايچين باشقه ناصل بر مجبوريت ويا مقصد وغايه تخمين وتصور اولونابيلير ؟

— ظاهره باقنجه ديدكلريكزدن باشقه مقصد ، غايه تصور اولونامايور . نظر اطلاعمزه واصل اولمامش باشقه سببلر بيلمم كه وارمى ؟

— بن ده « وار » ديه‌مه‌يورم . او حالده زينب هر حالده سويله‌ديكم غايه‌لرك كاملاً ويا بر قاچنك مجتمعاً ، هر حالده بونلر كبى اساسلره مستند غايه‌لر هدف اتخاذ ايديله‌رك زينبك زيده تزويج ايدلديكى ترجيحاً قبول ايتمكده بر طبيعيلك كورويورم .

— شيمدى زينبى زيددن بوشاندرمايه صيرا كلدى ، ده‌كلمى ؟

— زيد وزينب ازدواجى ايكى طرفده ده سعادت بخش اولمامشدى . زيد ، مسلم اولان معالئ اخلاقيه‌سيله زينبى كنديسنه جذب ، زينبك آناسنك أوندن براز كتيرديكى كراهيتى ازاله و سلب ايده‌مه‌يور ، أولرنده سعادته بك اوزاق ، نفرتله مالى ، تأثيرى مزعج بر خوشنودسزلق ، بر كچيمسزلك حكمران اولويوردى . بر زمان كلدى كه ؛ زيد ، ذات حضرت پيغامبرى‌يه حقيقةً ضجرت اشتمال بر شكل آلان حالنى مناسب ، هر حالده ملايم تعبيرلرله عرض ايتمه‌يه باشلامق اضطرارنده قالدى . زيد بالطبع كنديسنى زينبله أوله‌نديرن بابالغندن ، يعنى : ذات حضرت پيغامبريدن حسن معاشرته چاليشمق و آليشمق نصيحتنى آلارق دونويوردى . فقط نه ياپديسه زينبى حسن معاشرته ياتيرامايانجه آرتق آيرلمق ضرورتى ايما ايدر افادات ايله شكايتلر عرضنه باشلامش اولاجاق كه ؛ ايشته او وقت رسول اكرم حضرتلرندن :

« سن ، بر كوله ايدك ، بز آزاد ايتدك ، سنى اولاد اتخاذ أيله‌دك . الله ده نعمت اسلام ايله انعام بويوردى . زينبله نكاحكزى

بن قیدم . صاقین اونی بوشایایم دیمه ، اللهدن قورق ! » تنبیهنی آلمشدر . طلاقه « عندالله أك زیاده مبغوض بر حلال » دیین حضرت محمد ، خالهسی قیزیله بالذات أولهندیردیکی اوغوللغنه بو نصیحتی ویرر. اونلرك افتراقنی ایستهمزدی . افتراق وقوعی پیغامبرك خالهسی قیزینی موقعاً بویوك بر سقوطه دوچار ایدهجك ، بوندن أك زیاده حضرت محمد متأثر اولاجاقدی ؛ چونکه بو ازدواجی او ، تصور ، او ، تصویب او ، عقد ایتمشدی .

شیمدی بو نقطهده بر آز توقف ایدهلم :

بزم کتابلرك چوغی زید ، زینبدن عرض شکایت ایتدکجه رسول اکرم حضرتلری جناب زیده زینبی بوشایاجاغی و زینب کندیلرینك تحت نکاحنه کیرهجکی حقندهکی وحی حقی بیاندن استحیا ایدهرك « اللهدن قورق ، صاقین زوجهکی تطلیق ایدهیم دیمه » بویوردقلرندن بحث ایدییورلر . بزده بویله بحثلره وحی الٓهی قاریشدیرلمش کورونجه بلامحاکمه سکوت و قبول ایدیوریرییورز ، مناقشهدن قورقویورز . أوهت ، حضرت محمد ، وحی منزل ونص مرسل ایله حرکت ایدر بر رسول اکرمدر . بویله اولمق اعتباریله کندیسنه اویله بر الهام وقوعی مستبعد دهکلدر. بو احتمالك صحتهمرتبهٔ اقتراننی تدقیق وتحری لازمدر. ـ باغه کوتوردیکم کتابلردن چانطهمك ایچنده بولونان (الحقائق) ی چیقاروب ارائه ایله ـ بو کتاب هنوز بر حیات وفاضل بر مؤلفمزك تألیفیدر ، مندرجات جهتیله مهمدر . مؤلف محترمی (زید بن حارثه) ترجمهسنده دییور که :

« حضرت مشارالیها ـ یعنی زینب ـ تنسیب نبی وجه ایله حضرت زیده

زوجه اولمقله برابر مشارالیه حضرتلرینی بك خوشنود ایتمهمکدهایدی. زینبك اخیراً حضرت سلطان الانبیایه زوجه اولاجقلری وحیاً کندیلرینه معلوم اولمقله حضرت زید، زوجهسی مشارالیهادن عرض شکایت ایتدکه جناب زیده وحی حقی بیاندن استحیا ایدهرك « اللهدن قورق ، صاقین زوجهکی تطلیق ایدهیم دیمه» بیوررلر ایدی . » [ج : ٢ ، ص : ٨٩]

بن، ابتدا بو عبارهدهکی « وحی حقی بیاندن استحیا ایدهرك اللهدن قورق » جملهسنی محتاج تصحیح بولویوردم ؛ چونکه بو وحی، صحیحاً واقع ایسه افشاسی ، آخره تبلیغی لازم و واجب بر وحی دهکلدر ، رسول اکرمك نفسنه عائد، آتیاً واقع اولاجاق بر ازدواجدن خبردار ایدلمهسندن عبارت اولابیلیر . بناءً علیه بوراده « وحی حقی بیاندن استحیا ایدهرك » تعبیرینی استعمالدن « استحیا» ایدلمك لازم کلیردی. بونکله برابر اکر بویله بر وحی واقع اولسهایدی « صاقین زوجهکی تطلق ایدهیم دیمه » نصیحتنی ویردکن بر رسول الله لساننده « اللهدن قورق » دییه تخویف وتهدید ایتدیرلمهمك ایجاب ایدردی ؛ چونکه الله، رسول مجتبایه : « زید، زوجهسنی بوشایاجاق، اونی سن ازدواج ایدهجکسین » دییه بیلدیرنجه وحی منزل، نص مرسل ایله حرکت ایدن رسول اکرم، زیده ناصل « اللهدن قورق » تعبیریله مصدر بر تهدید ایله « صاقین زوجهکی تطلیق ایتمه » دیمش اولابیلیر ؟

تفصیلاتی بر از صوکرا عرض ایدهجکم بر آیت کریمه، یعنی زینبك تطلیقندن صوکرا نازل اولان « أمسك علیك زوجك واتق الله» آیت کریمهسی ، رسول اکرمك « زوجهکی تطلیقده امساك ایت ، اللهدن اتقا أیله » دیدیکنی حکایه ایدییور. دیمك که؛ حضرت پیغامبر زیده بویله دیمشدر . دیمشدر اما زیدك زینبی بوشایاجاغی، زینبك کندیسنه

زوجه اولاجاغی وحی ایله ملهم اولارق دگل؛ بویله بر الهام آلمایارق، هیچ شبهه یوق که؛ « ابغض الحلال عندالله الطلاق » دییه‌رك دیمشدر.

بو آیت کریمه‌یی « وتخفی فی نفسك ماالله مبدیه » آتی تعقیب ایدر. مآلی : « یارسول ! » نفسکده صاقلایورسین او حکم الٰهی‌یی که ؛ جناب حق آنی اظهار ایده‌جکدر » در. ایشته وحی مسأله‌سنی بو آیتدن استنباط ویا استخراج ایتمشلر واخیراً زینبی بوشایاجاغی وسن ده زینب ایله ازدواج ایده‌جکسك بز سکا الهام و وحی ایتدك » شکلنده آلمشلر ظن ایدرم. عاجزلری آیت کریمه‌نك حکم ومدلولنی ئویله آکلامایورم. براز صوکراکی افادات ایله تفصیل ایده‌جکم وجه‌ایله حضرت رسول اکرمك طلاق واقع اولورسه زینبی دوشه‌جکی ورطه‌دن قورتارمق ایچین بالذات کندیلرینك تزوج ایتمه‌سندن باشقه چاره بولونامایاجاغی و« حکم تبنی »ده باقی وجاری اولمق ملابسه‌سیله بو تزوج، امتك وبالخاصه مدینه‌ده موجود منافقلرك تعییبی ایله قارشیلاناجاغی دوشوندکلری وبالطبیعه بونی هرکسدن صاقلامق مجبوریتنده قالدقلری کونلرك اخطار واظهار بویوردیغی شکلنده آکلایورم. وبو قناعتمی تدقیقاتی تعمیق ایتدکجه متزاید بولویورم ؛ چونکه آیتلرده کتابلره کچیرلدیکی شکلده وحیه دلالت ایده‌جك صراحت دگل ؛ ایما واشارت کوره‌میورم.

— برادر ! مسأله‌یی چوق أنکینه طالدردك . شمدی بوشامق مسأله‌سنی ده آکلات باقالم .

— بزم کتابلرمزك بیاننه کوره زید، زوجه‌سنی یوله یاتیرامایнجه تطلیق ایتمك اضطرارنده قالمش ، بناءً علیه زینب مطلقه خانهٔ پدره

کیتمشدر. بو وقعه‌ده بو صورتك قبولندن باشقه چاره یوقدر. وحقیقت‌ده بوندن عبارتدر .

مسأله، بو مرکزده جاری اولدیغی حالده قسماً بزم بعض مؤلف ومفسرلرمزك ویردیکی سببیتله غربلی مؤلفلر طرفندن باشقه بر مجرایه سوق ایدلمشدر . بو مجرایی (اینیستیتو دوفرانس) ایله (دوقتور ر. دوزی) تاریخ اسلامیتلرینه یازدقلری کبی بونلرك داها معتدل اللسان تلقی اولونانلری بیله او جریانی قبول ایدیویرمشلردر که، خلاصه‌سی شودر:

«حضرت پیغامبر زیدك أوینه کیتمش، قاپی آچیلنجه زینبی آچیق صاچیق بر حالده کوروب قلبنده زینبه قارشی بر انجذاب حس ایتمش، یارحمن الرحیم ! قوللرینك قلبلرینی چه‌ویره‌یی نه أیی بیلیورسین ؟ دییه‌رك و زینبك اصرارینه اهمیت ویرمه‌یه‌رك ـ زیدك أوده بولونماـ ماسندن دولایی ـ عودت أیله‌مش، زینب بو حالی قوجه‌سنه سویله‌مش، اوده رسول اللهه کله‌رك « امر ایدرسه‌کز بوشایم‌ده سز آلکز » دیمش، رسول اکرم بونی ظاهراً قبول ایتمه‌مش ایسه‌ده طرز افاده‌سیله قبولی ایما أیله‌دیکندن زید زینبی بوشایوب طرف پیغامبریدن ازدواجنه امکان ویرمش ! »

بو، تماميله اویدرما بر ماصالدر ، حق تدقیقه، تنقیده، محاکمه‌یه دگمز بر سفسطه . نه چاره که؛ دینمزه ، پیغامبریمزه هجوم ایچین غرب مؤلف و متعصبلرنجه سرمایهٔ تعریض اتخاذ اولونمقده‌در . بناءً علیه اونك بطلاننه عائد دلائل و براهین قطعیه‌یی تعداد و اتیان ایتمه‌مزه لزوم متحققدر . ایشته بو لزومه بناءً اودلائل وبراهینی‌ده خاطرلایابیلدیکم قدر عرض ایده‌یم :

١ — رسول اكرمك بر اعتيادى واردى . اصحابندن بريسنك خانه‌سنه كيدرسه قاپينك آچيلماز قانادى ويا كنارى ئوكونده طورارق رفع صوت ايله «السلام عليكم» ديه صاحب خانه‌دن دخوله استيذان ايدرلردى. تحيت اهل اسلام اولان « سلام » دعاى سلامتى متضمن اولديغندن صاحب خانه ايچين دعاى سلامت ايتمش اولورلردى . برنجى سلام، جوابسز قالير وقاپى آچيلمازسه ايكنجى ، ايكنجيده‌ده آچيلمازسه اوچونجى سلام استيذانى ايفا ايده‌رك عودت أيلرلردى . صاحب خانه‌نك أوده اولماديغى آرتق محقق ايدى .

اصحاب كزيندن بعضلرينك مكرر دعاى سلامته مظهريت مقصديله اوچونجى سلام استيذانه قدر جواب ويرمه‌دكلرى بيله اولديغى وبوحركتى ذات حضرت پيغامبرى‌يه عرض ايله اعتذار أيله‌دكلرى سير وحديث كتابلرنده مندرجدر. صاحب خانه، كرك برنجى كرك ايكنجى ويا اوچونجى سلام استيذانه جواب ويره‌رك قاپى‌يى آچنجه «بويوريكز — يعنى: كيريكز — » ديلمكسزين نه ايچرى‌يه باقارلر ، نه‌ده كيررلردى. كندى وجوقسه‌وديكى قيزى فاطمة الزهرانك خانه‌سنه بيله بوصورتله كيررلردى . هيچ شاشمايان وده‌كيشمه‌ين بو اعتيادينى انكار ورد قابل اولمايان رسول اكرمك زيدك أوينه كيده‌رك قاپى آچيلنجه زينبى آچيق ؛ صاچيق بر وضعيتده كورمه‌سنه ناصل احتمال ويريله بيلير ؟

او كيديشده زيد أوده يوق ايديسه أوك ايچنده كيلر، يعنى ام أيمنله اورتاغى زينب‌ده قاپى‌يى آچمش ايسه‌لر — رسول الله، هرحالده زينبك اوستنه، باشنه برنظام ويردكدن صوكرا واقع اولاجاغنده شبهه اولمايان « بويوريكز » دعوتى اوزرينه ايچرى‌يه باقمش ، زيدك بولونماديغنى

ئوكره‌نجه أوه كيرمه‌يه‌رك كيتمش اولارق قبول ايديله بيلير . زينبى آچيق ، صاچيق كورمك ، سلام استيذان ويرمه‌دن قاپى‌يى آچوب ايچرى‌يه باقمايه توقف ايدركه ؛ بو أوباشانه حركتى، ايچلرنده حضرت محمدى بزم قادار طانيمايه باشلايانلرى‌ده بولونان غربك فاضل ومدقق مؤلفلرينك واقع كبى كوسترمه‌لرينى كورمك ايسته‌مزدك .

٢ — زينب ، حضرت رسولك يابانجيسى ده‌كل ؛ خاله‌سى قيزيدر. هيچ شبهه يوق كه ؛ دوغديغندن أوله‌نديكى كونه قدر رسول اكرم زينبى يوزلرجه كره كورمشدر . بو يوزلرجه كره كوروشده رسول اللهى كنديسنه جذب و جلب ايده‌مه‌دى‌ده بوكا او كونمى موفق اولدى ؟ حال بوكه هنوز آيت احتجاب نازل اولماديغى ايچين غير مستور بر حالده بولونان اسلام قادينلرنده‌كى جاذبه قوتى آچيق صاچيقلقده ده‌كل ، نظام تام تحتنده كيينمكلكده‌در . آچيق ، صاچيقلق تحريك شهوت ايده‌بيليرسه‌ده كمال عفت و نزاهت حضرت محمدى كنجلكى ، بكارلغى زمانلرنده بيله او كريوه‌يه دوشمه‌مشدر .

٣ — زينب ، حضرت محمدك قلبنده بر انجذاب اويانديراجاق ملاحت فوق العاده‌يى حائز بر مخلوق اولسه ايدى او حركتى زيد ايله أوله‌نمزدن اول كوسترمه‌يه وبوصورتله آرزوى قديمى وجه ايله داها بكر ايكن رسول اكرم ايله أوله‌نمه‌يه موفق اولور ، آناسى ، برادرى‌ده بهمه‌حال زيده تزويج ايدلمك امر الٓهى و رسوليسنه مطاوعتى اختياره مجبور اولمازلردى ، بوكا هيچ مانع يوقدى .

٤ — زيدك رسول اكرمه كيدوب‌ده « ايسترسه‌كز زينبى بن بوشايم‌ده سز آليكز » تكليفى‌ده پك باياغى بر اويدورمادر؛ چونكه

اودیارده مرعی اولان حکم « تبنی » باقی ، بو حکم تبنی موجبنجه بر اولادلغك زوجهٔ مطلقه‌سی اونی اولادلغه قبول ایده‌نه حرام ایدی . بو عادت هنوز نسخ و ابطال ایدلمه‌مشدی . بونی هر کسدن زیاده بیلن زید ، رسول اکرمه کیدرده ناصل « بن زینبی بوشایایم ده سز آلکز » تکلیفنده بولونابیلیر ؟ بو تکلیفی درمیان ایده‌بیلمك ایچین زیدك یا بر « هبنقه » اولدیغی ، یاخود مجنونلغی قبول ایتمك لازم کلیر که ؛ بو غیر واقع ، کمال عقل و فطانتی محققدر .

یالکز شو عرض ایتدیکم دورت دورلو براهین بیله غرب مؤلفلرینك بو بابده‌کی مسرودات و مدعیاتنك تفوهات و مفتریاتدن عبارت اولدیغی اثباته کفایت ایدر . بناءً علیه زینبك بوشاندقدن صوکرا کی جریانی ئوکره‌نه‌لم .

— أوت ، صیرا اوکا کلدی .

— زینب طلاق آلدقدن صوکرا بابا أوینه کیتمشدی . اوراده کندیسنك نه دوشوندیکنی بیله‌مه‌یز . یالکز رسول اکرمه کیده‌رك مهم بر صورتده شکایتلر عرض ایتدیکی مرویدر .

قوجه‌دن بوشاندقدن صوکرا زینبك حال و موقعنی دوشونمك لزومی رسول اکرمه توجه ایتمشدی ؛ چونکه طلاق ، او وقت قادینلرك موقع اجتماعیسنه بویوك ضربه‌لر وران بر حرکتدی . زینب کرچه طلاقی کندیسی دعوت ایتمش ایدیسه‌ده « بر آزادلی کوله‌یه واردی ، کچینه‌مه‌دی ، خویسز ، کبرلی بر قادین » تعیینه اوغرایاجاغنده و بو تعییب کندیسنی تزوجه دیکر راغبك عدم ظهورینی استلزام ایده‌جکنده شبهه یوقدی ؛ چونکه مغرور ، خیرچین قادینلره

رغبت ایدنلر بولونمایوردی . — کتابمزك برنجی قسمنده حکایه ایدلدیکی اوزره — حضرت عمرك (بدر) غزوه‌سنده شهید دوشن دامادی خنیسدن دول قالان کریمه‌سی (حفصه) نك دست ازدواجنی عمر الفاروق أبوبکر الصدیقه ، عثمان بن عفانه تکلیف ایتمش ایدی . اعتذار أیله‌دیلر ؛ چونکه حفصه ، حدید المزاجلقله طانمشدی . حفصه‌یی بالذات تزوج ایله حضرت عمری تأثردن رسول اکرم قورتارمشدی .

زینبی شو اوچ سبب الجاسیله رسول اکرمك دوشونمه‌سنه مجبوریت واردی : بریسی قرابت ، ایکنجیسی زینبی زیده کندیلری تزوج ایتدیرمه‌لری ، اوچونجیسی ده امتنك هبسنه نظر شفقتله باقار حمایتکار پیغامبرلك .

زینبی ، دوشکون بر حالده بیراقامق ایچین مدت عدت تمام اولور اولماز أوله‌ندیرمه‌یه احتیاج واردی . کیمه ویرمه‌لی ، کیمه قبول ایتدیره‌بیلمه‌لی ؟ رسول اکرم ، بونی کیمسه‌یه آچامازدی . کیمه آچسه ، کیمه تکلیف ایتسه « افندم امریکز باش اوستنه ؛ فقط زینب ، زیدکبی خَلقاً و خُلقاً کوزل بر آدامله کچینه‌مه‌دی » اعتذارینك وقوعی چوق محتملدی . زیده « اللهدن قورق ، صاقین تطلیق ایده‌یم دیمه » امر و تنبیهی بوکبی محتملاتی ده درپیش بویوردقلرینه آز ده کل ؛ چوق دلالت ایدر . حفصه‌یه شایان بویوردقلری لطف ازدواجی زینبه ده ارزان ایتمك أڭ قولای بر طریق خلاصدی ؛ نه چاره که ؛ هنوز مفسوخ اولمایان حکم تبنی بوکا مانعدی . بو حکم ، لازم النسخ ایسه‌ده طرف محمدیدن نسخی خوش تلقی کورمه‌یه‌جکدی . هیچ شبهه یوق که ؛ منافقین و مؤلفة القلوب طاقملری « محمد ، اوغوللغنك

بوشادیغی زینبی تحت نکاحنه آلمق ایچین ملتك عصرلردن بری بر دوام
بر عادتی نسخ ایتدی» دییه‌جکلر ، تعییب چیغلقلری قوپاراجاقلردی.

ایشته رسول اکرم حضرتلرینك بدایت مسأله‌دن اعتباراً قلبلرنده
صاقلادیغی ، خلقك تعییبندن چکینه‌رك افشا و اظهار ایتمه‌دیکی شیٔ
بو ایدی و آیهٔ کریمه‌نك « و تخفی فی نفسك .... » نظم جلیلنده‌کی
اشارتده بو ایدی . بونلری الله اظهار ایتدی و اظهار ایدرکن
او عادت جاهلیه‌یی‌ده نسخ و ابطال أیله‌دی . بوصورتله زیدك بوشادیغی
زینبی تزوج ایت دیدی . ایشته آیات کریمه :

« ... و اذ تقول للذى أنعم الله عليه و انعمت عليه امسك
عليك زوجك واتق الله وتخفى فى نفسك ما الله مبديه وتخشى
الناس والله احق ان تخشاه فلما قضى زيد منها وطراً زوجناكها
لكيلا يكون على المؤمنين حرج فى ازواج ادعيائهم اذا قضوا
منهن وطرا وكان امر الله مفعولا ما كان على النبى من حرج
فيما فرض الله له سنة الله فى الذين خلوا من قبل وكان امر الله
قدراً مقدورا . الذين يبلغون رسالات الله و يخشونه ولا
يخشون احداً الا الله وكفى بالله حسيبا ما كان محمد ابا احد
من رجالكم ولكن رسول الله و خاتم النبيين وكان الله بكل
شئ عليما . »

بو آیات قرآنیه سورهٔ احزابده « وما کان لمؤمن ... » آیات
کریمه‌سنی متعاقباً مندرجدر . مألی شودر :

« یارسول! تذکر ایت اول وقتی که، سن دیبورسین، اول کیمسه‌یه که،
حق تعالی سکا نعمت اسلامی انعام ایتمشدر وسن دخی اوکا نعمت
اعتاقی انعام ایتمش سکدر . زوجه‌کی امساك ایت ، تطلیق ایتمه و اللهدن
اتقا أیله. ویارسول! نفسکده صاقلابورسین او حکم الٓهی‌یی که، جناب حق
آنی اظهار ایدیجیدر. وخلقدن ــ تعییب ایدرلر دیه ــ چکینیورسین.
حال بوکه، حق جل وعلا سنك آندن چکنمکه احق واحرادر. وقتا که،
زید او زوجه‌نك حاجتنی قضا یعنی ایسته‌دیکی طلاقی کندیسنه اعطا ایتدی.
بز آنی سکا تزویج ایتدك ، شونك ایچین که مؤمنین، کندی دعیلرینك
ــ اولادلقلرینك ــ زوجه‌لرینی تطلیق ایتدکلری وقت تزوج ایتمکده هیچ
بر کلفت ومسؤلیت اولمایه واوته‌دن بری امر حق یرینی بولمقده‌در .
نبی علیه السلامه جناب حقك فرض وتقدیر ایتمش اولدیغی شیده هیچ
بر کلفت ومسؤلیت اولاماز. بوندن اول کذران اولان انبیا حقلرنده‌کی
سنت الٓهیه وجه ایله که (آنلرك دخی امر زواجلرنده توسعه واقع اولمشدر)
واوته‌دن بری اللهك امر وفعلی نافذ ومقرر اولا کلمشدر . اول
ذاتلر که اللهك رسالات و شرعیاتی تبلیغ ایدرلر وآندن قورقارلر ،
اللهدن ماعدا کیمسه‌دن قورقمازلر وحق جل وعلا دخی مخلوقنك
اعمال و حساباتنی محافظ اولمق اوزره کافیدر . أی ناس ! محمد
(علیه السلام) سزك أرککلریکزدن برینك بدری دکلدر . آنجاق
رسول اللهدر وانبیانك خاتمه‌سیدر . وجناب الله هر بر شیئه بر وجه
کمال عالم وآکاهدر . » [الحقائق ج : ٢ ، ص : ٨٩ ـ ٩٠]

حضرت زید ، زینبله ازدواج ومفارقتی سببیله نام محترمی بو آیت قرآنیه‌ده مذکور اولمق شرفنه مظهر بویورولمشدر . زید ، بو شرفده صحابیٔ یکانه‌در . زیدی ثناده حضرت عایشه دیمش که :

« حضرت رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم برطرفه زید بن حارثه ایله بر مفرزه بعث بویورمادیلر ؛ الا که زیدی اومفرزه‌یه أمیر نصب بویوردیلر . اکر زید، کندیلرندن صوکرایه قالمش اولایدی آنی استخلاف دخی بویوررلردی . »

یوقاریده‌کی آیات کریمه‌نك سیاق وسباقندن آکلاشیلیور که : رسول اکرم حضرتلرینه اولان خطابات الٓهیه براز مؤاخذه‌کارانه‌در. جناب عایشه بو خصوصده دیمش که :

« اکر رسول اکرم صلی الله علیه وسلم وحی الٓهیدن بر شیئی کتم ایتمش اولایدیلر بو آیات کریمه‌یی کتم ایدردی [١] دیو « اذ تقول للذی انعم الله علیه وانعمت علیه » آیات کریمه‌سنی « وما کان امر الله مفعولا » یه قدر اوقومشلردر . »

---

[١] عمر رضا بکك اخیراً انتشار ایدن « قرآن نه‌در » نده « قرآن محقق بر وحی‌در » سرنامه‌سیله یازدیغی فقرات آتیه‌نك بورایه چوق مناسبتی واردر :

« (مان وه‌ل کینغ) پره‌سبیتاریانلرك (تئوتاونارد کلیساسنده ١٩١٥ سنه‌سنك ١٧ کانون‌ثانیسنده مسلمانلق حقنده ایراد ایتدیکی بر قونفه‌رانسده شو سوزلری سویله‌مشدر :

« اسلامك کتاب سماویسی قرآندر . بو کتاب ، حضرت محمدك نبوتی اثناسنده تلقی ایتمش اولدیغی وحیلرك مجموعیدر .... »

« .... قرآنك حضرت محمد طرفندن وجوده کتیرلدیکی اکثریا ادعا اولونیور . بو نقطهٔ نظره کوره حضرت محمد قرآنی تورات و انجیلدن

نتیجه : اظهار الٓهی ایله مضمرلر میدانه چیقمش ، آراده حاجز و مانع اولان حکم تبنّی‌ده نسخ و ابطال ایدلمش، زینب ازواج طاهرات محمدیه‌یه التحاق ایتمش ، حقا که بو التحاق ایله معنیً ، مادةً قادینلغك طبقهٔ علیاسنه اعتلا أیله‌مشدر . مشار الیها حقنده کتابلریمز دییورلر که:

« زینب قدیمة الاسلام و کثیرة التصدق والاکرام بر خاتون ایدی. چیره دست وکارکذار اولمغله ایش ایشلر و أل أمکیله تصدق ایدر ایدی . »

ایشته بو ، اللهدن جنت ایسته‌ین، بونك ایچین قوجه‌لرینك کیسه‌لرینی جرارلره یم طوربه‌سی حالنه کتیرن قادینلرك نظر دقتلرینه شایان امتثال بر نمونه تشکیل ایدر .

ینه کتابلریمز دییورلر که :

« رسول اکرم افندیمزدن صوکرا امهات المؤمنین ایچنده أك اول وفات ایدن ایشته بو زینب خاتوندر که؛ رسول الله افندیمز، کندیلرندن صوکرا هپسندن اول آنك وفات أیده‌جکنی ازواج طاهراته قابالیجه خبر ویره‌رك ایچکزده بکا أك چابوق واصل اولانکز ألی اوزون

انتحال ایتمشدر . بنم قناعتم بونك خلافنه‌در . الهام عالمنده وحی دیدیکمز شی وارسه و (وحی) کامل بر وجودی حائزسه قرآنك بر کتاب منزل اولدیغنده شبهه یوقدر . خرستیانلر حضرت محمدك حق بر پیغمبر اولمادیغنی و قرآنك اونك اثری اولدیغنی سویله‌یورلر . حقیقت بو مرکزده اولسه محمد ، ناصل اولورده کندیسنی مؤاخذه ایدن آیتلری سویلر و بونلری نیچین اثرنده ابقا ایدردی ؟ . »

قوجا (مان وه‌ل کینغ) اون دورت عصر صوکرا حضرت عایشه ایله همزبان اولمش اولویور .

بولونانكزدر » بويورمش اولمالريله ازواج طاهرات كندى بينلرنده قول ئولچشمه‌يه قالقشمشلر ايدى . حال بوكه؛ حضرت فخر دوجهانك مراد همايونلرى كثرت اعطاجهتيله ألك خير وحسنات جهتنه اوزونلغى افاده اولديغى جهتله وفات نبيدن صوكرا هپسندن اول مشار اليهانك انتقال دار بقا بويورمش اولماسيله ثابت اولدى . »

يوقاريده پارانتز ايچنه آلنان اقتباسلرى رشيد بكه الحقائقدن عيناً اوقودقدن صوكرا ديدم كه :

— بك افندى: غرب مؤلفلرينك ديللرينه دولادقلرى، حضرت پيغامبره هجوم سرمايه‌سى اتخاذ ايتدكلرى زينب، ابتدا زيدايله، صوكرا رسول اكرم ايله تأهل ايتديكنده قاچ ياشنده ايدى ؟

— بيلمه‌يورم . اوقوديغم كتابلرده‌ده بوكا دائر برشيئه تصادف ايتمه‌دم .

— اوحالده قاچ ياشنده اولمق لازم كله‌جكنى تخمين ايدرسكز ؟

— اون بش ، يكرمى ياشنده، هرحالده يكرمى بشدن يوقاريدر دينيله‌مز .

— نيچين ؟

— مونته‌سكيونك براثرنده صيجاق مملكتلرده قادينلرك سكز، طوقوز ياشلرنده قوجه‌يه واراجاق حاله كلدكلرينى ، يكرمى ياشندن صوكرا اختيارلامايه باشلادقلرينى اوقوديغم خاطرمه كلدى‌ده غرب مؤلفلرينك تعريضى وجه ايله حضرت محمدى حيران و مفتون ايدن بر قادينك هرحالده يكرمى ياشندن دون بر نوجوان اولماسى لازم كله‌جكنى نظر دقته آلارق اون بش ، يكرمى ياشنده اولابيله‌جكنى

تخمين ايتدم . سز ، بوقدر تدقيقاتكزده بندن صورديغكز ياشه دائر بر قيد واشارته راست كلمه‌ديكزمى ؟

— تاريخ ولادتى مضبوط دكلدر . وفاتنك هجرتك (٢٠) نجى سنه‌سنده وقوع بولديغى محقق، رسول اكرمله دوردنجى سنهٔ هجرتك ذى القعده‌سى ابتداسنده ازدواج ايتديكى‌ده جمهور مورخينجه متفقدر . وفاتنده (٥٣) ياشنده بولونديغى اهل سير طرفندن كتابلرينه درج ايدلمش اولماسنه باقيليرسه حضرت پيغامبرله تأهلنده (٣٥) ياشنده اولديغى آكلاشيلير . (مرآت الشئون) نامنده‌كى اثر مدققانه‌ده‌ده حضرت پيغامبرله تأهل ايتديكنده « زينب (٣٥) ياشنده و قيصه‌جه بويلو بر قادين ايدى » ديه محرردر .

— برادر ! ياكلش اولماسين .

— هاير ، ياكلش دكلدر .

— ايشته بو، بوس بوتون حيرتى موجب اولدى . ديمك كه زيدك تحت نكاحنده اوزون مدت قالمش .

— اونك تحت نكاحنده اوزون مدت قالمش ديه‌بيلمك ايچين‌ده الده هيچ برسند يوقدر . بالعكس پك آز قالديغى آكلاشيلير .

— ناصل ؟

— زيدك جنتلك ام أيمنله حضرت پيغامبر (٤٤) ياشنده ايكن أوله‌ندكلرينى ديمين بالتدقيق قبول ايتمشدك .

— پكى .

— طوقوز سنه صوكرا حضرت پيغامبر (٥٣) ياشنده ايكن مدينه‌يه هجرت ايتدى . اورايه واروب مسجد شريفك بناسنه باشلا-

ندقدن صو كرا زيدى وديكر آزادلى كوله‌سى أبورافعى مكه‌يه كوندردى. بونلر حضرت پيغامبرك زوجه‌سى سوده‌يى ، وكريمه‌لرى ام كلثوم ايله فاطمة الزهرايى مستصحباً مدينه‌يه عودت ايتديلر . بوصورتله عودت ايدركن زيد ، زوجه‌سى ام أيمنى ، اوغلو أسامه‌يى ده برابر كتيردى. أبوبكر الصديقك عائله‌سى ده بوقافله ايله برابر مدينه‌يه كلمشدر. بوميانده - تاريخ وسيرلرك هيچ بريسنده - زينب مذكور دكلدر. چونكه زينب عائله‌سيله برابر مدينه‌يه ايلك هجرت ايدن مهاجريندن ايدى . برده زيدك قبل الهجره اولان حال ماليسى نظر دقته آلينيرسه مكه‌ده ايكن زينبله تأهل ايتمه‌ديكى حقيقتى تظاهر أيلر .

— ديمك كه هجرت ابتداسيله تأهل نبى آراسنده كچن دورت سنه ايچنده تأهل ايتمش اولاجاقلر .

— بنم تخمينمه كوره ايكنجى سنهٔ هجرتدن ، بدر غزوه‌سندن صوكرا واحد غزوه‌سندن اول يعنى اوچونجى سنهٔ هجريه‌ده أولنمشلردر. مدت ازدواجلرينى برسنه قدر بيله اوزاتمايه امكان وميدان يوقدر ؛ چونكه بدر غزوه‌سنه قدر اهل اسلام پك أليم بر ضرورت ايچنده ايديلر . انصارك ياردیمى اونلرى ايكيشر دكل؛ برر أولنمه‌يه بيله كافى كلمه‌ديكى كبى مدينه‌يه كلير كلمز مسلمين عهده‌سنه ترتب ايدن وظائفك كثرت و آغيرلغى بويله مكرر أولنمه‌لره ميدان و امكان ويره‌بيله‌جك حالده دكلدى. تاريخك بوصحيفه‌لرى امعان ايله كوزدن كچيريلير ايسه بوحقيقتلر بارز برصورتده كورولور . مژده‌سى ابتدا بو زيد طرفندن مدينه‌يه كتيريلان (بدر) مظفريتنك تأمين ايتديكى اغتنامات، مسلمانلرى خيلى ترفيه ايتمش ، ايشته مژده‌جى زيد اوندن

صوكرا أولنديرلمشدر . داها اول أولنديرلدكلرينه دلالت دكل؛ اشارت ايده‌جك باشقه بر شى يوقدر .

— اوحالده زينبه زيد ايله (٣٤) ياشنده أولنمش ديمك ايجاب ايديور .

— وفاتنده (٥٣) ياشنده ايدى دينيلر يالانجى دكللرسه (٣٤) ياشنده أولنديكنى قبول ايتمك لازم كلير .

— اوحالده مهم برسؤال ايرادينه امكان ويرديكز .

— بويوريكز ، صوريكز .

— أبو بكر الصديقك قيزى (١٠) ياشنده ، پيغامبرك كوچوك كريمه‌سى (١٥) ياشنده أولنمه‌يه امكان بولونيورلرده پيغامبرك خاله‌سى قيزى كوزللكى ايله مشهور زينب نه‌دن (٣٤) ياشنه‌قدر أولنمه‌يور ؟ قالييور ؟ بوكا نه دييه‌جكسكز؟

— رسول اكرمك نبوتله مبشر اولديغى سنه، زينبك آنجاق ١١ ، ١٢ ياشنده اولديغى عندالحساب آكلاشيلير. زينب‌ده، آناسى‌ده، أركك ، قيز قارنداشلرى‌ده ايلك ايمان ايدنلردندر. برادرلرندن بريسى زوجه‌سيله ، همشيره‌سى‌ده قوجه‌سيله حبشستانه هجرت أيله‌ينلردندر . مسلمانلر، كوردكلرى تضييقدن ياقايى قورتاراجاق بر آرادقلرى ، عددلرى‌ده پك محدود اولديغى، باخصوص بكار مسلمانلرك همان هپسى صاحبلرى طرفندن دورلو دورلو اذايه ، اشكنجه‌يه محكوم ايدلمش كوله‌لردن عبارت بولونديغى سنه‌لرده زينب كيمكله وكيم زينب ايله أولنه‌بيليردى؟ بو امكان، مدينه‌يه هجرتدن وبالخاصه بدر مظفريتيله پيدا

اولان سعۀ حالدن صوکرا حاصل اولمش، زینب ده رسول اکرم طرفندن اووقت زید ایله أولەندیرلمشدر .

— بومطالعەده واردر .

— والی بك افندی ! بن ده سزدن برقاچ شی صورایم : دەمین مونتەسکیونك برمطالعەسنی سویلەمشدیکز . بو آدام، فرانسەنك اون سکزنجی عصرده یتیشن، روما دولتنك اسباب ترقی وزوالی حقندەکی مدققانه کتابیله و (محررات ایرانیه) نامندەکی مخیل اثریله اکتساب ایتدیکی شهرتی (روح القوانین) ی ایله اوج بالایه اصعاد ایدن ، دینسز وولتردن ده تباعد أیلەین فرانسز عالم ومدقق مشهوری ده کلمی ؟

— أوت، اودر. دیمك که؛ بونی سز بندن داها أیی بیلیورمش سکز.

— وقتیله بر کتابده مختصر ترجمۀ حالنی اوقومشدم . بو مدقق آدامك حکایەبویوردیغکز افادەسنه کوره صیجاق مملکتلرك قادینلری (٢٠) یاشندن اعتباراً اختیارلامایه باشلایجه (٣٥) یاشنده رسول اکرم ایله أولەنن زینب، اختیارلامایا باشلادقدن (١٥) سنه صوکرا تحت نکاحنده هنوز (١٣ ، ١٤) یاشنده (عایشة الحمیرا) کبی « نور پارچەسی » اطلاقنه شایان کنج بر زوجه ایله (سوده ، حفصه ، ام سلمه) کبی اورتەیاشلی اوچ زوجەسی داها بولونان رسول اکرمی دورشبابی دەکل؛ دور کهولتی بیله کچەرك شیخوختی کرکی کبی باشلادیغی بردورەده یعنی اللی سکز یاشنده ایکن هانکی جاذبۀ حسن وملاحتله کندیسنه ناصل جذب وحیران ایدەبیلیر ؟ بونی سزدن صورویورم .

[رشیدبك، چوق درین بردوشونجەیه دالمشدی . غرب مؤلفلرینك

افاداتیله وقایعك طرز جریانی حقندەکی ایضاحاتمی محاکمه ایتمەیه باشلادیغی آکلاشیلییوردی . بن سؤاللرمی صبرالامایه دوام ایتدم :]

— رسول اکرم، (٢٥) یاشنده باشلایان و (٢٥) سنه (خدیجه)، اونك وفاتندن صوکرا (٣) سنەدن زیاده (سوده) ایله کذران اولان (٢٨) سنەلك حیات تأهلیەسنده بویاشلی قادینلرله یاشامایه قناعت ایتدی ده کهولتی کچدکدن ، اختیارلغی باشلادقدن صوکرامی شهوت آزغینلغنه مبتلا اولدی ؟ بونی ده سزدن صورویورم .

[رشید بك، هیچ جواب ویرمك علائمی ابراز ایتمەیور، اودرین دوشونجەسنده چوق انکینلره دالدیغی ، حتی صیقلمایه باشلادیغی یوزنده پیدا اولان حمرتدن کرکی کبی استدلال ایدیلییوردی . بن اوچنجی سؤالمی ایراده باشلادم :]

ـ کنج اولسون، اورته یاشلی اولسون ، اختیار اولسون، طبیعت انسانیه أولەنمك خصوصنده دائما بکر اولانلره ـ قیزلره ـ مائل ، اونی طالبدر . دوللره مراجعت هر حالده تطمیننه مجبوریت حاصل اولمش احتیاجلر ، مروةً ومصلحةً قبول واختیار ایدلمەیی مستلزم ایجابلرله نادراً واقع اولا بیلیر . رسول اکرمی بزم خوجالرك دیدیکی کبی فوق البشر بر قوته مالك فرض ایدەرك اوقوتی تطمین ایچون مدینەده ، همان هر غزوەدن کلن اسیرلر آراسنده بکر ـ قیز ـ کوکی کسلدی ، قادینلرده هپ دوللردن عبارت می قالدی که؛ رسول اکرم حضرت عایشەدن ماعدا زوجەلرینی هپ دوللردن انتخاب ایتمەیه مجبور اولدی ؟ بونی ده سزدن صورویورم .

بن ، سؤاللرمی بیتیرمش ، آرتق صوصمشدم . آرامزده بش دقیقه‌لق قدر بر مدت سکوت ایله کچدی . رشید بك اویقودن اویانیرجه‌سنه دالغینلقدن آییلدی‌ده دیدی که :

— کشکه صاغ اولسه‌لرده بو سؤاللری تاریخ اسلامیت مؤلفلرینه قارشی برابرجه ایراد ایتسه‌یدك . هیچ شبهه ایتمم که ؛ اونلرده بنم شیمدیکی تیقظ و انتباهمدن باشقه بر حرکت ابراز ایده‌مه‌یه‌رك یازیلرنده‌کی فاحش خطالرك ، افترالرك حجابندن تررلر ایدی .

استطراد

ایکنجی محاوره‌ده بوراده ختام بولدی ؛ فقط بو ایکی محاوره‌یی بر کتاب شکلنه قویمقده‌کی مقصد عاجزانه‌م تمام اولمادی ؛ چونکه هر ایکی محاوره‌ده‌ده کچن بر مسأله ، یعنی رسول اکرم حضرتلرینك قوهٔ رجولیه‌لرنده فوق‌العاده‌لك کورن ، او قوته « نور » در دیین واعظلرك بو سوزلری تدقیقسز و محاکمه‌سز قالدی . ایشته بو استطرادی او تدقیقه ، او محاکمه‌یه حصر و تخصیص ایدییوردم .

أوت ، رسول اکرم حضرتلرینك تأهللرندن ، تعدد زوجاتندن وعظلرنده بحث ایدن خوجالرك فضیلةً آز سرمایه‌لیلرینك هپ او یولده سویله‌ندکلرینی محرر عاجزده چوجوقلغمدن بری کرات ایله دیکله‌مشم . أك صوك دیکله‌دیکم اختیار بر خوجادر .

جلب ارزاق و جر نقود ایچین اوچ آیلرده استانبوله کله‌رك ، یکی جامعده اونده طوقوزینی أمیلر تشکیل ایدن بر جماعته وعظ و نصیحتله صدقه ، فطره طوپلایان بو آداجغزك علمی سرمایه‌سی ، هر مسلمانك ایلك أول ئوکره‌نوب بلله‌دیکی نماز ، اوروج ، حج و زکات کبی دین مبینك مسائل ابتدائیه‌سندن عبارت اولوب بونلری

مملکتنه مخصوص بر شیوهٔ لسان ایله آ کلادیر ، آرایه بر چوقده رطب ویابس شیلر قاریشدیرردی .

اون‌سنه قدر اولکی رمضانلرك بریسنده بوخوجانك وعظ ایتدیکی کومه‌نك ئوکوندن کچرکن :

— رسول‌الله أفه‌ندی موزك کی ، سه‌نوك کی ، به‌نوم کی کیبی نطفه ده‌غول ، « نور » ایدی ، نور .

دیبه هایقیردیغنی کورونجه یانبه صوقولارق اوطوردم ، صوکنه قدر دیکله‌دم .

خوجا ، اوکون رسول اکرمك زوجات طاهراتندن ، اونلرله حسن معاشرت و ملاطفاتندن بحث ایدرکن مجرای کلامی داها خصوصی نقطه‌یه سوق ایله «هر کیجه بر ساعت ایچنده (۱۱) زوجه‌سنی طولاشیر »ایدیکنی سویله‌مش‌ده :

— صاقون بوکا آدم اوغلو ناصول قادر اولور ؟ دیمه‌یوك .

دیبه‌رك یوقاریده‌کی « نور » لو جمله‌یی بو سوزینه تذییل أیله‌مش ایمش .

وعظ بیتدی ، بر قاچ کیشی صدقه ، زکات ، فطره ویره‌رك خوجایی سه‌ویندیردیلر. افراد جماعتك هپسی داغلمشدی . خوجاده فرسوده کتابنی مندیلنه صاروب کیتمك اوزره قالقارکن یانبه صوقولدم . آرامزده شو محاوره کچدی :

— خوجا فندی !

— ئه‌فه‌ندوم .

— رسول‌الله افندیمزده‌کی قوتك « نور » اولدیغنی سویله‌دیکز .

— هه ، ئویله ده‌دوم‌دو .

— بونی کندیلککزدن‌می سویله‌دیکز ، کتابدن‌می ؟

— کتابدن سویله‌دوم .

— هانکی کتابدن ؟

— [اوچ بش دقیقه قدر دوشوندی ، دوشوندی‌ده] سن ، معالم‌الیقین اوقودوکمی ؟

— هایر ، اوقومادم .

— [که‌نیش برنفس آلارق] اونو اوقوده صوکرا بنی امتحانه کل . رمضان چیقنجه‌یه‌ده‌ك بن هر کون بوراده‌یوم .

دیدی ، کتابنی قولتوغنه آلوب کیتدی ایدی .

اوندن صوکراکی رمضانلرده کوره‌مه‌یشمه نظراً رحمت حقه قاووشمش اولماسی مأمول بولونان بو اختیار واعظك دیدیکی « معالم الیقین » دن استطرادیمزده یاپیلاجاق تدقیقاته باشلایاجاغم .

معالم‌الیقین « مواهب لدنیه » ترجمه‌سیدر . مواهب لدنیه ، (صحیح بخاری) شارحی مشهور (قسطلانی) نك تألیفیدر. قسطلانی ، ایکی بویوك جلد تشکیل ایدن کتابنك برنجی جلدینك (۳۷۹) نجی صحیفه‌سنده‌کی «نوع ثالث» ده سوزه شویله باشلایور :

« رسول اکرم حضرتلری، مجامعت خصوصنی وجه اکمل اوزره قیلوردی. یعنی شول مرتبه أیلردی که ؛ آنك وضعندن مقصود اولان امور حاصل اولا . مثلا : حفظ صحت ، حصول لذت ، بقاء نوعی نیت کبی . زیرا فی‌الاصل اوفعلك وضعی ، اوچ شی ایچوندر . بریسی : جناب حقك تقدیر ایتدیکی زمانه‌قدر نوع انسانك دوام وبقاسیدرکه؛

توالد وتناسل طريقيله حاصل اولور. بريسی ده مزاج انسانده طوپلانارق محبوس قالان « منی » يی دفعدركه ؛ فضلای اطبا قولنجه اسباب محتك بريسيدر . منی ، محبوس قاليرسه بخارندن وسواس ، جنون ، صرعه وسائر امراض رديه تولد ايدر . مندفع اولورسه اوامراضدن سلامت حاصل اولور. بری ده حصول لذتدركه؛ جنتده مراد اولونان بودر . اوراده تناسل واحتباس يوقدر. ايمدی طلب نسلدن، ياخود منی يی دفعدن باشقه شی ايچون ده اسراف ايتمك انسانه لايق دكلدر؛ چونكه كثرت دفع ضعف ايراث ايدر . عاقل اولدركه ؛ اعتدالدن آيرلمايه . شيخ نظامی :

« نه بسيار كن شو ، نه بسيار خوار
كه آن سستی آيد و زين نا كوار »

ديمشدر . جماعك منافعندن بری ده « غض بصر » يعنی كوز طويوب حرامه باقمقدن قورتولمق ونفسی منع ايدوب حرامدن پرهيز كارلق حاصل ايتمك، بوسببلرله دنيا وآخرتده كندی نفسنه وزوجه سنه تحصيل منافع أيله مكدر . »

« خاتونلرله معامله قيلمق عادت معروفه وسيرت ممدوحه اولمقدن خالی اولمامشدر . آنك ايچون فخر عالم حضرتلری اول طائفه يه كمال ميل و محبت اوزره ايدی . نته كيم امام (طبرانی) (أوسط) نده، امام (نسائی) ده (سنن) نده (انس بن مالك) دن روايت ايتمشلردركه ؛ رسول اكرم حضرتلری « بكا دنيا كزدن قادينلرله كوزل قوقولر و نمازايچريسنده خارجه باقمقدن تحفظ ايتمك سه وديرلدی » بويورمشدر . ديمك كه : نسايه محبت كمال انساندن ايمش . »

معالم اليقين دن بزم تدقيق ايده جكمز مسأله يه تعلقی اولمايان سطرلری طی ايده رك اقتطاف ايله يوقاری يه درج أيله ديكمز فقرانده (انس بن مالك) دن روايةً ما آلی مندرج حديث شريفك اصلی شودر :

« حبب الی من دنياكم النساء والطيب وجعلت قرة عينی فی الصلاة . »

قسطلانی ، بو حديثی شو وجهله تحليل ايديور :

« ابن الحاج بويوردركه ؛ حديث شريفده « حبب » بويورلدی . « احببت » دينلمه ديكی و « دنياكم » ديه مخاطبنه اضافت اولونديغی اشارتندركه ؛ فخر عالم حضرتلرينك كندی محبتی الله تعالايه مخصوص ايدی ، دنيايه علاقه سی يوق ايدی . آنك ايچون « بن سه وددم » ديمه دی ، « بكا سه وديرلدی » ديدی و « سزك دنيا كز » بويوردی. « قرة عينم نماز ايچنده قيلندی » ديديكی اولدركه ؛ سرور و صفاسی نماز ايچنده ايدی . زيرا حضرت حقه اتصال و معامله زمانيدر . جميع احوالدن نماز ايچنده تقربی زياده ايدی . اگرچه ظاهری عالم بشريتده ايدی ؛ لكن باطنی عالم ملكوتده ايدی . احوال بشريتدن هرهانكی حال كه ؛ كنديسندن صادر اولوردی ، امته مشروع اولمق ايچون ايدی ، كندی احتياجندن دكل ايدی . شيخ (أبو الحسن شاذلی) رسول اكرمك وصف جميلنده : « انساندر ؛ فقط سائر انسانلر كبی دكلدر . نيته كيم ياقوت طاشدر ؛ فقط سائر طاشلر كبی دكلدر . » ديمشدر . »

مواهب لدنيه ترجمه سندن يوقاری يه اقتباس ايتديكمز فقره لرده

بزه كوره محتاج تدقيق نقطه‌لر يوقدر ؛ چونكه رسول اكرمك قادينلرى سه‌ومه‌سى ويا قادينلرك رسول اكرمه سه‌وديرمه‌سى، كوزل قوقولر سوروئمه‌سى ، نمازه پك يوكسك محبتله مواظبت بويورماسى دوشمانلرك بيله تسليم و تصديق ايتديكى بر حقيقت ، باخصوص قادينلرى و قادينلغى دنيانك او وقتكى حال ابتذال و استحقارندن قورتارارق قادينلغه بوكونكى يوكسك موقعنى ويره‌ن عامل يكانه‌نك حضرت محمدله دين محمدى اولديغى ايسه بوتون دلائل و سنداتيله رهين مرتبهٔ بداهتدر .

بو قادين و قادينلق مسأله‌سنه علمادن داها بالاتر ، داها سرائر بين بر نظرله عرفاده تماس ايتمشلردر . اونلردن‌ده بر ايكى نمونه عرض ايده‌لم :

مشهور (لوامع) ده « محبت » ى بشه تقسيم ايدن (عبدالرحمن نورالدين جامى) او بش قسم محبتك بشنجيسى اولان «محبت آثاريه» يى شو وجه ايله تعريف ايدييور :

« محبت آثاريه‌نك ادنى مرتبه‌سى شهوته مبتنى اولان محبتدر . بوده بر محجوبه نسبتله‌دركه ؛ نفسك رقيتندن ، طبيعتك اسارتندن قورتولمامش ، ساحهٔ ذوق و ادراكنده نور كشف و شهود رونمود اولمامشدر . او ، نفسك آرزوسندن باشقه مقصود و مطلوب بيلمز . هب بيلديكى ، آلوب ويرديكى حكم نفسانى ايله‌در ؛

او محبت ، كشف وشهود صاحبى اولان اهل اللهه نسبتله (الظاهر) اسم الٓهيسنك تجلياتندندر . بلكه بو نسبت (فصوص الحكم) صاحبنك ديديكى كبى اعظم شهوداتدر. علمانك، عرفانك ذم وتقبيح ايتدكلرى

بهيميتدن عد أيله‌دكلرى شهوت، محجوب عن الله اولانلره نسبتله‌در . مخلوقات الٓهيه‌نك اكملى اولمقله برابر شان رسالتنده « مازاغ البصر وماطغى » ستايش سبحانيسى نازل اولان رسول اكرم حضرتلرى « حبب الى من دنياكم ثلاث النساء والطيب و قرة عينى فى الصلاة » بويورمشدر . بو حديثك شرحى ، بو محبتك سرى فصوص الحكمك حكمت فرديه‌سنده مندرجدر . »

(فصوص الحكم) ك (حكمت فرديه) سنده‌ده شيخ الاكبر (محى الدين عربى) شويله دييور :

« الله ذوالجلال، انسانى كندى صورتنده ياراتدى ، اوكا صفات الٓهيه‌سنى كه‌يدردى . آدمك ظاهرى خلق ، باطنى حق‌در . صوكرا آدمدن اونك صورتنده حوايى چيقاردى . بو خلق وتكوينه كوره أركك ، حقه نسبتله فرع، نسايه نسبتله اصل حكمنى آلدى، نساده أرككه نسبتله فرع اولدى. اصل، فرعه وفرع ده اصله محبت أيله‌ديكى كبى أركك ده كنديسنك حقدن متكون اولماسى جهتندن حقه، كنديسندن تكون ايتمه‌سى سببيله‌ده قادينه محبت أيله‌دى . ايمدى شهود حق ايچون بهمه حال مواد كونيه‌دن بريسى بولونمق لازمدر . بو شهود ، انسان مظهرنده واقع اولورسه مظاهر سائره‌ده واقع شهودلردن اكملدر . نساء مظهرنده‌كى شهود مظاهر سائره شهوداتنك اتم واكملى‌در؛ چونكه شهود حق ، يا فاعليت ويا منفعليت صفتيله ، ياخود بونلرك ايكيسيله اولور . أركك ، قادينك كندى ذاتندن ظاهر اولماسى حيثيتيله كندى ذاتنده حقى مشاهده ايلرايسه قادينك فاعلى اولان مظهرده مشاهده ايتمش اولور. أركك، كنديسندن تكون ايدن قادينك صورتنى استحضار

ایتمکسزین کندی ذاتندن حقی مشاهده أیلرایسه شهود واقع مظهر منفعلده اولور؛ چونکه کندی ذاتی بلاواسطهٔ مخلوق حقدن منفعلدر. أرکك قادینده حقی مشاهده ایلرایسه اونك شهودی فاعل و منفعل مظهرنده واقع اولور. قادین مظهرنده حقك وجه فاعلیتی ترجیح صورتیله أرکك اوزرنده تأثیر یاپماسیدر. ایشته رسول اکرم افندیمزك نسایه اولان محبتی قادین مظهرنده شهود حقك اکمل اولماسندن منبعثدر. أرکك ایله قادین آراسنده اعظم وصال نکاحدر. حقه نظراً طبیعت نه ایسه أرککه نظراً قادین ده اودر. هر کیم که؛ ذکر اولنان حد داخلنده نسایه محبت أیلرایسه اونك محبتی حب الٓهیدر. شهوت طبیعت سوقیله نسایه محبت أرککی شهود حقدن آلیقور. بو محبت، اوکا روحسز بر صورت اولور. بو صورت، نفس الامرده ذات الروحدر؛ فقط او ذات الروحه تقرب التذاده مبتنی اولدیغندن روحی معلوم ومشهود دکلدر، هر دم زواله مائلدر. »

بو قاریده کی مقتبسات، رسول اکرم حضرتلرینك نسوانه اولان میل و محبتلرینك سبب وحکمتلرینی علم، عرفان نقاط نظریه سندن بزه آکلاتمشدر. بو ایکی نظریه آراسنده تفاوت موجود ایسه ده اونك تدقیقی بزم کتاب ومقصد استطرادمزله علاقه دار دکلدر. شیمدی بز خوجانك سویله دیکی « نور » ی ینه معالم الیقین دن آرایه لم.

« رسول اکرم حضرتلرینك بنی بشردن امتیاز وفضیلتی حقنده کی احادیثدن بریسی امام طبرانی نك (انس بن مالك) دن روایت أیله دیکی و حدیثدر: «فضلت علی الناس باربع السماحة والشجاعة وکثرة الجماع وشدة البطش». مآلی: بن، شو درت شی ایله یعنی سماحتله، شجاعتله،

کثرت جماع ایله، شدت بطش ایله ناسه تفضیل اولوندم» دیمکدر. طبرانی انسدن شونی ده روایت ایدییور: « رسول اکرمك (١١) خاتونی وار ایدی. کیجه دن بر ساعتده بونلرك هپسنی دور ایدری». (قتاده) دییورکه؛ « رسول اکرم، بر ساعتده (١١) خاتونی دور ایتمه یه طاقت کوتورورمی ایدی؟ » دییه (انس) دن صورمشدم. « بز، صحابه ایله رسول اکرمه اوتوز کیشی قوتی ویرلمش اولا دییه قونوشوردق » جوابنی ویردی. بو اوتوز کیشیلك قوتدن مراد غلبهٔ قدرتی بیاندرکه: هر کس کندی رأیجه بر تخمینده بولونمشدر. صحابه دن (طاوس) و (مجاهد): « رسول اکرمه او خصوصده قرق کیشی قوتی ویرلمشدر » دیمشلر. (صفوان بن سلیم) ك روایت ایتدیکی: « اتانی جبرائیل بقدر فاکلت منها فاعطیت قوة اربعین رجلاً » حدیثنه کوره جبرائیلك کتیردیکی شیدن یه مه سی اوزرینه قرق کیشی قوتی پیدا ایدن رسول اکرمه امر تزوجده باشقه لرینه جائز اولمایان مرتبه مباح قلندی. »

« علمادن بعضلرده بو مباح بحثنده شویله دیمشلر: وقتا که حر اولان کیمسه یه عبد اولاندن زیاده زوجه ایله أولەنمك جائز اولدی ایسه رسول اکرم حضرتلرینك ده امتی اوزرینه فضل و کرامتندن دولایی باشقه لرینه جائز اولاندن زیاده أولەنمك مباح قیلندی. »

«رسول اکرمك بر کیجه ده جمیع خاتونلرینی طواف ایتمه سی طاقت بشریه دن خارج ایدیکی محل شبهه دکل ایسه ده بو حالت فخر کائناتك معجزات باهره سندندر. (سلیمان) علیه السلام بر کیجه ده (١٠٠) خاتوننی طواف ایتمکله مفاخرت أیله مشدر. اونك (٣٠٠) زوجه سی، (١٠٠٠) جاریه سی وار ایدی. بر کیجه ده بونلرك (١٠٠)ی ایله

برلەشمەسی جناب سلیمانك معجزاتندندر . سلیمان علیه السلامك عددجه فضلەلقدن دولایی رسول اکرم حضرتلرینه تفوقی لازم کلمز؛ چونکه کثرت زوجات وجواری ملك وسلطنت لوازمندندر . جناب سلیمان هم بر نبی ذیشان ، هم سلطان ایدی رسول اکرم حضرتلری « نبی ملك » ویا نبی عبد » اولمق بیننده تخییر بویورولنجه اختیار عبودیت ایتمش اولدقلری، صوم وریاضت و انواع مشقت ایچنده بولوندقلری حالده کوستردکلری قدرت ، قدرت سلیمانیەدن، بناءً علیه معجزهٔ محمدیەده معجزهٔ سلیمانیەدن ابلغ اولدیغی تظاهر ایدر . »

معالم الیقینك دورت بویوك صحیفەسندن تلخیص واقتطاف صورتیله بوقارییه نقل ایتدیکمز فقرەلر، بزه اختیار واعظك دیدیکی « نور »ی کوسترەمەمش ایسەده اوندن داها حیرت آور روایتلره مطلع ایتدی . شیمدی او روایاتی تدقیق و محاکمه ایدەجکز :

١ — زوج و زوجه معاملەسنه کرك علما کوزلکی، کرك عرفا خردەبینی ایله والحاصل هرهانکی نقطهٔ نظردن باقیلیرسه باقیلسین انسانلق ایچین پك طبیعی و پك ضروری بر احتیاج تشکیل ایدن بو فعل تناسلدن علناً بحث ایتمك ، آدم و حوانك شجرهٔ ممنوعەیه تقربلری کوننددن بری عادت و مباح اولمامش ، او خصوصده صیقلمق ، عارلانمق بلکه عموم بشریت ایچین بر سجیهٔ مخصوصه تشکیل ایتمشدر.

رسول اکرم حضرتلری (فطری) و (ایمانی) دییه ایکی نوع عد اولونان (حیاء) ك بو ایکی دورلوسی ایچین‌ده بر تمثال عالی العال ایدی . اصحاب کزین بالاتفاق « رسول الله ، بر قیز قدر اوتانغاج ایدی » دیمشلردر . اصحابك بو قولنی قرآن کریم‌ده تأیید ایدیور :

« ان ذلکم کان یؤذی النبی فیستحیي منکم » آیت کریمەسی رسول اکرمك حیاکارلقده‌کی مرتبهٔ علیاسنی اعلان ایدن بینات قرآنیەدندر.

شیمدی، زوج و زوجه معاملەسنك بوقاریده تصویر اولونان حالنی، برده رسول اللهك حیاء عال العالی پیشکاه بصر و بصیرتده طوتارق محاکمه ایدەلم :

بر یوزنده مهددن لحده قدر کچن (٦٣) سنەلك حیاتنك بوتون صفحاتی ضبط و ثبت اولونمش یکانه شخصیت حضرت محمددر. مکارم اخلاقی اتمام ایچین بعث اولوندیغنی الٓهی بیان بر لسان ایله بوتون نوع بنی بشره ابلاغ ایدن حضرت محمد (٢٥) یاشنه قدر بکار طورمش ، (٢٥) نجی سال حیاتنده (٤٠) یاشلی (خدیجه) ایله أولەنمش ، خدیجه (٦٥) یاشنده وفات ایدنجه‌یه قدر (٢٥) سنه اونکله یاشەمایه قناعت ایتمش ، وفاتندن صوکراده (٣) سنه (سوده) ایله یاشامشدر .

بو (٢٨) سنەلك حیات ازدواجیەسنده بوقاریده یازلدیغی وجه ایله بیان مفضلیته دائر آغزندن بر تك کلمه قاچیرمق شویله طورسون او خصوصه میلانه آز ویا چوق دلالت ویا اشارت ایدن حال و حرکتی اصلا و قطعا مشهود دکل ؛ محسوس بیله اولمایان مجمع الحیاء و منبع الادب افندیمزك کهولتی کچەرك شیخوخته باشلادقدن یعنی (٥٤) یاشنه باصدقدن صوکرا باشلایان تعدد ازدواجی صیرالرنده او کثرت ایله‌ده بیان مفضلیت أیلەدکلری حقنده طبرانی‌نك انس بن مالکدن واقع اولان روایتنی - حدیثك اصول « درایت » نه توفیقاً - رسول اکرم حضرتلرینك اصحابجه‌ده مسلم

وتأييدات قرآنيه ايله‌ده مؤيد ادب وحياء مكمليت احتواسيله موازنه و مقايسه ايدنجه طبرانی‌نك او روايتنه اينانمامق رسول اديب و حكيم حضرتلرندن اويله برسوز صدورينه اينانمقدن داها مسئوليتسز وداها اصابتلی بر حركت تشكيل ايدر قناعتنده‌يم .

٢ — رسول اكرم حضرتلرينك كيجه‌دن بر ساعت ايچنده (١١) زوجه‌سنی دور ايتمه‌سی روايتی‌ده — بوكا طاقت بشريه‌نك كفايتسزلكنی حسابه قاتمقسزين بيله — قبول و تسليم ايده‌بيله‌مز ؛ چونكه (١١) زوجه ايله برله‌شمه‌يه بو بر ساعتلك مدتدن بشر بوچق دقيقه بيله دوشمز . بش بوچوق دقيقه‌يه ايسه غسل وتطهره بيله صيغماز .

بو برساعت مدتی، تام بر كيجه‌دن غلط فرض ايتسه‌ك اووقت‌ده رسول اكرمك هيچ ده كيشمه‌ين عادت ليليه‌سی يعنی ياتسيدن وهضم طعامدن صوكرا ياتمالری ، كيجه ياريسندن اول قالقارق عبادات ، وطاعات ليليه ايله مشغول اولمالری بر كيجه‌ده (١١) زوجه ايله تلاقی‌يه امكان و ميدان بيراقماز . او حالده اوروايتده اينانيله‌بيله‌جك حكايتلردن ده‌كلدر .

٣ — رسول اكرم حضرتلرينك عائشة الصديقه زفافيله باشلايان تعدد ازدواجی صيرالرنده ، حق زوجات طاهراتك (١١) ه بالغ اولديغنده « فانكحوا ماطاب لكم من النساء مثنی وثلاث ورباع ... » آيت كريمه‌سی نازل اولمامش ، اوزمانلرده قوم عربك دورجاهليتدن قالما چوق أوله‌نمه عادتی جاری بولونمش ايدی . محاوراتده تفصيل ايتديكمز وجه ايله او آيت نازل اولونجه دورتدن زياده زوجه‌لری

اولانلره دوردی اختيار ايتمه‌لری امر اولوندی . رسول اكرم، بالذات ويرديكی بو امرك خارجنده قالدی ؛ چونكه زوجه‌لری « النبی اولی بالمؤمنين من انفسهم وازواجه امهاتهم » آيت كريمه‌سی حكمنجه اركك مؤمنلرك امهاتی ايديلر ، رسول اكرمدن آيريليرلرسه باشقه قوجه‌يه وارامازلردی . بوسببله رسول اكرمك اووقت موجود اولان (١٠) زوجه‌سی كاكان تحت نكاح نبويده قالمش ، رسول اكرم، ياالكز اوزوجه‌لردن بريسی وفات ايده‌جك بيله اولسه آرتق أوله‌نمه‌يه مأمور اولمشدر .

رسول اكرم حضرتلرينك تعدد ازدواجنه عائد سوائق واحوال بومركزده ايكن كثرت ازدواج نبوی ايچين بر « جواز مباحيت » سردوبيانه اصلا احتياج يوق ايدی ويوقدر . شو حالده اوبحث (مباح) ده بك زائد ، حق عبثدر .

٤ — سليمان عليه السلامك هر كيجه (١٠٠) زوجه‌سنی طواف ايله مدار مفاخرت اتخاذ ايتديكنه دائر اولان روايتـه قارشی‌ده حيرت وتعجب درميان ايدنلره حق ويرمك لازم كلير ؛ چونكه هر زوجه ايله برله‌شمه‌يه (١٠) دقيقه تخصيص ايدلمش اولسه (١٠٠) زوجه ايچين (١٠٠٠)دقيقه‌يه احتياج واردر. (١٠٠٠)دقيقه‌لق بر كيجه ايسه «شب يلدا» لردن ده اوزوندر. مقر نبوت وسلطنت سليمانيه اولان (فلسطين)ده كرهٔ ارضك اوقدر اوزون كيجه‌لی خطه‌لرينه چوق اوزاقدر.

بويله روايتلره تصادف ايتدكجه خاطريمه شو حكايه كلير :

واعظك بريسی، وعظ اثناسنده جنتدن، اهل جنته جناب حقك احسان ايده‌جكی نعمتلردن ، حوريلردن ، غلمانلردن بحث ايدركن

« جناب حق، اهل جنتك هپسنه برده (براق) احسان ایده‌جکدر. بو براقلرك باشی مشرقده ، قوبروغی مغربده‌در » دینجه جماعت ایچنده بولونان بر نکته کو« خوجا فندی ! « داح » دییه‌جك میدان بیراقمادك ! » دیمش ایمش . بو آدامك دیدیکی کبی سلیمان علیه‌السلامه‌ده هر کیجه (۱۰۰) زوجه‌یی طولاشدیررکن برازده تنفس و استراحت زمانی بیراقمق لازم کلمزمی ؟ !

۵ — رسول اکرم حضرتلرینك کیجه برساعت ایچنده (۱۱) وسلیمان پیغامبرك‌ده (۱۰۰) دانه زوجه ایله بیرله‌شه‌بیلمه‌لری ایچین محتاج اولدقلری طاقت‌وقوتی معجزه‌یه عطف ایتمك‌ده شایان نظردر.

انبیا حضراتی اذن الـٰهی ایله ابداع خوارق و اظهار معجزات ایتمشلردر . بو معجزات هر حالده منکرینی اسکات ، اهتدایه اقناع مقصدعالیسیله اظهار بویورولمشدر. معامله‌ٔ زوجیه، بومیانه‌یه کیره‌مه‌یه‌جکی جهتله اونك کثرت ایقاعنه‌عائد قوتی معجزه‌یه ویا جبرائیلك یه‌دیردیکی قدرت علاجنه ده‌کل ؛ صحت بدنیه‌نك تام و اکملیت اوزره بولونماسنه وبرده حجاز و فلسطین کبی صیجاق یرلرك ایجاباتنه استناد ایتدیرمك داها دوغرو وداها معقول صاییلیر .

رسول اکرم حضرتلری خَلقاً و خُلقاً صوك درجهٔ کمالی حائز بولوندقلری کبی صحت بدنیـه جهتیله‌ده ئویله ایدیلر . بوکا ، حجازك درجهٔ حرارتنده‌کی تأثیری‌ده علاوه ایده‌جك اولورسه‌ق حضرت محمدده‌کی قوهٔ رجولیه‌نك کمالی تصدیق وتسلیم اولونور؛ فقط حضرت محمد احوال وسکناتنك هپسنده اعتدالدن آیرلمامش برحکیم بی مدانی و بر رسول فخیم سبحانی اولدیغندن او خصوصده‌ده اعتدالدن

آیرلمامش ، بناءً علیه عددی (۱۱) ه بالغ اولان زوجات طاهراتك حاجت جنسیه‌لرینی تطمین درجه‌سنی هیچ بر زمان تجاوز ایتمه‌مش اولدقلرینی مصراً ادعا ایده‌بیلیرز وبو ادعامزی‌ده قسطلانی‌نك ینه کندی أثریله یعنی (مواهب لدنیه) سیله اثبات ایده‌رز . مؤلف مشار الیه کتابنك (فصل ثالث) نده دیبورکه :

« فخر عالم حضرتلری سائر خاتونلرنده برر کیجه یاتوردی . حضرت عایشه‌ده ایکی کیجه یاتوردی. اصلی بوایدی‌که ام‌المؤمنین (سودة بنت زمعه) رضی‌الله عنها پیر اولدی دخی کندی نوبتنی حضرت عایشه‌یه باغیشلادی . رسول‌الله حضرتلرینك حضرت‌عایشه‌یی سه‌ودیکنی بیلوردی. کندی‌یه کله‌جك کیجه‌یی حضرت عایشه‌یه واردیغنه رضا وبرردی. کندیسی همان رسول‌اکرم صلی‌الله علیه وسلم حضرتلرینك نکاحی آلتنده وفات ایتمکه قائل اولدی . »

[معالم‌الیقین ج : ۱ ، ص : ۲۱۸]

ایشته بو هر کیجه بر زوجه‌سیله یاتمق روایتنه أك مشکل پسند بر مسلمان‌ده ، أك تعریضکار بر دوشمان‌ده جف‌القلم ایناناما‌بیلیر ، فقط کیجه‌دن برساعت ایچنده ده‌کل؛ تام برکیجه‌ده بیله (۱۱) زوجه ایله بیرله‌شمك ایناتیلیر و حضرت پیغامبر کبی بر رسول حکیمدن بکله‌نیلیر شیلردن ده‌کلدر .

تخمینات عاجزانه‌مه کوره او روایتلر ، رسول اکرمك (٥٤) یاشندن اعتباراً باشلایان تعدد ازدواجنی خوش کورمه‌ین متأخرینی اقناع مقصدیله ابداع و اختراع ایدلمش شیلردر .

أوت ، رسول اکرم (٥٤) یاشنه باصارکن تك بر زوجه‌سنه بر ایکنجی علاوه ایتدی. بوعلاوه (۷) سنه‌قدر مدت ظرفنده (۱۱)ی

بولدی. بو ، حضرتك (٥٤) یاشندن صوكرا منقاد شهوت اولوشندن دەكل ؛ اسباب سائرەدن ایدی . او اسبابی بوتون وضوح ولدنیاتی ایله كتابمزك برنجی و ایكنجی قسملرینی تشكیل ایدن محاورەلردە سویلەدك. بناءً علیه واعظ افندیلرك اونقطەلرەو كتابمزك «خاتمه»سندەكی مقتبساته نظر دقتلرینی جلب ایله استطراده ختام ویریورم .

خاتمه

كتابمزك برنجی وایكنجی قسملرینی تشكیل ایدن ایكی محاورەیی مشغلەمك مساعد برزمانندە، تتبعاتمك تكرار وتوسیعندن متحصل معلوماتك علاوەسیله - بررساله شكلنه افراغ ایدەبیلمك اوزرەیازوب بونلر قبیلندن اولان نوطلرم آراسنه قویمش ، اووقتلردن بری أیجه سنەلر كچدیكی جهتله چوقدن اونوتمشدم .

١٩٢٦ ایلولی ایچندە بابعالی جادەسندن كچركن بر كتبخانەنك جامكانندەقابیاوزرندە (پیغمبریمز) محرر بر كتاب كوزومەایلیشدیكندن برنسخه آلمشدم . مطالعه ایدركن (٣٠)نجی فصله كلنجه كتاب ایله كندیمده برعلاقەدارلق حس ایتدم ؛ چونكه اوفصل ، بریسی اون بر ، اون ایكی، دیكری یكرمی بر، یكرمی ایكیسنه اولی ایكیدوقتورله محاورەمزه سبق ایدن زوجات پیغامبریدن باحث ایدی. همان كتابخانەمك بركوشەسندە اوبومقدە اولان نوطلریمی تخطرله چیقاروب یانیباشمه آلدم، او اوتوزنجی فصلی اوقوركن هرزوجۀ طاهرەنك اسمی كچدكجه كندیمكدەوقتیله اوكا دائر یازمش اولدیغم صحیفەلری كوزدن كچیرمەیه باشلادم .

مؤلف كتاب مولانا (محمدعلى) نك يازيلرى خلاصه وجه ايله يازلمش بر « متن » ، بنمكيلر او متنى تفصيل ايدن برشرح حالنده ايدى . عين مسأله‌يه تماس ايدلديكى ، پك عيان و بارز بر حقيقت تصوير اولونمش بولونديغى جهتله مطالعات وملاحظاتده اختلافمز يوقدى. همان هرسطرده اتحادمز نمايانده‌ى. شوقدركه مولانانك فاضل برمترجم ، يعنى عمر رضابك طرفندن توركجه‌مزه نقل ايدلمش بولونان مطالعات وتدقيقاتنك بعض اقسامى بنم يازدقلرمدن . داها جانلى بر عباره ايله تصوير ايدلمش بولويوردى. بونكله برابر بنم نوطلريمك مهم برنقصانى‌ده واردى : بن ، زوجات طاهراته عائد اولان آيت « تخيير » دن اثناى محاوراتده هيچ بحث ايتمه‌مش ، محاوراتى يازاركن‌ده ، اوندن بحثى تخطر ايده‌مه‌مشدم. حال بوكه مؤلف، كتابنك بوفصلنه او آيت كريمه‌يى سرنامهٔ سطور اتخاذ ايتمشدى . بونكله برابر مترجم فاضل بوفصله بنم يكرمى بوقدر سنه‌اولى حس ايتديكم احتياجه دائر بر حاشيهٔ مخصوصه علاوه أيله‌مشدى .

« ايضاح » مقصديله يازلديغى حالده بنم يازديغمه نسبتله برخلاصه تشكيل ايدن او حاشيه‌ده شايان مطالعه ايدى. بناءً عليه كتابك بوفصلندن واو حاشيه‌سندن بعض اقتباسات ايله كتابمه بويله برخاتمه علاوه‌سنى مناسب بولدم . بونكله برابر متن كتابده اسمى كچن (ژون ده‌وه‌ن پورت)ك (حضرت محمد وقرآن كريم) اسمنده‌كى اثر مهمنك‌ده ينه عمر رضابك طرفندن توركجه‌مزه نقل ايدلمش ترجمه‌سنك انتشارندن مؤخرا خبردار اولارق اوندن‌ده كتابمك ايلك قسملرينه بعض فقره‌لر اقتباس وتحشيه ايتدم . شيمدى بوراده اواوتوزنجى فصلدن اقتباسه باشلايم:

مولانا محمدعلى، او اوتوزنجى فصلده‌زوجات پيغامبرى‌يى وكيفيات ازدواجيه‌يى(خديجة الكبرى)دن (ماريه)يه‌قدر ـ فقط برنقصانيله- [١] يازدقدن صوكرا ديبوركه :

« بوحقائق تاريخيه بزى اوچ نتيجه‌يه ايصال ايدر . برنجيسى : حضرت عايشه‌نك استثناسيله بوتون زوجات طاهراتك يادول، يابوشانمش قادينلر اولملرى ، ايكنجى : پيغمبرك اللى اوچونجى سال حياتنه‌قدر برزوجه‌ايله ياشامش بولونماسى، اوچونجيسى: پيغمبريمزك زوجه‌لرندن بشنك حمايه‌يه مجبوراولديغى دوللر ، اوچنك تأمين مسالمته خدمت ايدن دشمن قبائله منسوب قادينلر اولديغى‌در . »

بواوچ نتيجه‌يى محاوراتده بن‌ده سويله‌مشدم . بو فصلدن اقتباسه او نتيجه‌لرك تكراريله باشلايشم مقتبسات آتيه‌يه مقدمه تشكيل ايتمكده اولوشندندر. مؤلف، بونتيجه‌لرى ايضاحه تعدد زوجاتك هر بويوك شخصيت دينيه حياتنده‌ده تصادف اولونديغنى حكايه ايتدكدن صوكرا شويله باشلايور :

« رسول اكرمك متعدد زوجه‌لرى بولونماسى شايان اعتراض ده‌كلدر، چونكه اسلاف انبيانك‌ده عادتى بوايدى ؛ فقط عليه الصلاة والسلام افنديمز ، بوتون حرص شبابك زوال بولديغى اللى اوچونجى سال حياتنه‌قدر آنجق برزوجه‌ايله ياشايارق شرائط طبيعيه داخلنده وحدت زوجه‌نك اساس اولديغنى كوسترمشدر . »

محرر عاجزده محاوراتده بو اساسى ايلرى سورمشدم . مؤلف

[١] مؤلف، زوجات طاهراتك صوكنجيسى اولان (ميمونه) يى بوقسمده ذكرايتمه‌يى اونوتمش ؛ فقط برقاچ صحيفه صوكرا اونى‌ده بحثه علاوه ايتمشدر.

بوندن صوکرا رسول اکرمك اختیار حرب ایتمەسنە عائد سوائقی تصویر ایدەرك مطالعاتنە شو یولدە دوام ایدییور :

« رسول اکرمك ، عربستان کبی صیجاق بر مملکتدە یکرمی بشنجی سال حیاتنەقدر، شائبەسز بر حیات عفت و نزاهت امرار ایتدیکنی کورویورز . پیغمبریمزك سجیەسنی تمییز ایدن طهارت ، بوتون عربلر آراسندە مسلم اولان بر خصیصۀ محمدیە ایدی. داها صوکرا پیغمبریمز بر زوجە ایلە اولەنیورکە ؛ اودە دول بر قادیندر وکندندن اون بش یاش بویوکدر . بو حیات زوجیە پیغمبریمزك اللی اوچونجی [١] سال حیاتنەقدر دوام ایتمکدەدر. بوتون بو حقائق، رسول اسلامك احتراصات شهویە اسنادندن مبرا اولدیغنی صورت قطعیەدە اثبات ایدر. پیغمبریمزە اختیار لادیغی صیرەلردە حرص شهوانی اسنادندە بولونمق آنجاق کور تعصبك یاپاجغی بر ایشدر ... »

مؤلف ایلە بو مطالعەدەدە تمامیلە برلەشدیکمز میداندەدر . بوندن صوکرا مولانا، حضرت پیغامبرك حیاتندەکی سادەلکی تصویرە باشلایور:

« طبیع بشرك خصائصندن اولان شهوات و احتراصاتدن رسول اکرمك تمامیلە مبری اولدیغنی اثبات ایدن دیکر بر دلیل، طرز حیاتنك سادەلکیدر. پیغمبریمز بو دار دنیادە یاشامقدە بولونماسنە رغماً اونك دنیا زینتلرینە ذرە قدر رغبتی یوقدی . مهدندن لحدینە قدر رسول اکرم باشقە بر شخصیتك حیاتندە تصادف ایدلەمین متنوع شرائط حیاتیە کچیرمشدر . اوکسوزلك و بیچارەلك ، حکمدارلق و شوکت

[١] خدیجە ایلە (٥٠) نجی ، اونك وفاتندن صوکرا (سودە) ایلە (٥٣) نجی اولاجاقدر .

و قدرتك حد اقصاسیدر . پیغمبریمز ، اوکسوزلکدن اقتدارك شاهقەسنە یوکسەلدیکی حالدە بو وضعیت اونك طرز حیاتندە ادنی بر تحول وجودە کتیرمەمشدر . رسول اکرم عین تواضع ایچندە یاشایور ، عین ساحەدە البسە کییور ، هر خصوصدە اوکسوزلك دورندەکی حالنی محافظە ایدییوردی . تاج و تختنی ترك ایدەرك متقیانە بر حیات اختیار ایتمك قولای دکلدر. فقط داها مشکل اولان جهت زمام ادارەیی الدە طوتمقلە برابر متقیانە بر حیات امرار ایتمك ، نفوذ و اقتدار کاملاً الدە بولوندیغی حالدە اونی منحصراً عمومك رفاهنە استخدام ایتمك ، اك جاذبەدار شیلر کوز او کوندە طوردیغی حالدە اونلرە بر لحظە اسیر اولمامقدر. رسول اکرم، مدینە ایلە مکە حوالیسنك حاکم یکانەسی اولدیغی زمان بوتون اوینك مفروشاتی علی العادە بر یاتاقدن ، خورما یاپراقلرندن اورولمش بر حصیر ، طوپراقدن یاپلمش بر صو ابریکندن عبارتدی . رسول اکرم ، بر چوق کیجەلری یمکسز کچیرردی . کونلرجە اونك باجاسی تومز ، بوتون عائلۀ محمدیە یالکز خورما ایلە کفاف نفس ایدردی . حالبوکە رسول اللهك حضور و رفاه ایچندە یاشاماسنی تأمین ایدەجك وسائط مبذولدی . خزینۀ عمومیە امرینە آمادە ایدی . اصحابنك ایچندە اوغورندە جانلرینی فدادن چکینمەین ارباب یسار اوکا هر شیئی تأمینە آمادە بولونویورلردی؛ فقط بوتون اذواق دنیویەنك اونك نظرندە بر قیمتی یوقدی. بحران و نکبت زمانلرندە اولدیغی کبی فیض و برکت زمانلرندەدە پیغمبریمز هیچ بر حرصك زبونی، هیچ بر شهوتك اسیری اولمامشدر. بیکسلکك حد اقصاسندە ایکن قریشك کندیسنە تکلیف ایتدیکی

ثروت ، سطوت و نعمتی ناصل لاقیدانه قارشیلادیسه جناب حق محضا اثر لطف و کرمی اولمق اوزره بوتون بونلری بخش ایتدیکی زمان رسول اکرم اونلری ینه عین لاقیدی ایله قارشیلامشدی . »

ایشته شیمدی بنم محاورانده بحث ایتمه‌دیکم ، نوطلرمه‌ده علاوه ایتمه‌مش بولوندیغم «آیت تخییر» بحثنه کلدك . ابتدا آیت کریمه‌یی یازایم ، صوکر اقتباساته دوام ایده‌یم :

« یا ایهاالنبی قل لأزواجك ان کنتن تردن الحیوة الدنیا وزینتها فتعالین امتعکن واسرحکن سراحاً جمیلاً و ان کنتن تردن الله ورسوله و لدارالآخرة فأن الله اعد للمحسنات منکن اجراً عظیماً . . . و اذکرن مایتلی فی بیوت کن من آیات الله والحکمة . » [سورهٔ احزاب آیة : ۲۸، ۲۹، ۳٤]

« ... فقط أك قطعی دلیل فصلك باشنده نقل ایتدیکمز – بو – آیت کریمه‌نك افاده ایتدیکی حادثه‌در . مدینه‌یه هجرتلرینی متعاقب مسلمانلرك وضعیتی کسب صلاح ایتمش ، فعالیت و رفاهیتی انتاج أیله‌مشدی . بوندن باشقه مسلمانلرك أللرینه دوشن غنائم ، بدر محاربه‌سنده اسیرلره مقابل آلدقلری فدیه‌لر وضعیتلرینی اصلاح ایتمشدی. فقط بو تحولدن صورت قطعیه‌ده متأثر اولمایان بریر وارسه خانهٔ سعادتدی. زوجات طاهراتك کوکلندن پك طبیعی وپك انسانی برفکر کچمش ، اونلرده عمومك نائل اولاجاغی رفاهدن حصه‌مند اولمق ایسته‌مشلر

و رسول اکرمه مراجعت ایده‌رك رفاه عمومیدن کندیلرینه دوشن مشروع حصه‌دن مستفید اولمق ایسته‌دکلرینی بیان ایتمشلردی. بونك اوزرینه نازل اولان وحی الهی، رسول اکرمك زوجه‌لرینه بوکبی دنی تمایلاتی دوشونه‌جك اولورلرسه رسول اکرمك زوجه‌لری اولارق قالامایاجقلرینی بیان ایتمه‌سنی امر أیله‌مشدر. بو صورتله زوجات طاهرات ایکی شقدن برینی ، یا زینت دنیایی ، یا زوجیت نبویه‌یی ترجیح وضعیتنده ایدیلر . زوجات طاهرات زینت دنیایی ترجیحه قرار ویرسه‌لر البته ایسته‌دکلرینه نائل اولورلر ، فقط پیغامبرك زوجه‌سی اولمق شرفندن محروم اولورلردی. [۱] عجبا بو جواب، منقاد شهوات اولان بر آدمك جوابمیدر ؟ منقاد شهوات اولان بر انسانك بوتون اندیشه‌سی ذوقنی تطمین ایده‌جك بر شی یاپمقدر . رسول اکرمك زوجه‌لرینه قارشی أك صمیمی محبتی پرورده ایتدیکنده شبهه یوقدر .

[۱] بزده بورایه بر حاشیه علاوه ایده‌لم :

برنجی محاوره‌ده رسول اکرم ایله نشانلاندقلری ، حتی نکاحلاندقلری حالده زفاف اولونمقسزین افتراق واقع اولمش قادینلرده بولوندیغنی ، بونلردن بریسنك رسول اکرم طرفندن زوجه‌لکه قبول اولوندیغنی أشیدنجه مرك شادی‌یه معروض اولدیغنی یازمشدق . نکاحلانان قادینلردن بریسی‌ده (فاطمه بنت ضحاك الکلابیه) در . قبل الزفاف آیت تخییر نازل اولمش ، بناءً علیه فاطمه زینت دنیایی اختیار أیله‌دیکندن رسول اکرم حضرتلری فاطمه‌دن مفارقت بویورمشدی . بو بدبخت قادین بالآخره اویله برحاله کلمش‌که : فقر وفاقه ضرورتیله سوقاقلرده کوبره طوپلارکن :

— یا ایهاالمؤمنات ! بنم حالمدن عبرت آلکز . دنیایی زوجیت رسول کبریایه ترجیح ایتدیکمدن بو حاله کرفتار اولدم ! »

دیر ایمش .

پیغمبریمز بویوروبیورکه « أك خیرلیکز زوجه‌سنه أك أبی معامله ایدندر . » بو حدیث نبوی پیغامبریمزك قادینلغه قارشی وضعیتنی افاده ایدر . بوکا رغماً زوجات طاهرات ، پك مشروع بر طلب درمیان ایتدکلری دقیقه‌ده کندیلرینه پیغمبر زوجه‌لکنك اذواق حیاتیه ایله قابل توفیق اولمادیغنی خبر ویرلمشدی . زوجات طاهرات ، ایکی شقدن برینی اختیار ایده‌جکلردی . عجبا اسیر احتراصات اولان بر آدام زوجه‌لرینك آرزولرینی بوشکلده رد ایدرمی ؟ »

بوده رسول اکرمك ، بوتون شهوی دوشونجه‌لردن آزاده اولدیغنی شك و شبهه‌دن تماميله آزاده بر شکلده اثبات ایدر . پیغمبر زوجه‌لرینه شایان کورمه‌دیکی برشیئی ، یعنی زینت دنیایه میلی قبول ایتمکدنسه هپسنی ترك ایتمه‌یه آماده اولدیغنی سویله‌مکده‌در . ایشته بونکله‌ده پیغمبریمزك تعدد زوجاتندن هدفنك تطمین نفس ایتمکدن بوس بوتون باشقه برشی اولدیغنی صورت قطعیه‌ده توضیح ایدییور . »

« بو هدفك نه اولدیغنی صورولابیلیر ؟.. قرآن کریم بونك جوابنی ویره‌رك دییورکه : »

« أی پیغمبر زوجه‌لریکه دی‌که: سز ، بوحیات دنیایه طالبسه‌کز کلکز ، سزه ایسته‌دیککزی ویره‌یم ، صوکرا سزی حسن صورتله ترخیص ایده‌یم . فقط سز — زوجات طاهرات ! — اللهی ، پیغمبری ، اخرتی ایسته‌یورسه‌کز ، محقق الله ایچکزده ایيلك ایسته‌ینلره بویوك اجر حاضرلامشدر . أویکزده ایراداولونان آیات الٓهیه ایله حکمتی خاطریکزده طوتوکز . » [١]

[١] بوقاریده عیناً یازدیغمز آیات کریمه‌نك مألیدر .

آیات کریمه خانهٔ رسولك مقر شهوات اولمادیغنی پك صریح بر صورتده کوستریيور . »

مؤلف ، بوندن صوکرا بزم برنجی محاوره‌ده بحث ایتدیکمز بر نقطه‌یه تماس ایتمش ، او نقطه‌یی بزمکندن داها روحلو برصورتده تصویر أیله‌مش اولدیغندن اونی‌ده عیناً لازم‌الاقتباس کوردك :

« زوجات طاهراتك داها یوکسك وظیفه‌لری واردر : رسول اکرمله بر آراده بولونمق دولاییسیله عموم بشریت و بالخاصه قادینلغه دائر پیغمبریمزدن دویدقلری و او کوردکلری هرشیئی خاطرلرنده طوتمالری ، بوندن دولایی زوجات طاهراتك زینت دنیایی دوشونمکدن صرف نظر ایده‌رك بو هدف حقیقی‌یی جان و کوکلدن تحقق ایتدیرمه‌لری طلب اولونمقده‌در . بو ، نه یوکسه‌ك بر هدف‌در . انسانك یوزلرجه اخلاق و اطواری واردرکه آنجاق قادینلرله اختلاط سایه‌سنده تظاهر ایدر . بوندن باشقه شریعت اسلامیه‌نك منحصراً قادینلره عائد نیجه احکامی واردرکه ؛ آنجاق قادینلر واسطه‌سیله قابل اعلاندر . عائله ایچنده قابل ایضاح اولان اقوال و افعالدن جهانك محروم اولماماسی و بونلرك اخلافه انتقال ایده‌بیلمه‌سی ایچون رسول‌الله افندیمزك زوجه‌لری کوردکلرینی ، ایشیتدکلرینی باشقه‌لرینه تبلیغه مأمور ایدیلر . کوریلیورکه رسول اکرمك ازدواجلری معظم بر هدف دینینك تحققنه خادم بولونیوردی . شریعت اسلامیه‌ده نیجه نقاط واردرکه پیغمبریمز بونلری قادینلره دوغرودن دوغری‌یه ایضاح ایده‌مزدی . بونلرك ایضاحنه زوجات طاهراتی توسط ایدرلردی . احادیث شریفه‌ده قادینلر طرفندن صورولان برچوق سؤاللرك جوابی

آلمق اوزره پیغمبریمزك زوجاتنه مراجعتی توصیه ایتدیکی بیان ایدیلیور. پیغمبریمزك آنجاق حیاتی ایچنده تظاهر ایدن برچوق تلقینات اخلاقیه‌سی زوجات طاهرات واسطه‌سیله بزه انتقال ایتمشدر. بر تك قادینك بو وظیفه‌یی ایفا ایده‌بیله‌جکنی ادعا ایتمك، حافظهٔ بشریه‌یه مستحق اولدیغندن فضله قیمت ویرمکدر. نظردقتلرینی جلب ایده‌ن مختلف مسائلی بحق ادراك و حفظ ایچون مختلف طبیعتلی متعدد اشخاصه لزوم واردی. بونلرك هیچ‌سی بر تك حافظهٔ بشریه‌نك قاوراماسنه امکان یوقدی. اعاظم انبیانك همان کافه‌سنك بر زوجه‌دن فضله آلمالرینك بر سببی ده بودر. خاتم الانبیا اولان رسول اکرمك کافهٔ انسانلی ارشاد ایچون اقوال و افعالنی بوتون تفرعاتیله اخلافه بیلدرمك ایجاب ایتدیکندن اونك ده متعدد زوجه‌لری بولونماسی لازمدی. تعالیم محمدیه‌نك بو شکلده قولاً و فعلاً محافظه‌سنی تأمین ایتمك بو حکمت الهیه‌یه مبنی ایدی.»

مؤلف، بوندن صوکره حضرت پیغمبرك متعدد زوجه آلمقده‌کی اسباب سائره‌یی ده شو یولده افاده ایدییور:

«بر زمانلر اخوت اسلامیه دائره‌سی واردی. حال حربك تمادیسی جماعتك ارکك، قادین عناصری آره‌سنده موازنه‌سزلك وجوده کتیرمشدی. زوجلر صحنهٔ حربده شهید اولدقلرندن اونلرك براقدقلری دوللری حمایه ایتمك ایجاب ایدیوردی. بو شرائط تحتنده قادینلرك احتیاجی برطاقم بصیرتسز سیاسیلرك دیدیکی کبی مواد غدائیه‌دن عبارت دکلدی. بونلرك احتیاجات جنسیه‌لرینی ده تأمین ایتمك لازمدی. یوقسه قادینلرك تردیٔ اخلاقیسندن بحق

اندیشه ایدیلیر و بالنتیجه بوتون ملتك موجودیتی تهلکه‌یه معروض اولور. مکارم اخلاقی اکمال ایچون کوندریلن بر پیغمبر قادینلرك یالکز اکمکنی، صوینی دوشونمکله قالمازدی. رسول اکرم احتیاجات بدنیه‌لرندن زیاده عفتلرینك محافظه‌سیله علاقه‌دار اولوردی. بو شرائط ایچنده تعدد زوجاتی قبول ایتمك کرکدی. پیغمبرك دور مدنی اثناسنده متعدد زوجه آلماسنك بر سببی ده بودر. بوتون زوجات طاهراتك یا دول، یا قوجه‌سندن بوشانمش قادینلر اولدقلرینی اونوتمامالی یز.»

مؤلف، بوراده بزم محاورانده موضوع بحث ایتدیکمز بر مسأله‌یه دها تماس ایدییور:

«تطمین مشتهیات مسأله‌سی موضوع بحث اولدیغی زمان انسان نادراً دوللره رغبت ایدر. حرص شهوانی بکارتی آرار. او زمانده ده باکره‌لر مفقود دکلدی. هرهانکی مسلمان پیغمبرك قائم‌پدری اولمایی شرف عد ایدردی؛ فقط پیغمبرك مقصدی علوی ایدی. مقصد آرقاداشلرینك اراملنی حمایه ایدی. بوندن دولایی زوجات طاهراتدن بشی زوجلرینی صحنهٔ حربده ویا باشقه شکلده ضایع ایدن قادینلر ایدی. اوصیراده بر قادینه مناسب زوج بولمقده‌کی مشکلاتی حضرت عمر کبی موقع و نفوذ صاحبی بر آدامك کریمه‌سی (حفصه) یی موضوع بحث ایدییورکن بیان ایتمشدك.»

حضرت حفصه‌یه عائد قسم بزم محاورانده داها مفصل اولارق مندرجدر. مؤلف بوندن صوکرا ازدواج پیغامبرینك اسباب سیاسیه‌یه مستند اولانلرندن ویوقاریده اونوتدیغی (میمونه) ازدواجندن ده

بحث ایتدکدن صوکرا ایکنجی (زینب) له ازدواجی وقعه‌سنه شووجه ایله تماس ایدیيور :

« پیغامبریمز بودوللری آلمقله اونلری حمایه ایتمش بولونويورلردی؛ فقط زینبی آلمق خصوصنده‌کی سائق بام باشقه ایدی . حضرت محمد، زینبی آلمقله قوجالرندن بوشانان قادینلرك نظر عامه‌ده کوردکلری استحقاری ازاله ایتمك ایسته‌مشدر . طلاق ، ارککی و قادینی بری برندن صوغوتان نفرت اثریدر . بناءً علیه قوجاسندن بوشانان قادینه خویسز وکچیمسز نظریله باقیلارق کندیسنه برداها طالب چیقمازدی، بالخاصه سابق زوجك اقرباوتعلقاتی آراسنده اونی ایسته‌ین بولونمازدی. زینبك سابق زوجی (زید) ، (محمدك اوغلو) دینیلیردی. حضرت محمد، زیدی بويوك بر عائله‌یه منسوب و کندی اقرباسندن اولان زینب ایله أوله‌ندرمشدی . فقط بو زوج و زوجه کچینه‌مه‌مشلردی . زید ، زینبی بوشامغه قرار ویرمش ، فقط رسول اکرم قرآن کریمك بیانی وجه ایله اونی بو فکرندن واز کچیرمه‌یه چالیشمشدی . [١] لکن نهایت طلاقه مراجعتدن باشقه چاره قالمامشدی . بناءً علیه پیغمبریمز طلاقك قادینی دوشوردیکنه دائر شایع اولان تلقیٔ باطلی ازاله ایچون زینبی آلمشدی . بو صورتله پیغمبریمز هیأت اجتماعیه‌ده مادام الحیات معروض حقارت اولارق یاشایاجق نسوان مطلقاتی تشکیل ایدن صنفی یوکسلتمش وقورتارمشدی . زینبك حسننه مفتون اولدیغندن دولایی پیغمبریمزك زینبی بوشاندیردیغنه دائر اویدیریلان اراجیف محض تصنیعدر.

[١] مترجمك بوقاریده بحث ایتدیکمز حاشیه‌سی ایشته بوفقره‌دن صوکرا یازلمشدر . بز اونی خاتمه‌نك صوکنده اقتباس ایده‌جکز .

عجبا بویله بر شی اولسه زیدك کمافی السابق پیغمبریمزه قارشی صداقتده ثابت اولماسی قابل تصورمیدر؟ بویله برشی وقوع بولسه زیدك مسلمان بیله قالماسنه محل یوقدی . حالبوکه پیغمبریمزه مربوطیتی ذره قدر تزلزله اوغرامامشدر . پیغمبریمز ایسه زیده قارشی اعتمادتامنی محافظه ایتمش ، اوقدرکه اوکا اوردولرك قوماندانلغنی توجیه أیله‌مشدی . بوندن باشقه زینب پیغمبریمزك حال صباوتندن بری طانیدیغی قادیندی. زینبك برادری همشیره‌سنك پیغمبر طرفندن نکاح ایدلمه‌سنی ایسته‌مشدر. بوکا رغماً پیغامبریمز اونك زیده وارماسنی فرمان بویورمشدر. بناءً علیه پیغمبریمزك زینبه قارشی بر آرزوسی بولونسه اونی آلماسنده محذور یوقدی. حالبوکه پیغامبریمز زینبی بوشاندقدن صوکرا آلمشدر. زینبی اولجه ایسته‌مه‌یه‌رك بالآخره آلمق اونکله ازدواجك نفسی تطمیندن باشقه برسائقله وقوع بولدیغنی ارائه ایدر . مقصد ، جمعیت نظرنده بوشانان قادینلرك موقعنی یوکسه‌لتمکدی . بوحادثه قادینلغك موقعنی اعلا ایچون بر آدیم داها آتمغه مساعده ایتمشدی . »

مترجم عمررضابك، مؤلف مولانا محمدعلی‌نك زینب ثانی حقنده‌کی افاده‌سنی افهام مقصده غیرکافی کوردیکندن یوقاریده اشارت ایتدیکمز قسمه یازدیغی حاشیه‌یه سورهٔ احزابك ـ بزم ایکنجی محاوره‌ده عیناً ونرجمه‌سنی‌ده (الحاقدن اقتباساً درج ایتدیکمز ـ (٣٧) نجی آیت کریمه‌سیله ابتدا ایتمش وآیت کریمه‌یی شووجه ایله ترجمه أیله‌مشدر :

« هانی، سن اللهك لطفنه وسنك لطفکه مظهر اولانه دیيوردك که زوجه‌کی خوش طوت ، اللهدن قورق . اللهك آشکاره چیقاراجغنی ایچکده کیزله‌یوردك . انسانلردن قورقويوردك . حالبوکه اللهدن

قورقمق داها کرکدر . وقتاکه زید ، اونی بوشادی ، بز اونی سکا تزویج ایتدك. تاکه مؤمنلرك تبنی ایتدکلری اولادلرینك زوجه‌لرینی طلاق وعدتدن صوکرا آلمالرنده وبال اولمایه . اللهك اولماسنی مراد ایتدیکی ایش اولمش اولور . »

مترجم فاضل ، بو ترجمه‌یی یازدقدن صوکرا دییورکه :

« آیت کریمه‌نك بحث ایتدیکی مسائل فوق‌العاده مهمدر. خرستیان منقدلرینك کافه‌سی رسول اسلامه هجوم ایچون زید و زینب حادثه‌سنی صررشته اتخاذ ایتدکلرندن مسأله هرحالده مفصل بر ایضاحه دکر . »

بو افاده‌دن صوکرا (زید) و (زینب) ك ترجمهٔ حاللرینی یازمشدر . بزم ایکنجی محاوره‌ده بو ترجمهٔ حاللر بوتون تفصیلاتی جامع اولارق مندرج بولوندیغندن عمر رضا بکك بك مختصر یازدیغی ترجمه‌یی نقله لزوم کورمه‌دم. یالکز شونی قید ایتمك ایسترم‌که؛ او مختصر ترجمه‌لر آراسنده اسمی کچن زینبك والده‌سی (میمونه) دییه یازلمش ایسه‌ده پیغامبریمزك خاله‌سی اولان والدهٔ (زینب) ك اسمی (أمینه) وزننده (أمیمه) در . جد پیغامبری عبدالمطلبك قیزیدر . شیمدی مترجم محترمك ایضاحاتنی اوقویالم :

« زید ایله زینبك ازدواجی تولید سعادت ایتمه‌مشدی . سرت وبلکه مغرور بر قادین اولان زینب زیدك جبیننی شائبه‌دار ایدن کوله‌لکدن دولایی قوجه‌سنی سه‌ومه‌مشدی. آراده‌کی اختلافلر زیدك زینبی بوشامغه قرار ویرمه‌سنی انتاج ایتمش، مومی الیه‌ده بو قرارینی پیغمبریمزه بیلدیرمشدی . حادثه، پیغمبریمزی چوق متأثر ایتدی ؛ چونکه بو ازدواج اوزرنده اصرار ایدن کندیسیدی . بناءً علیه زیدك زوجه‌سنی

خوش طوتماسنی توصیه ایتمشدی . پیغمبر بالذات کندیسی طرفندن عقد اولونان ازدواجك عدم موفقیتله نتیجه‌لنمه‌سنك شیوعندن اندیشه ایدییوردی ، « انسانلردن قورقویوردك. حالبوکه الله‌دن داها فضله قورقمه‌ك کرکدر» نظم جلیلی بو نقطه‌یه ، « اللهك آشکاره چیقاره‌جغی شیئی سن ایچکده کیزله‌یوردك » نظمی‌ده رسول اکرمك زید و زینب آراسنده‌کی اختلافلرك شیوعنی ایسته‌مدیکنه اشارت ایتمکدر . [١] پیغمبریمزك ، زیده زوجه‌سنی بوشاماماسنی توصیه ایتدیکی صراحت قرآنیه ایله مؤیددر ؛ فقط رسول اکرمك بو توصیه‌لرینه رغماً زید ، زینبی بوشامایه مجبور اولمشدر . زیددن بوشاندقدن صوکرا حضرت محمد زینب ایله ازدواج ایتمشدر . کرك زینبك ، کرك برادرینك آرزولری بو مرکزده ایدی. ذات حضرت پیغمبری طرفندن احضار

[١] محرر عاجز ، زید وزینب آراسنده‌کی دیرلکسزلکك خانهٔ زیددن خارجه انعکاسنه حیلولتی غیرممکن، بناءً علیه شیوعك طبیعی‌الوقوع اولدیغنی نظر دقته آلارق نظم جلیل الشهیده‌کی اشارتی باشقه یولده یعنی رسول اکرم حضرتلرینك: « زیدایله زینبی بن أولندردم : شیمدی اونلر کچینه‌مه‌یورلر . بو حال، طلاق ابتاج ایدرده . بنم یاپدیغم عقد بوزولور ایسه خاله‌مك قیزی زینب موقع اجتماعیسندن دوشه‌جك ، خلقك استحقارینه معروض اولاجاق . بونی بو سقوطدن وقایه ایچین (حفصه) حقنده یاپدیغم معامله‌یی زینبه‌ده یاپمق لازم . نه چاره‌که ؛ زینب، بنم اوغوللغمك زوجه‌سی اولدیغندن اوندن بوشانسه بیله بن اونکله أولنه‌مه‌یه‌جکم ؛ شو حالده بو سقوطدن زینبی قورتارامایاجاغم. قورتاره بیلمك ایچین حکم تبنی‌یی نسخ ایتمك لازم . بو سببله بن کندیلکمدن نسخ ایده‌جك اولورسه‌م تعریض وتعییبه معروض اولاجاغم» زمیننده دوشونمش اولدقلری شکلنده آکلامش ، بو تاریده مبحث مخصوصنده‌ده بو زمینده سرد مطالعه ایتمشدم . بیلمم‌که خطامی ایشله‌دم . هر حالده والله اعلم بالصواب .

وعقداولونان برازدواجك طلاق ايله نتيجه‌لنمه‌سی اوزرينه حضرت محمد
زينب ايله اقرباسنك آرزوسنی اسعاف ايتمك كبی بر مجبوريت اخلاقيه
قارشيسنده بولونيوردی. بوندن باشقه قرآن اولادلقلرك حقيقی اولاد
كبی طانيمالرينك عليهنده بولونمشدر . زينب ايله ازدواج ، رسول
اكرمك بو عادته مهلك برضربه ايندير‌مه‌سنی تأمين ايتمشدر . »

« ايشته بويله بسيط مسأله‌يی اسلام دشمنلری ديللرينه دولايه‌رق
پيغمبريمزك زينبی نيم كشاده بر قاپيدن كوره‌رك كوزللكنه حيران
اولديغی ، زيدك بونی خبر آلنجه زينبی بوشاديغی، بوصورتله زينبك
پيغمبريمز طرفندن آلنديغی ادعا ايديورلر . أك متعصب خرستيان
محررلرينی برطرفه بيراقه‌رق (موير) و (آرنوق) كبی ديندا شلرينه
نسبتله معتدل اولان منقدلر بيله حكايه‌نك بوشكلنی قبول ايديورلر كه
بونلرك بوخط حركتی تعصبك انسانلری هانكی واديلره صاپديرديغنی
ارائه ايدر . نه‌قدر شايان حيرتدر كه بونلرك هپسی زينبك پيغمبريمزك
خاله زاده‌سی اولديغنی ، اونك مدينه‌يه هجرت ايدن ايلك مسلمانلر
ميانده بولونديغنی ، بالذات پيغمبريمزك زينبی زيده تزويج ايتديكنی،
نهايت زينبك زيدايله أوله‌نمه‌دن مقدم پيغمبريمزله أوله‌نمك ايسته‌ديكنی،
قبول وتسليم ايديورلرده ينه بويله ضلالتلره دوشويورلر . مادام كه
بونقاطك هپسی قبول اولونيور . اوحالده پيغمبريمزك زينبی قيزايكن
آلماسنه كيم مانع اولابيليردی ؟ پيغمبريمز اونی كورمه‌مشميدی ؟
زينب پيغمبريمزك أك ياقين اقرباسندندی . بناءً عليه بويله بر احتمال
درميان ايديله‌مز . بالعكس پيغمبريمز زينبی قرابتی ، ايمانی ، مهاجرتی
و كرك كنديسنك ، كرك اقرباسنك اونی پيغمبريمزه ويرمك ايسته‌مه‌لری

دولاييسيله پك اعلا طانييوردی . اوحالده ناصل اولويورده زينب
باكره ايكن پيغمبريمزه غيرجاذب كورونورده بالآخره نيم كشاده
برقاپيدن عطف اولونان برنظر اونی پك جاذب كوستريور؟ بوماصال
اوقدر احمقجه براويدورمادر كه؛ عقل سليمی اولان أك بسيط برآدم
اونی همان رد ايتمكده تردد ايتمز ؛ فقط خرستيانلق تعصبی بو پك
چيركين مفترياتی قبول ايده‌جك درجه‌ده قوتليدر . »

بوراده مولانا (محمد علی) نك كتابنك اصلندن‌ده ، مترجم
فاضلك حاشيه‌سندن‌ده اقتباسمز تمام، بواقتباسات ايله كتاب عاجزانه‌م‌ده
مسكی الختام اولدی . ١٥ كانون اول ١٩٢٦

أبو رضوان
مصطفى صادق وجدانی

T.C.

حضرت محمد

نیچین چوق اولهندی

مندرجاتی

برنجی محاوره.

محاوره ایتدیکمز دوقتورله نهرهده طانشدق وناصل برلهشدك – دوقتورك فلسـفه ایله اشتغاله باشلاییشی ، فلسـفیاتدن پیدا ایتدیکی وحدت آلهیه عقیده سی – دوقتورك ، مسلمانلق حقندهکی تدقیقاتی ، تورکجه فلسـفه و دین کتابلری ایستهییشی ، – پیغامبریمز حقندهکی تلقیاتی – دوقتورك اوروپادهکی تعددزوجات حقنده بیاناتی – انسانلر نه وقت بردن زیاده قادینلرك أولهنمهیه باشـلادیلر ، انبیاء سـالفهنك هانکیلری بردن زیاده أولهندیلر – قبل‌الاسـلام عربلردهکی نکاح اصـوللری – عربلرك بایراقلی زانیهسی : حاشیه – تعدد زوجاتك دوردهقصری حقندهکی آیات قرآنیه، تعدد زوجاتده رعایت‌ایدیلهجك شرطلر ، بو شرطلره کوره بر زوجه ایله اکتفا لزومی ، طلاقده

غایه – پیغامبریمزك دوغوشی ، یتیم قالیشی ، بویوییشی – پیغامبریمزك (خدیجه بنت خویلد) ایله أولهنیشی، یکرمی بش سنه برابر یاشاییشی، خدیجهنك وفاتی– پیغامبریمزك (عایشه بنت أبو بکر) له نشانلانماسی سببی ، (سودة بنت رفعه) ایله أولهنمهسی سبب وحکمتی، نشانلیسی عایشه ایله نکاحلانماسی، مدینهیه هجرندن صوکرا زفافی– پیغامبریمزك تحت نکاحنده بریسی چوق کنج، دیکری اورته یاشلی ایکیزوجهسی وار ایکن دوردنجی اولارق (حفصه بنت عمر) له ، بشنجی‌اولارق (زینب بنت حزیمه) ایله ، آلتنجی اولارق (ام سلمه هند) ایله ، یدنجی اولارق (زینب بنت جحش) ایله، سکزنجی اولارق (جویریه بنت حرث) ایله ، طوقوزنجی اولارق (ام حبیبه رمله) ایله ، اوننجی اولارق (صفیه بنت حیی) ایله، اون برنجی اولارق (میمونه بنت حارث) ایله أولهنمهلرینك اسباب وسوائق ولدنیاتی – پیغامبریمزك زوجهلری (۱۱) می (۱۳) می؟ بونك تدقیقاتی و (ریحانه) و (ماریه) ایلهده أولهنیشلری، بالخاصه ماریه ایله أولهنیشنك (قبط) قومنه تأثیراتی و خطهٔ مصریهنك فتحندهکی تسهیلاتی – پیغامبریمزله نشـانلانمان ، نکاحلامان؛ فقط قبل‌الزفاف آیریلان قادینلر حکایهسی– پیغامبریمزك (۹) ، (۱۰) زوجهیی تحت نکاحنده جمع ایتمهسندهکی لدنیات ومنافع دینیه – قرآن کریمك تعدد زوجاتی دورده قصر ایتمهسی اوزرینـه دوتدق فضله زوجهسی اولانلرك بو فضلهدن آیرلمالری ، بو آیرلمادن پیغامبریمزك مستثنی قالیشنك حکمت قرآنیهسی –

ایكنجی محاوره

(وولتر) ك دین اسلام حقنده‌كی محق بیاناتی ، اونی متعاقب پیغامبریمز حقنده‌كی هذیانی – دوقتور رشید بك ایله نه‌ره‌ده طانشدق ونه‌ره‌ده برله‌شدك، دوقتور رشید بكك (اینیستیتو دو فرانس) ایله دوقتور (ر. دوزی) نك تألیفی اولان (تاریخ اسلامیت) ترجمه‌سی مطالعه ایله اشتغالی ، بواشتغال نتیجه هجرت نبویه كیجه‌سی حقنده‌كی استیضاحی ، بو استیضاحه قارشی یازدیغم مطالعه نامه – رشید بكك (زینب بنت جحش) حقنده‌كی استیضاحی وذكری سبق ایدن (تاریخ اسلامیت) ترجمه‌سنده زینب وحضرت محمد ازدواجنه دائر اولان صحیفه‌لرك مطالعه‌سی توصیه ایدیشی – رشید بكك (زینب بنت جحش) ك (زید) ایله أوله‌نمه‌سی، زیددن بوشاندقدن صوكرا زینبی پیغامبریمزك تحت نكاحنه آلماسی سببلری حقنده‌كی استیضاحی– زینبك موقع اجتماعیسی ، زیدك قبیله‌سی ، اسارتی ، كوله دییه صاتیلیشی ، پیغامبریمز طرفندن آزاد واولاد اتخاذ ایدیلمش (زیدك (ام ایمن) ایله أوله‌نیشی، سرعسكرلكلری – زیدك پیغامبریمز طرفندن زینب ایله‌ده أوله‌ندیرلمه‌یه تشبث ایدلمه‌سی ، بو تشبث‌وتكلیفه آناسنك ، قارداشنك كراهیتله موافقتلری – زید وزینبك بعدالزفاف كچینه‌مه‌مه‌لری ، زیدك زینبدن پیغامبریمزه شكایتلری ، پیغامبریمزك بوشامامق حقنده زیده

نصیحتلری، زیدك بوشامقده مضطر قالماسی – زینبك زیددن پیغامبریمزه شكایات مهلمه‌سی ، پیغامبریمزك بو خصوصده دوشونجه‌لری ، بو صیراده نازل اولان آیات قرآنیه ، بونك اوزرینه پیغامبریمزك زینب ایله أوله‌نمه‌سی – بو تزوجه قارشی دین ومحمد دوشمانلرینك تعریضات وتنقیداتنه عائد ردیات – زینبك پیغامبریمزله أوله‌ندیكنده قاچ یاشنده اولدیغی – دوقتور رشید بكه متقابل سؤاللرم ، رشید بكك اسلامیت تاریخچی مؤلفلرینی تعریض وتنقیدده حقسز بولوشی –

استطراد

حضرت پیغامبرده‌كی قوت حقنده خوجالرك نظریه‌لری– اختبار خوجانك دیدیكی – (معالم الیقین) ك مجامعه‌یی تعریفی – حضرت پیغامبردن مروی بر حدیث وبو حدیثك تحلیلی – ملا جامی‌نك ، محی‌الدین عربی‌نك نظریه‌لری – مولانانك بیتی – حضرت پیغامبرده‌كی قوته دائر وحضرت پیغامبرك بر ساعتده (۱۱) وسلیمان علیه‌السلامك بر كیجه‌ده (۱۰۰) زوجه ایله برله‌شیر ایدكلرندن باحث روایتلر – رسول اكرمك زیاده أوله‌نیشنده‌كی مباحیث – بونلرك تدقیقات ومحاكمات – .

خاتمه

هندلی مولانا محمد علی‌نك (پیغامبریمز) نامنده‌كی تألیف مهمندن اقتباسات، بواثر ترجمه‌یه همت‌ایدن عمررضا بكك مهم برحاشیه‌سنك‌ده اقتباسی – .

فیئاتی ۵۰ مجلدی ۷۵ غروشدر

یکی فلسفه تاریخی - مشهور فیلوسوفلر

« أمیل فاکه » نك بو قیمتدار اثری احمد هدایت بکك سلیس قلمیله ترجمه ایدلمشدر فیئاتی ۵۰ غروش.

اسلامیت و حکومت

مصر قاضیسی علی عبدالرازق افندینك بومهم اثری عمر رضابك طرفندن ترجمه ایدلمشدر. اثر مصرده انتشار ایدرکن بك چوق کورولتولره سببیت ویرمشدر . اثر [دین و دولت ، خلافت وسلطنت ، سیاست و اسلامیت حقنده تدقیقات] کبی مهم مندرجاتی حا[illegible] فیئاتی ۴۰ غروشدر .

ربیلك ، بدیینلك ، لاالهیلك نه‌در ؟

دارالفنون مدرسلرندن محمد [illegible]ی عیفی بك افندینك بومهم اثری توفیق فکرتك تاریخ قدیمنه بر جوابدر فیئاتی ۵۰ غر[illegible].